

zeneKar

2009/03

A Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségének valamint a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezetének közös lapja.

<http://www.aho.hu>

nka
Nemzeti Kulturális Alap

MŰVÉSZETI
SZAKSZERVEZETEK
KÜLDÖTTÉRTEKEZLETE

PLATON ÁLLAMA
A RÁDIÓBAN

LESZ-E KONCERTTEREM
PÉCSETT?



Fotó: Perő Zsuzsa

A Savaria Szimfonikus Zenekar hangversenye a Művészetek Palotájában

A KULTÚRPONT IRODA hírei

3

KALENDÁRIUM

4

ZENEI KÖZÉLETÜNK

Az előadó-művészeti törvénytől a dal-áruházig

Öt éves periódust összegzett az április végi küldöttgyűlésén a Magyar Zene-művészek és Táncművészek Szakszervezetének vezetője. Sok éves elő-készítő munka után megszületett végre az előadó-művészeti törvény, s szintén óriási jelentőségű, hogy az ekhó alapján adóznak és fizetnek járulékot a művészek. Megalapították és kiosztották a Magyar Zeneművészet és Táncművészet kiemelkedő előadóművésze elismerést, létrehozták a szakszervezet önszegélyező alapját, és 140 millió forintos támogatást elnyerve próbáltak meg segíteni a cigányzenész kollégák foglalkoztatási helyzetén.

(Réfi Zsuzsanna)

És a zenekar játszik tovább...

Rosszul kezdődött az idei esztendő a Nemzeti Filharmonikusok számára, hiszen úgy tűnt, jelentősen, 15%-kal csökken az állami támogatásuk. Az elvonás mind az énekkart, mind a zenekart nagyon hátrányosan érintette volna, hiszen a fizetéseket 25-30%-kal kellett volna csökkenteni, s még az is felmerült – amire az ötvenegy esztendővel ezelőtti kezdetektől nem volt példa – hogy el kell hagyniuk programjukból a maratonvásári koncerteket.

(Réfi Zsuzsanna)

Sok az eszkimó, kevés a foka

A budapesti Wagner-napok néhány év alatt kivívta a szakma és a közönség elismerését, a tavalyi, négy egymást követő estén megszólaló teljes Ring a legjobb kritikákat kapta. Az Operaházban a ritkaságnak számító Xerxes, illetve az Orfeusz mellett a Májusünnep nemzetközi sztárokat vonultat fel. A csillogó felszín alatt azonban időzített bombaként ketyeg a válság, amit újabb elvonások tetéznék.

(Kiss Eszter Veronika)

TISZTELETJEGGYEL

Platón állama a rádióban

A Rádiózenekar tagjai értetlenül állnak a tény előtt, hogy – megkérdésük és értesítésük nélkül – a rádió elnöke kilépette zenekarukat a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségéből. Levelet írtak, tiltakoztak a kiléptetés ellen. Elmondták, hogy a zenekar továbbra is a szövetség tagja szeretne maradni. A válaszban röviden közölték velük, ki az úr a háznál, sőt meg is magyarázták, hogy miért. Kérésüket, pedig diktum-faktum leintették, mint karmester a darabot. Ezt szokták meg, ezt értik.

(Simó Pál)

Hátra arc

Such György a Magyar Rádió zrt elnöke a Rádiózenekarral történő egyeztetést mellőzve megszüntette az együttes tagságát a magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségében. A hiteles tájékoztatás érdekében mind a kiléptési szándékot bejelentő, mind pedig a szövetségünk válaszáként küldött levelet teljes terjedelmében közöljük.

(A Szerk.)

Rügyfakadás a Szolnoki Szimfonikusoknál

Miközben az ország szimfonikus zenekarainak nagy részében leépítések keserítették meg a zenészek életét az elmúlt időszakban, a Szolnoki Szimfonikus Zenekar tagjainak száma majd' húsz fővel növekedett, mi több, Szolnok város önkormányzata úgy döntött, húszmillióst többlettámogatással jelzi nem csak az együttes, de a külvilág felé is, milyen fontosnak tartja az együttes működését, gyarapodását és sikereit. A virágzó együttműködésről és a művészeti tervekről Izaki Masahiro főzeneigazgatót és Patkós Imre manager-igazgatót faggattuk.

(Bilkei Éva)

Kulturális léptékváltás Pécsen

Bár sok riasztó hírt lehetett hallani a jövő évi, pécsi rendezvényről, Rubovszky Rita, a Hungarofest Kft. vezetője úgy véli, az utóbbi hetekben végre már egyre több pozitív fejleményről is beszámolhattak. Elkészült az EKF teljes programja, amelyet májusban, sajtótájékoztatót ismertettek. Az egész éves sorozatban a sztárok mellett a civil kezdeményezéseknek is jelentős szerepet juttat a szervezésben résztvevő Hungarofest, a nyitó rendezvényre pedig uniós közbeszerzést írnak ki.

(Réfi Zsuzsanna)

Koncertterem 2010 szeptemberére?

Az EKF-vel kapcsolatos, a Pannon Filharmonikusokat is érintő kérdésekre az együttes igazgatója, Horváth Zsolt válaszolt, aki az EKF Művészeti Tanácsának is tagja.

(Réfi Zsuzsanna)

„Nem vízibalettezni kell most, hanem a felszínen maradni”

Lassan végéhez közeledik Kollár Imre első évada a MÁV Szimfonikus Zenekar élén. A dirigens ezalatt az időszak alatt jobban megismerte az együttest, s már kitűzött céljaiból is sikerült néhányat megvalósítania. Bár úgy érzi, a zenekar nehezen fogadta el az általa bevezetett, állandó ellenőrzés gyakorlatát, ma már az együttes is látja ennek az intézkedésnek a hasznát, amit a jövőben is folytatni fog.

(Réfi Zsuzsanna)

Az állandóság öröme

Fodor András nagybőgőművész, szólamvezető, jelenleg kottatáros 50 éve, 1959. április 15-én lépett be a MÁV Szimfonikusokhoz. A zenekar 64 éves történelmének nagy részét végigkövette, a hőskortól, amikor még vasúti kocsin járták az országot a zenészek, egészen a mai napig. Szakszervezeti-, szólam- és tumévezetőként nagyon aktívan részt vett a zenekar munkájában, s beutazta velük az egész világot. Legmaradandóbb élményei ma is élénken élnek emlékezetében.

(Bilkei Éva)

Behajózni a kődbe

Batta András 2004 óta a Zeneakadémia rektora. Talán furcsán hangozhat, hogy 2008 végén egy művészeti intézmény vezetőjeként nyerte el a hús vállalat-, illetve cégvezető közül a HVG és a jobline.hu Karrier-díját. Most a Zeneakadémia eddigi legnagyobb külső átalakítása előtt áll. A tervekről, az elért eredményekről és a tennivalókról beszélgettünk a rektorral.

(Várkonyi Tamás)

Kitűnő részidő

Számtalan elismerés után idén a legmagasabb állami kitüntetést, a Kossuth-díjat is megkapta Geiger György, a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekarának tavaly nyugdíjba vonult első trombitása. A muzsikust, aki azóta sem mondott le az aktív zenélésről, e kitüntetés kapcsán kerestük fel.

(Bilkei Éva)

KRITIKA

Hangversenykritika

Az Óbudai Danubia Zenekar, a MÁV Szimfonikus Zenekar, a Savaria Szimfonikus Zenekar, a Budapesti Filharmoniai Társaság Zenekara, a Nemzeti Filharmonikusok, a Pannon Filharmonikusok, a Zuglói Filharmonia – Szent István Király Szimfonikus Zenekar, a Debreceni Filharmonikus Zenekar és a Győri Filharmonikus Zenekar hangversenyeiről.

(Fittler Katalin)

CD kritika

A Budafoki Dohnányi Zenekar CD-koronon örökítette meg a fennállásának 15. évfordulója alkalmából rendezett ünnepi hangversenyt. A tavaly április 2-i koncerten nem kisebb mű előadására vállalkoztak, mint Mahler V. szimfóniája.

(Fittler Katalin)

ZENETÖRTÉNET

Reményi Ede hegedűművész életrajza – 10.

Elérkeztünk Reményi utolsó hangversenykörüttájához. Halálának leírásában általában Kowalsky Henrik ezredes elbeszélését fogom követni, ki Reményi egyik legközelebbi san-franciscói barátja és halálának, valamint a halál előzményeinek szemtanúja volt. De figyelembe veszem az amerikai újságok híradásait, így főképp a „New York Herald” részletes távirati jelentését is, valamint egyéb forrásokat.

(Közreadja: Rakos Miklós)

HANGVERSENYNAPTÁR

Magyarok az Európai Unió Ifjúsági Zenekarában

AZ EURÓPAI UNIÓ IFJÚSÁGI ZENEKARA ÉS A MAGYAR RÉSZVÉTEL

Az EUYO (European Youth Orchestra – az Európai Unió Ifjúsági Zenekara) 2009. április elején tartotta soros közgyűlését, ahol közzétették a 2009/2010-es zenekar névsorát is. Ebben az évadban összesen 16 magyar fiatal kap lehetőséget, hogy részt vegyen a zenekar munkájában. A zenekar magyarországi meghallgatásait a KultúrPont Iroda szervezi.

MI IS AZ EUYO?

A zenekart 1978-ban alapította Joy és Lionel Bryer az Egyesült Királyságban. Céljuk egy zenekarba gyűjteni az Európai Unió legtehetségesebb fiatal zenészeit. A zenekar minden évben új összetételben turnézik, egy koncertkörutat szerveznek nyáron és egyet a következő év tavaszán. A meghallgatásokra (melyeket országonként külön-külön szerveznek) 14 és 24 év közötti fiatalok jelentkezését várják az Európai Unió tagállamaiból. A zenekarba beválogatott legfeljebb 140 fiatal aztán világhírű karmesterekkel és szólistákkal léphet fel a világ nagy koncerttermeiben. Minél több tehetséges fiatalnak igyekeznek bemutatkozási lehetőséget adni, ezért viszonylag nagy a zenekar létszáma (a nagy szimfonikus zenekarok általában 95-110 fővel lépnek fel, míg az EUYO nyári nyitókoncertjein a rendes tagokon túl a nyári iskolások is ott zenélnék) – azonban ekkora zenekarnak nem könnyű megfelelő nagyságú koncertszínpadot találni. A tagság egy szezonra szól, ezért minden évben minden zenekari helyre felvételt tartanak, melyen a korábban már bekerülteknek is részt kell venniük.

AZ EUYO MAGYARORSZÁGON

A zenekar eddig egyetlen alkalommal lépett fel Magyarországon: 2003-ban, 25 éves fennállásukat ünneplő turnéjukon látogattak el Budapestre; a Tavasz Fesztivál záró koncertjét adták a Budapest Kongresszusi Központban. Az idei közgyűlésen bejelentették: a jövőben igyekeznek több koncertet adni Közép- és Kelet-Európában, és az elkövetkező 2-3 évben valószínűleg újra fellépnek hazánkban. Az EUYO magyarországi fővédnökei Sólyom László köztársasági elnök és Bajnai Gordon miniszterelnök. A tiszteletbeli bizottság magyar tagjai dr. Hiller István oktatási és kulturális miniszter, valamint Balázs Péter külügyminiszter.

FELVÉTELI MAGYARORSZÁGON – A KULTÚRPONT IRODA SZERVEZÉSÉBEN

A zenekar tagjait az Európai Unió tagállamaiból válogatják. Meghallgatásra az Unió tagállamának fiatal zenészei jelentkezhet-

nek, méghozzá bármelyik tagállamban. Jelenleg tagállamonként egy-egy meghallgatást tartanak minden évad előtt, a jelentkezők létszámától függően akár több napon át.

Magyarországon az első meghallgatást a 2004/2005-ös évadra szervezte a KultúrPont Iroda, és azóta is minden évben várjuk a jelentkezőket. Általában ősszel zajlik az információs kampány, decemberig várjuk a jelentkezéseket, majd a létszámtól függően rendezünk egy-, illetve többkörös meghallgatásokat. Az évenkénti 80-100 jelentkező miatt általában indokolt egy első kör megrendezése is, ezen a hazai zenei élet jeles képviselői (karmesterek, a zenei felsőoktatásban dolgozó hangszeres előadóművészek) alkotják a zsűrit. A második körben az EUYO szakemberei (általában az oktatási igazgató illetve az egyes szövegvezető tanárok) előtt zajlik a megméretetés.

A 2009/2010-es évadra szóló meghallgatás egy körben, 2009. február 27-én zajlott a MÁV Szimfonikus Zenekar épületében. A magyar jelentkezőket David Strange professzor, az EUYO oktatási igazgatója hallgatta meg.

EREDMÉNYEK – TAGSÁG

A sikeres felvételi többféle eredménnyel zárulhat:

■ *Felvétel a tagok sorába:*

a zenekar tagjai részt vesznek a nyári és tavaszi próbafolyamban és a turnékon.

■ *Tartalékos státusz:*

ha a felvett tagok közül valaki megbetegszik vagy más okból lemondja a turnét, akkor helyére a meghallgatást vezető a tartaléklistáról javasolnak hasonló képességű zenészt.

■ *Nyári iskola:*

ide minden évben meghívunk néhány ígéretes tehetséget (5-10 fiatal), akik a nyári turné előtti próbafolyamban a zenekarral együtt vesznek részt és felléphetnek a zenekarral együtt a turné nyitókoncertjén is (tehát ők nem lesznek a zenekar tagjai).

■ *Bátorítás:*

a tehetséges, de be nem kerülő fiatalokat a további jelentkezésre bátorítják (minden évben van néhány ilyen fiatal, őket név szerint is megemlíti a meghallgatásokról kiadott EUYO-összefoglaló).

MAGYAR SIKEREK

A 2009/2010-es évadban a zenekar rendez tagja:

Szűcs Marietta (fuvola), Vanyó Gábor (trombita), Kugyelka Zsolt (ütőhangszerek)

Tartaléklistára került:

Farkas Tamás (kürt), Horváth Gábor (klarinét), Kovács Balázs (harsona); Markovics Tamás (harsona), Megyesi Krisztina (gordonka), Íde Ni Chonaill (fagott), Sándor Tamás (klarinét), Sebestyén István (harsona), Standi Hajnalka (hegedű), Szabó Ágnes (fuvola), Szajkó Géza (hegedű), Valkó Béla (gordonka)

Meghívást kapott a nyári iskolába:

Makkos Noémi (trombita)

Bán Mátét (fuvola), Cseh Lászlót (trombita), Major Lillát (harsona) a zsűri a következő évben való jelentkezésre bátorította.

A 2008/2009-es évadban a zenekar rendez tagja volt:

Mohai Bálint (fagott), Spáth Viktor (trombita), Zámbo Kristóf Attila (nagybőgő).

Tartaléklistára került:

Acsai Tímea (fuvola), Bartányi Flóra (nagybőgő), Kis Bernadett (brácsa), Matuska Réka (hegedű), Móga Éva (hegedű), Cordula Schnorr (fuvola, pikkoló), Siket István (trombita), Valkó Béla (gordonka)

Beleznai Annát (fagott), Bodnár Benedeket (klarinét), Kardos Tündér (klarinét), Ludányi Tamást (klarinét), Makkos Noémit (trombita), Standi Hajnalkát (hegedű), és Szimán Imre Kristófot (nagybőgő) a zsűri a következő évben való jelentkezésre bátorította.

Fellépések 2009/2010-ben

A 2009 tavaszi turné 2009. április 25-től május 8-ig tart. A zenekar lehetőséget kapott, hogy az osnabrücki „Classic con brio” fesztivál keretein belül tiszteletbeli elnöke, Hans-Gert Pöttering előtt játsszon. Május 8-án az Európai Bizottság meghívására a zenekar az Európai Operaközpont szólistáival közösen ünnepli az Európa Napot.

A zenekar 2009/2010-es évada a 2009 augusztusi próbaidőszakkal és turnéval kezdődik, mely idén Haitzendorfból (Ausztria) indul. A turné állomásai Salò, Bolzano (Olaszország), Berlin, Rostock (Németország), Amszterdam (Hollandia), Brno, Prága (Csehország). A zenekart idén Vladimir Ashkenazy és Andrew Litton vezényli.

A 2010-es tavaszi turné helyszíneiről még folynak az egyeztetések.

KLASSZ TEHETSÉGEK GÁLAKONCERTJE. A Hungarofest Kht. KLASSZ Zenei Irodája és a Reneszánsz Év 2008 Programiroda az Oktatási és Kulturális Minisztériummal együtt, 2008-ban hirdette meg első alkalommal a KLASSZ Tehetségek programot. A támogatottak március 27-én a Müpa Fesztivál Színházában mutatkoznak be gálakoncerten.

FIATAL MUZSIKUSAINK NEMZETKÖZI SIKERE. Egyedüli magyar résztvevőként a Tallián András, Nagy Ibolya és Szabó Ferenc János alkotta Trio Duecento Corde is indult Gdansk-ban az 5. Nemzetközi Johannes Brahms Kamarazenei Versenyen. A formáció második helyezést ért el, első díjat nem adtak ki.

KURTÁG GYÖRGY MESTERKURZUS. A Közép-európai Egyetem 2009. június 19-24-e között Kurtág György Mesterkurzust szervez, melyre szeretettel várja az érdeklődőket. Jelentkezni e-mailben lehet a sun09-kurtag@ceu.hu címen. További információk: www.sun.ceu.hu/kurtag

BÁRDOS SZIMPÓZIUM 2009. A Debreceni Egyetem Zeneművészeti Karának Szolfézs-Zeneelmélet, Karvezetés Tanszéke 24. alkalommal rendezte meg szakmai találkozóját, a Bárdos Szimpóziumot, amelyre az alsó- és középfokú ének-zeneoktatás, szolfézs- és zeneelmélet-tanítás és a kórusvezetés szakemberei, valamint a pályára készülő fiatalok jelentkezhetnek.

ÁTADTÁK A BARTÓK-PÁSZTORY-DÍJAKAT. Bartók Béla születésnapján, március 25-én adták át a negyedszázados múltra visszatekintő Bartók-Pásztory-díjat a Zeneakadémián. Idén Erdei Péter és Vajda Cecília karnagyok, Gyöngyösi Levente zeneszerző, valamint Vásáry Tamás zongoraművész és karmester vehette át az elismerést.

MEGNYÍLT AZ ALFRED SCHNITTKÉ AKADÉMIA. Az 1998-ban elhunyt zeneszerző munkásságának folytatására jött létre Hamburgban az új zenei intézmény, amelyben koncertek, egy új kamarakórus, valamint hangszerek és énekesek számára szervezett nemzetközi mesterkurzusok kapnak helyet.

TRÓNÖRÖKÖSÖK A SZÍZEN. A klasszikus zeneművészet új generációjának rendeztek koncertsorozatot az MTA Dísztermében. A sorozat harmadik estjét Baráti Kristóf hegedűművész adta.

AZ ELSŐ NŐI ZENEIGAZGATÓ OLASZORSZÁGBAN. A milánói Giuseppe Verdi Szimfonikus Zenekar az első olasz együttes, amelynek élén maestra áll majd: a 2005-ben lemondott Riccardo Chailly helyére szeptemberben a kínai Xian Zhang érkezik.

MAGYARORSZÁGON AZ ESTERHÁZY MAGÁNALAPÍTVÁNY. Az Esterházy Magánalapítvány bejelentette új magyarországi projektjeit, melyek között restaurálási munkálatok, művészeti díj alapítása, könyvkiadás és Haydn templomi zenéjének feldolgozása és publikálása is szerepel. Magyarországi tevékenységeit az Alapítvány a jövőben egy új, Magyarországon megalapított magánalapítványon keresztül bonyolítja le.

REICH PULITZER-DÍJAS. Steve Reich Double Sextet című művéért kapta a Pulitzer-díjat. A darabot a zeneszerző két, fuvola, klarinét, hegedű, cselló, vibrafon és zongora felállású szextetre komponálta.

SZEGEDI RÉGIZENEI NYÁRI AKADÉMIA. Szegeden idén augusztusban egy hétig a régizenéi lesz a főszerep az Accademia Capricciosa és a Pásztortűz Kulturális és Hagyományörző Egyesület kurzusán. Az egyhetes, augusztus 2. és 9. között megrendezendő kurzuson egyéni oktatásra és kamaraórákra is alkalom nyílik. Jelentkezési határidő június 15., bővebb információk: accademiacapricciosa@gmail.com.

ISMERETLEN SCHUMANN-KÉZIRATOT TALÁLTAK. Robert Schumann ismeretlen zongoraműve került elő Überlingen, egy Bodeni-tó melletti német kisváros könyvtárában. A Sejtelem (Ahnung) feltehetően az 1830-as években keletkezett tucatnyi elveszett kompozíció közül való.

IFJ. HORVÁTH BÉLA ISMÉT ITTHON MUZSIKÁLT. Pinchas Zukerman tanítványa, a januárban a Carnegie Hallban is sikert aratott hegedűs és brácsaművész a Roma Parlamentben lépett fel.

LÁSZLÓ MARGIT 55 ÉVE. László Margit, a Magyar Állami Operaház örökös tagja idén ünnepli tagságának 55. évfordulóját. Ebből az alkalomból köszöntötték a szoprán pályatársai és a dalszínház vezető munkatársai. Kovács János első karmester emlékeztetett arra, hogy László Margit pályafutásának kiteljesedése egybeesett a dalszínház aranykorával. Lukács Ervin karmester kiemelte: híre volt annak a Rigoletto-előadásnak, amelyben Gilda szerepében debütált. Az énekesnő pedig felidézte, hogy Gildaként állt a kezdő Luciano Pavarotti mellett 1963-ban.

ÖT ÉV UTÁN ISMÉT EGYÜTT KONCERTEZIK ENNIO MORRICONE ÉS A GYŐRI FILHARMONIKUS ZENEKAR A világhírű olasz zeneszerző és karmester májusban a Győri Filharmonikus Zenekarral indul afrikai és ázsiai turnéra. A szerződés értelmében a görögök 7 koncerten lépnek fel a maestroval. A koncertturné műsorán a szerző legismertebb műveit adják elő.

AMERIKA KEDVENC MEZZÓJA A ZENEAKADÉMIÁN. Susan Graham amerikai énekesnő és az Ensemble Matheus Haydn és Mozart műveit szólaltatta meg a Zeneakadémia nagytermében a Budapesti Tavasz Fesztivál alkalmából.

MAGYAR MUZSIKUS LETT A BÉCSI FILHARMONIKUSOK SZÓLÓ BŐGŐSE. Rác Ódön, a mindössze 28 éves nagybőgőművész lett a Bécsi Filharmonikusok szólóbőgőse. Zenész családba született, 9 éves korában kezdett bőgőzni majd a „Ki mit tud?” szólóhangszeres

kategóriájában 1996-ban nyert első díjat. A Zeneakadémia elvégzése után – ahol Járdányi Gergely növendéke volt – Bécsben folytatta tanulmányait Alois Posch-nál. 2002-ben megnyerte a Bécsi Zeneakadémia szolista-versenyét, majd 2004-ben felvételt nyert a Bécsi Filharmonikusokhoz. Több nemzetközi versenyen ért el helyezést, mielőtt 2009 márciusában elnyerte jelenlegi szőlőbőgősi állását.

REKORDOTT DÖNTÖTT A MANNHEIMI PARSIFAL. Mannheim Nemzeti Színháza 52 éve adja elő Wagner Parsifal című operáját, német nyelvterületen még egy Wagner-mű sem szerepelt ilyen hosszú ideig a műsoron. Hans Schüller rendezése az ősbemutató, vagyis 1957. április 14. óta áll a színpadon.

BOLDOCZKI A PEKINGIEKKEL A MŰPÁBAN. A világszerte ismert és elismert Pekingi Szimfonikus Zenekar a budapesti Művészetek Palotájában lépett fel Tan Lihua vezényletével. Grigorij Arutjunjan 1950-ben komponált, legendásan virtuóz, Asz-dúr trombitaversenyét a 2008-ban Echo Klassik-díjjal kitüntetett Boldoczki Gábor játszotta, akit sokan ma a világ legjobb trombitásának tartanak.

DEBÜTÁLT A YOUTUBE SZIMFONIKUS ZENEKAR. Háromnapos közös gyakorlás után a New York-i Carnegie Hallban lépett fel először a 96 zenészből álló nemzetközi YouTube Szimfonikus Zenekar. Játékuk a The Washington Post szerint nem igazán volt harmonikus, durva, egyenetlen zenét produkáltak, eltérő egyéni teljesítményekkel. "A zenekar valójában úgy hangzott, mintha sok különböző ember beszélt volna egymáshoz különféle nyelveken" - olvasható az újság kritikájában. A több mint 30 különböző országból érkezett zenészek a koncertre otthon gyakoroltak, de online magánórákat is vehettek a világ leghíresebb zenészeitől. Az eseményen Michael Tilson Thomas Grammy-díjas karmester, a San Franciscó-i Szimfonikusok zenei igazgatója dirigált.

KORTÁRS ZENESZERZŐK A MÁV SZIMFONIKUSOK MŰSORÁN. Orbán György és Kovács Zoltán kortárs magyar zeneszerzők egy-egy műve hangzott el a MÁV Szimfonikusok előadásában a Zeneakadémia nagytermében. Mindkét hangversenyt az együttes művészeti vezetője, Kollár Imre vezényelte.

WENINGER RICHARDÉ A WEINER LEÓ-EMLEKDJÍJ. Weiner Leó születésének 124. évfordulóján Weninger Richard hárfaművész, karmester, a szegedi Weiner Kamarazenekar művészeti vezetője vehette át a 2009-es Weiner Leó-emlékdíjat a Zeneakadémia rektori termében.

ÁTADTÁK AZ ARTISJUS MAGYAR SZERZŐI JOGVÉDŐ EGYESÜLET DÍJAIT. Az év komolyzenei műve kategóriában Csapó Gyula Versenymű brácsára és változó környezetre című kompozíciója lett az egyik díjazott. A kategória másik nyertese Gyöngyösi Levente lett Lukács Passió című művével.

A KÜLÖNC HEGEDŰS BUDAPESTEN KONCERTEZETT. Gilles Apap francia hegedűművész a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben lépett fel a Magyar Telekom Szimfonikus Zenekarral a szimfonikus körkép hangversenyén. Gilles Apap a többi között Mozart G-dúr hegedűversenyét játszotta el az esten, amelyet vendégként Kovács János vezényelt.

KOKAS KLÁRA 80 ÉVES. A világ számos országában elismert zenepedagógus, pszichológus április 24-én ünnepelte nyolcvanadik születésnapját.

NOVEMBER VÉGÉN ZÁR A ZENEAKADÉMIA. Addig még rendeznek hangversenyeket a Zeneakadémia nagytermében, aztán a Liszt Ferenc téri zenepalota felújítása miatt másik helyre költözik az intézmény. Az ideiglenes helyet még keresik, sok tényezőt kell ugyanis figyelembe venni, például azt, hogy az átmeneti szállás bérleti díja az egyetem költségvetését terheli. A Zeneakadémia felújításáról szóló, 10,8 milliárdos szerződést tavaly októberben írták alá; az összegből 9,7 milliárd az uniós támogatás és 1,1 milliárd a magyar költségvetési forrás. A projekt részeként először a Wesselényi utca 52-ben található kiegészítő épületet újíttják fel és korszerűsítik, majd a Liszt Ferenc téri zenepalota rekonstrukciója következik, amely a tervek szerint 2011 végére fejeződik be.

EGYIDEJŰ HÄNDEL-KONCERTEK EURÓPA-SZERTE. Tizenkét európai város, köztük Budapest is megemlékezett Georg Friedrich Händel, a világhírű barokk zeneszerző halálának 250. évfordulójáról. A zenemaratont ünnepi koncert nyitotta Halléban, Händel megkeresztelésének helyszínén, a Marktkirchében. Itt több zenekar azokat a zeneműveket játszotta, melyek az 1784-es Händel-emlékünnepen is felhangzottak a londoni Westminster-apátságban. Ezután az éjfélig tartó programban Budapest mellett többek között Londonból, Varsóból, Lisszabonból és Koppenhágából közvetített koncertek szerepeltek. Az előadásokat negyven rádióadó sugározta.

ESA-PEKKA SALONEN ELBŰCSÚZOTT A LOS ANGELES PHILHARMONIC-TÓL. Kéthetes Stravinsky-programmal köszönt el az angyalok városának filharmonikus zenekarától, a Los Angeles Philharmonic-tól igazgatója, a finn Esa-Pekka Salonen. Mint mondta, új irányt vesz az élete, többet fog komponálni.

NŐ AZ ÉRDEKLŐDÉS A MEZZO FESZTIVÁL IRÁNT. Komoly nemzetközi érdeklődés kíséri a magyar szervezésű Operaverseny és Fesztivál a Mezzo Televízióval elnevezésű kezdeményezést; a párizsi Bastille Operában tartott első fordulóra 25 országból kétszáz énekes jelentkezett. A továbbjutottak a négy másik városban – Budapesten, New Yorkban, Gdanskban és a norvégiai Bergenben – rendezett meghallgatás legjobbjaival mérkőzhetnek meg a májusi szegedi második fordulóban, a világ öt operaháza öt különböző bemutatójának szerepeiért. Az operák többségét magyar rendezők állítják színpadra, művenként három versenyzővel.

Az előadó-művészeti törvénytől a dal-áruházig

Dr. Gyimesi László az elmúlt öt esztendő munkájáról – küzdelmekről és eredményekről – tartott beszámolót

Öt éves periódust összegzett az áprilisi végi küldöttgyűlésén a Magyar Zene-művészek és Táncművészek Szakszervezetének vezetője. Mozgalmas időszakot tudhat maga mögött a szervezet, s ez az öt esztendő több tekintetben is működésének egyik legeredményesebb időszaka. A kárenyhítés és a kárelhárítás mellett ugyanis rengeteg eredményről, a különböző területeken elért fejlődésről lehet beszámolni. Sok éves előkészítő munka után megszületett végre az előadó-művészeti törvény, s szintén óriási jelentőségű, hogy az ekho alapján adóznak és fizetnek járulékot a művészek. Szintén nagyon fontosak a szerzői jogi törvény módosításával kapcsolatos eredmények. Emellett dr. Gyimesi László a Művészeti Szakszervezetek Szövetségének elnöke, a Magyar Zene-művészek és Táncművészek Szakszervezetének főtítkára büszke arra is, hogy megalapították és kiosztották a Magyar Zeneművészet és Táncművészet kiemelkedő előadóművészei elismerést, létrehozták a szakszervezet önszegélyező alapját, és 140 millió forint támogatást elnyerve próbáltak meg segíteni a cigányzenész kollégák foglalkoztatási helyzetén. Létrehozták a Magyar Élőzene Kht.-t, működtetik a szakszervezet zenei portálját, egy „internetes daláruházat” www.dalok.hu címen. A szakszervezetnek saját honlapja is van, az mztsz.hu, s az utóbbi esztendőben kiteljesedett a Kőbányai Zenei Stúdió Művészeti Szakiskola és Szakközépiskola működése.

I Az elért eredmények közül gondolom Ön is az előadó-művészeti törvényt tartja a leglényegesebbnek, hiszen ennek a megvalósításán közel nyolc esztendőn keresztül dolgoztak.

A törvényt valóban nagyon nagy jelentőségűnek, parlamenti ciklusokon átívelőnek érzem. Vannak ugyanis olyan kérdések, amelyek megoldásához több év szükséges. Ezzel a szabályozással az volt a célunk, hogy olyan állapotot teremtsünk, amely többé-kevésbé megfelel a kor követelményeinek, a gazdasági realitásoknak, s ami a legfontosabb, biztosítja azt is, hogy az előadó-művészet elérhető legyen a közönség számára, s ezáltal működjön a művészfoglalkoztatás is. Mint minden ilyen nagy rendszer, ez a szabályozás is igen bonyolult. A törvény alapjaiban változtatja meg az előadóművészek életét, hiszen létrehoz egy olyan újfajta, állami kötelezettséget, ami eddig, ebben a formában nem létezett. Kimondja azt, hogy a művészetre igenis szükség van, s hogy ezt támogatni kell.

I A művészek mellett szinte mindenki érzi a hatását...

Így igaz. Nekünk érdekvédőknek egyébként nagyon kell ügyelnünk arra is, hogy ne domináljon az a szándék, hogy mindez a művészek érdekében is történik... Egy ideig mindezt nem sikerült elég jól lepleznünk, s ekkor sokan csak „szakszervezeti törvényként” emlegették a javaslatot. Ezt egyébként én nem bírálatnak, hanem sokkal inkább dicséretnek vettem. Nagyon lényeges, hogy a közönség – amely eltartja az egész művészeti életet – minél sokszínűbb választékot kapjon. A törvény arra ösztönöz, hogy minél több helyre jusson el a kultúra, hogy olyan településen is láthassanak az ott élők produkciókat, hallhassanak koncerteket, ahol nincs színház, koncertterem. Továbbá arra is, hogy a művészeti szervezetek megszólítsák a fiatalokat, s lényegesnek tartásuk a kortárs művészeti alkotások létrehozását, bemutatását. Minél fontosabbá válnak az előadóművészeti alkotások a közön-

ség számára, annál stabilabbá válik az intézményrendszerük is. Így a művészet egyre nélkülözhetetlenebbé tudja tenni magát. A törvény mindig az élő előadásokat honorálja, ami azért is lényeges, mert ezeknek elképesztő ma a konkurenciája. Nyilvánvalóvá kell tenni, hogy nem teljes az emberi élet művészeti előadások nélkül. Ez persze nem könnyű feladat. Ezért is tartom nagyon jónak, hogy a törvény nem teszi ki az előadó-művészetet a piaci viszonyoknak, de azt nem is zárja ki teljesen. Egyfajta védőburkot, esernyőt tart az egész rendszer fölé. Persze ösztönöz azért a bevételre is, hiszen mindez a piacgazdaság keretei között történik. Ha valami tartósan veszteséges, akkor azért könnyen áldozatul eshet... Most egyébként az a nagy kérdés, hogy az előadó-művészeti törvény végrehajtása mennyire lesz sikeres, de ez majd a gyakorlatban, a mindennapokban derül ki. Hasonló jelentőségű volt 1993-ban a közoktatási törvény, ami a művészet-oktatás helyét, szerepét, fontosságát határozta meg. Ott is az volt a nagy kérdés, hogy mindez a gyerekek számára mennyire hozzáférhető, hiszen erre épült egy egész intézményrendszer... Visszatérve az előadó-művészeti törvényre, azért is szerencsénk volt a megszületését illetően, mert a kulturális tárca az előző ciklusához hasonlóan – akkor a filmtörvényt készítette el – ebben a négy éves periódusban is szeretett volna egy ilyen jogszabályt. Ezt először színháztörvényként emlegették, de aztán a mi javaslatainkat is megfogadva, kibővítették a zenével és a táncsal... . Aból a szempontból is szerencsénk volt, hogy bár a miniszter ezt a törvényjavaslatot éppen a kormányválság kitörését követően, kisebbségi kormányzás alatt terjesztette elő, mégis sikerült elérni, hogy a honatyák több mint 60 százaléka elfogadja. Ezt valóban nagy eredménynek érzem.

I Az előadó-művészeti törvény még nemzetközi szinten is teljesen egyedülálló, ezért is volt olyan nehéz az elkészítése...



Sólyom-Nagy Sándor, Dr. Gyimesi László, Brieber János

Ez adja a különlegességét... Olyan kereteket kellett kidolgozni, amelyek korábban nem léteztek. Nehéz ugyanis ezt a területet szabályozni, s kialakítani hozzá a finanszírozási rendszert is. Néhány országban akadnak ugyan hasonló kezdeményezések, de olyan teljes körű szabályozás, mint a miénk, sehol sincs. Így van is iránta érdeklődés néhány országból, ezért készül a teljes angol nyelvű fordítása. Nagyon jó, hogy kimondja végre, mindez állami feladat. Akárcsak az, hogy tulajdonképpen a művészeti élet saját magát szabályozhatja, erre szolgál az Előadó- Művészeti Tanács intézménye. Ez más területeken egyáltalán nem tipikus. De azért hozzá kell tennem azt is, hogy nem lett teljesen olyan a törvény, mint amilyenek nyolc esztendővel ezelőtt szeretnénk volna. Persze, ha tökéletesre sikerül minden, akkor nem marad semmi, amit még lehetne csiszolni...

■ Talán a következő helyre sorolhatjuk az ekhót, amely szintén országos hatású...

Igen, s mi ezt a kettőt kezdetben együtt is kezeltük, hiszen először előadóművészi státuszról, jogállásról volt szó, amikor ezen a művész-törvény elképzelésen elkezdtünk dolgozni. Fontosnak tartottuk, hogy legyen művészeti területen a foglalkoztatási körülményeknek precízebb szabályozása. Itt kell, hogy megjegyezzem, a tervezetünkben szerepelt a munkanélküli ellátásra vonatkozó passzus is, amit azonban végül most nem sikerült a törvényhozáson ke-

resztülverekednünk. Nem baj, dolgozunk még rajta... Amikor több évvel ezelőtt az első, a művésztörvényről szóló jogszabálytervezetet visszadobta a kormány, az adózásra, azaz az ekhóra vonatkozó részt végül elfogadta belőle. Az ekho a társadalombiztosítás, az adózás kérdéseit szabályozza, s ennek befogadása azt jelentette, hogy nem teljesen esélytelen a további harc. Persze, ehhez is kellett szerencse, mint mindenhez. Az állam is meg akarta oldani ugyanis a színlelt szerződések ügyét, így számára is kapóra jött az ekho. Most a küldötttervezeten résztvevő OKM-es szakállamtitkár, dr. Schneider Márta elmondta, az ekhót sem idén, sem a következő esztendőben nem fenyegeti veszély. Én pedig úgy látom, és abban bízom, hogy a későbbiekben sem, hiszen eltörlésével munkahelyek szünnének meg...

■ Viszont egy másik törvénnyel – igaz, komoly harcok árán – de sikerült elérniük, hogy a tervezet ne változzon, s ne hozza rosszabb helyzetbe a művészeket...

Bár tudom, a tagság számára ezt nehéz elfogadni, de néha már az is nagyon jelentős eredménynek számít, ha meg tudjuk őrizni a jelenlegi pozícióinkat. A szerzői jogi törvénynek azt a változatát, amelyet mi is előnyösnek tartunk, nehéz csatározás árán, hosszú hónapok munkájával sikerült elfogadtatnunk a kormányzattal. Azért is volt ez olyan nehéz feladat, hiszen mindez mögött hihetetlen nagyságú üzlet rejlik... Ezzel ma-

gyarázható az is, hogy a szerzői jogi törvény néhány esztendővel ezelőtt még szinte senkit sem érdekelt, most azonban nagy visszhangja van minden apróbb módosításnak, s különböző lobbik próbálják elfogadtatni a számukra legkedvezőbb változtatásokat. Az egyre bővülő technikai lehetőségeknek köszönhetően ugyanis ez a terület egyre jobban beépül a mindennapokba, egyre több a felhasználó, így egyre nagyobb piacot érint. Nem mindegy hát, hogy ezen a területen ki milyen helyet foglal el, és ki hogyan tudja érvényesíteni az érdekeit... Egyébként sem egyszerű a helyzet, hiszen emiatt a magyarországi szabályozás miatt az Európai Unió brüsszeli bizottságával is konfliktus alakult ki. A szervezet ugyanis a monopolhelyzetű jogvédő intézményeket szeretné megszüntetni. Ez a probléma nemcsak minket érint, hanem más országoknál is hasonló a gond... Az első, nagy csatát tehát megnyertük, de látnunk kell azt is, hogy a háborúnak még nincs vége... Hiába értünk most el egy győzelmet, fel kell készülnünk arra, hogy állandóan lesznek újabb és újabb próbálkozások, nem lesz tehát egyszerű feladat megóvni az alkotók és az előadóművészek érdekét... Most, a küldöttgyűlésen elfogadtuk azt a 2009-es, határozati javaslatot, mely szerint szervezetünk támogatja az előadóművészek felvételei védelmi idejének a meghosszabbítását, valamint a felvételekhez fűződő jogok szélesítését célzó, európai uniós törekvéseket. Nagyon lényegesnek tartjuk azt is, hogy a készülő médiaszabályozásban legyen úgynevezett

magyar kvóta, amelynek aránya a sugárzott zeneszámok legalább egyharmadát érje el.

I *Úgy tudom, hogy az elért eredmények közül akad egy, amely különösen kedves az Ön számára. Első alkalommal 2007. október 16-án adták át a magyar zene- és táncművészet kiemelkedő előadóművésze címet a szakma tizenegy, kiváló képviselőjének. A díjat, amelyet hat muzsikusként, két énekes és három táncművész vehetett át, a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezete alapította.*

Azért döntöttünk emellett, mert néhány területen megoldódott ugyan a legkiválóbbak díjazása, a szakszervezeten belül azonban elkezdtünk arról tárgyalni, hogy mi legyen azokkal az előadókkal, akik szintén nagyon sok embernek szereztek felejthetetlen perceket, mégsem kaptak Kossuth-díjat, kiváló művészi címet. S bizony akadnak közöttük olyanok is, akiknek munkával töltött, hosszú pályafutásuk ellenére is méltatlan körülmények között kell élniük. Arról nem is beszélve, hogy jócskán vannak olyan művészek, akik életük jelentős részében együttesek tagjaiként tették kiválóan a dolgukat, egy társulattól kitűnni azonban – még ha ragyogó képességekkel is bír valaki –, nagyon nehéz... Nem feledkezhetünk el azokról az előadókról sem, akik mögött sohasem volt intézményi háttér, így nem akadt senki, aki a különböző díjakra felterjessze őket, és harcoljon azért, hogy megkapják az adott elismerést. Elkezdtünk tehát tárgyalni arról, hogy hogyan tudnánk mi, a szakszervezet egy külön elismerést életre hívni ezeknek a művészeknek a számára. Azokra a kiemelkedő előadókra gondoltunk, akik még nem részesültek nyugdíjkiégésítő járadékra jogosító, magasabb szintű díjban. A Magyar Zeneművészek és Tánc-

művészek Szakszervezetének elnöksége létrehozott egy alapot, de ezt nem a tagdíjakból, hanem a jogdíjalapból finanszírozzuk. Éppen ezért a díjazottak személyéről is – az elnökség véleménye ismeretében – a zenei jogdíjbizottság dönt. Magát az elismerést, a magyar zene- és táncművészet kiemelkedő előadója díjat ezekkel a feltételekkel alapítottuk két esztendővel ezelőtt. A tagszervezeteinktől és a szakmai egyesületektől javaslatokat kértünk, s ők ötvennél több művészt terjesztettek fel erre a címre. Az MZTSZ véleményezte ezt a listát, majd a jogdíjbizottság elkezdett tárgyalni a művészekről, s egyre szűkítették a kört. Nagyon fontos szempont volt, hogy egy jelöltet csak akkor fogadtunk el, ha ezzel a döntéssel a nyílt szavazás során mindenki egyetértett. Jelenleg ezt a címet Balassa P. Tamás karmester – zeneművész, Berkes Balázs jazz bőgős, Gaál Gabriella nőtáncos, Geiger György trombitaművész, Jónás Mátyás prímás, Kovács Erzszi táncdalénekes, Miklós György zongoraművész, Ungár István szórakoztató zenész, Mátyus Zoltán – táncművész, Katona Györgyné Ripka Ilona – táncművész, Varga Erzsébet – táncművész viselheti.

I *A www.dalok.hu – ról az elmúlt esztendőben 3600 dalt töltöttek le, s ennek az összege közel 4 és félmillió forint... Hogyan jutott az eszükbe, hogy ilyen portált kellene készíteniük?*

Már nem emlékszem pontosan, hogy kitől is származott ez az elképzelés, de arra igen, hogy több zenész kollégától is jött hasonló ötlet – így a kitűnő klasszikus és rock gitárostól, Szekeres Tamástól is –, s ilyen módon egy hosszú folyamat fontos állomása a portál megszületése. Ez az internetes portál túlmutat egy egyszerű „zenei áruházon”. Itt ugyanis olyan zenei műfajok is kaptak helyet, amelyek bár értéket képviselnek, az

utóbbi esztendőben egyre jobban kiestek a televíziók és rádiók érdeklődési köréből. Ráadásul az utóbbi időszakban az a tendencia is megfigyelhető, hogy a hagyományos CD-terjesztést egyre inkább az internetes kereskedelem váltja fel, és sajnos a felhasználók többsége illegális forrásból tölti le a zenét. Kialakult hát egy olyan helyzet, amikor a zenészek azt mondják, mi alkotunk, de ezeket a műveket nem tudjuk a nyilvánosság elé tárni. Ezért is döntöttünk úgy, hogy életre hívjuk ezt a honlapot, hogy legyen egy olyan portál, amely a magyar zenészek kezdeményezésére és igényei szerint épül fel, bevétele a muzsikuskhoz jut el, és amely természetesen legális. Ahhoz, hogy a zenészek itt bemutatassák művészetüket, nincs szükség nagy anyagi befektetésre, de még különösebb fáradságra sem, hiszen nagyon egyszerűen fel lehet kerülni a dalok.hu-ra. Azt is nagyon lényegesnek tartom, hogy a muzsikuskok nálunk teljes egészében megvalósíthatják az elképzeléseiket, hiszen a feltett anyagnak egyedül csak a büntető-törvénykönyv vagy az alkotmány megfelelő szakaszát nem szabad sértenie. Ahogy egy-egy dal megjelenik a portálon, máris a világ minden számítógépén hozzáférhetővé válik.

Mi azzal a tudattal kezdtünk neki a munkának, hogy számunkra biztosan veszteséges lesz, a lényeg azonban az, hogy a zenészek számára bevételt termeljen. Az üzemeltetési feladatokat így a szakszervezet közhasznú, non-profit társasága, a Magyar Élőzene Művészeti (MÉZ) Kht látja el. Már maga a kialakítás sem volt olcsó, hiszen ilyen szoftverek nem léteznek, ráadásul ennek a rendszernek nagyon sok kapcsolódási pontja kell, hogy legyen, a zenészekkel, a felhasználókkal, bankokkal és mobiltársaságokkal. Roppant bonyolult struktúra, és rengeteg a hibalehetőség. S persze közben folyamatosan bővülnünk, fejlődünk is kell... A nehézségek ellenére sokan azt mondják, hogy mi ezzel a honlappal forradalmat csináltunk, hiszen itt mindenki megvalósíthatja azt, amit szeretne, anélkül, hogy különösebb kockázatot vállalna. A portál kapcsán azért azt is el kell mondjam, mi minden fogalmazódott meg a céljaink között. Fontosnak tartjuk azt is, hogy nézzünk vissza a múltba, és azokat az értékeket, amelyek korábban nem kaptak nyilvánosságot, ismét előszedjük. Így a látogató számos izgalmas koncertfelvételt, élő előadást is talál a felvételek között.

R. Zs.

Újabb öt esztendő

A Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezete 2009. április 29-i küldöttgyűlésén a jelenlévők szavaztak a tisztségviselőkről. A szervezet elnökének újabb öt esztendőre Sólyom-Nagy Sándort választották. A két alelnöki tisztet Varsányi Lászlóné és Brieber János tölti be továbbra is, a főtitkár pedig dr. Gyimesi László lett. Mind a négyen régóta, hús esztendeje dolgoznak együtt, hiszen a szakszervezeti munkát 1989-ben kezdték meg közösen. Könyvvizsgálónak pedig Makláriné Radics Esztert választották, aki 2000 óta látja el ezt a feladatot.

És a zenekar játszik tovább...

Kovács Géza szerint muzsikálással is lehet a válság ellen küzdeni

Rosszul kezdődött az idei esztendő a Nemzeti Filharmonikusok számára, hiszen úgy tűnt, jelentősen, 15%-kal csökken az állami támogatásuk. Az elvonás mind az énekkart, mind a zenekart nagyon hátrányosan érintette volna, hiszen a fizetéseket 25-30%-kal kellett volna csökkenteni, s még az is felmerült – amire az ötvenegy esztendővel ezelőtti kezdetektől nem volt példa – hogy el kell hagyniuk programjukból a martonvásári koncerteket. A vészforgatókönyvekben az a verzió is szerepelt, hogy az év végén több hónapos kényszerszabadságra küldik a muzsikásokat, és nem tartják meg a meghirdetett hangversenyeket. Négy hónap huzavona után azonban április végén végre eldőlt, mégsem csökken az állami támogatás, a tárcától erre az évre is megkapják a tavalyi összeget. Az elmúlt időszak nehézségeiről Kovács Géza, a Nemzeti Filharmonikusok főigazgatója beszélt, aki szót ejtett arról is, ideje átértelmezni hangversenyzési gyakorlatukat és a közönségkapcsolati rendszerüket, ez ugyanis a válság nélkül is egyre elavultabbá válik. A Szimfonikus Zenekarok Szövetségének elnöke emellett úgy vélekedik, ma a zenének még inkább az a feladata, hogy menedékként szolgáljon.



■ *Nebéz hónapokon van túl, hiszen a kisebb költségvetés azzal járt volna, hogy ismét csökkenteni kell az együttesek létszámát, s koncerteket elbagyni. Miközben az előadó-művészeti törvénynek köszönhetően minden más együttesnek nőtt az állami támogatása...*

Én is azzal a mondattal mentem be Hiller István miniszterhez, hogy Magyarországon ebben az esztendőben minden zenekar támogatása növekszik, egyedül az NFZ-é csökken... S nem is kevéssel, hiszen, bár eleinte 15%-ról volt szó, tekintettel azonban arra, hogy az első negyedév már eltelt, s mi addig – a tárca írásos tájékoztatása alapján – a megszokott módon éltünk, így az esztendő hátralévő részében még komolyabb megszorításokra köteleznék bennünket. Április végén már 35%-nál tartottunk...

■ *Mivel indokolták az elvonást?*

Kaptam a minisztériumtól egy levelet, ebben értesítettek arról, hogy 15%-kal csökken a költségvetésünk, erre készítsük el az üzleti tervünket. Ez már eleve komolytalan felvetés, hiszen az éves tervezést már jóval korábban megtettük, s a szezon második felében nem lehet levenni a költségekből. Sőt, már azt is tudom, hogy 2011-ben, Brüsszelben január 25-én koncertezünk... Két héttel később egy másik levél is érkezett az OKM-ből, Csák Ferenc, akkor még kulturális ügyekért felelős államtitkártól, e szerint még kevesebb pénzt kapunk, ráadásul 300 millió

forintot a tőkevesztésre kell fordítani. Majd egy szerződést is kaptam a tárcától, amelyben az szerepelt, hogy a minisztérium június 30-ig garantálja a tavalyi támogatási összeget, az év második felére azonban éves szinten 15%-kal csökkentett büdzsével kell számolnunk. Ezt én csak jogfenntartással írtam alá. Fura csapdahelyzetbe kerültem ugyanis, hiszen ha nem írom alá, akkor még ezt a pénzt sem kapjuk meg... De aztán ismét az eredeti szerződést kaptam vissza, azzal a megjegyzéssel, hogy írjam így alá, s örüljek, hogy nem lesznek még további megvonások. Számomra ez volt az utolsó csepp a pohárban. Miközben a Szimfonikus Zenekarok Szövetségének elnökeként boldoggá tesz az ÖTM keret elosztása, az, hogy minden együttest magasabb állami támogatáshoz juttattunk, közben nem értem, hogy a nemzeti feladatokat ellátó, nemzetközi szinten is nagyra becsült Nemzeti Filharmonikus Zenekar és Énekkar miért kerül rosszabb helyzetbe...

■ *Hogyan tudták volna csökkenteni a költségeiket?*

Drasztikus intézkedéseket kellett előkészítenünk. Egyszemélyi felelős vezetőként nem tehetek mást, mint a legutóbbi hivatalos információk alapján próbálom működtetni a rám bízott társaságot. Ilyen esetben többféle választási lehetőség van, az egyik az elbocsátás. A legkevesébé fájdalmas módszer lenne a lejáró szerződéssel bíró muzsikások, a nyugdíjasok elküldése, hiszen ezekben az

esetekben nincs munkaügyi konzekvencia. Pedig ez is nagyon problémás megoldás, hiszen rendszerint azoknak van határozott idejű szerződésük, akik fiatalok, akiké a jövő. A nyugdíjasok között pedig kiváló művészek akadnak, van, aki nemrég kapott Liszt-díjat. A fúvós kar kilencven százaléka szintén szakmai nyugdíjas. Ez tehát nem tűnt járható útnak. Létszámon gyakorlatilag nem lehet 233 millió forintot – ennyi a 15% elvonás – megspórolni. A következő megoldás az volt, hogy hozzányúlunk a bérekhez, hiszen a költségvetésünk 88%-a bér és bérjellegű kiadás. Mi ugyanis mindenkit a Munka Törvénykönyve alapján, jogszerűen, munkaszerződéssel foglalkoztatunk, emiatt a járulékokat is fizetjük. Az a baj, hogy a mi költségvetési támogatásunk a legendás, 2000-es fejlesztés következtében 2001-ben volt 1 milliárd 613 millió Ft, de már 2002-ben 163 millióval kevesebbet kaptunk, akkor ugyanis a minisztérium elfeledkezett a 13. havi bérről...

■ *Így indult a gazdasági társasági életük...*

Igen, akkor viszont még nyugodtak voltunk, mert 78% jutott bérre és a bérjellegű kiadásokra. 2003-ban a Medgyesi-kormány felemelte a béreket, ekkor 1 milliárd 730 millióra nőtt a támogatási összeg. Ez volt nálunk az utolsó bérfejlesztés... 2004-ben azonban ezt a plusztámogatást már elfelejtették odaadni, s attól kezdve a költségvetési támogatásunk évről évre csökken. Tavaly 1 milliárd 550 milliót kaptunk, de 2006-ban 1 milliárd 420 mil-

lió Ft-ot. Akkor küldtem el hat nagyszerű embert a kórusból, és 9 hónapon keresztül a minisztérium minden hónap 20. napja után utalta a támogatásunkat, a fizetésünket... Ennyi időn keresztül rúgtuk fel a munka törvénykönyvét, de a zenekar játszott tovább, a kórus énekelt... Egyre inkább a produkciós költségvetést kellett csökkentenünk, hogy a béreket ki tudjuk fizetni. Ma már ebből, az alig 10%-ból hívjuk meg Gidon Kremert, vesszük meg a fuvolát, hirdetjük meg a bérleteket, nyomtatjuk ki a füzeteket, plakátokat. Ez így tényleg tarthatatlan. S nem értjük, hogy miközben állítólag világszínvonalon teljesítünk, az államtól kapott pénzt nem herdáltunk el, hiszen nincs szinte hónap, hogy valamilyen kontrollon át ne esnénk. Kezdve a TB-ellenőrzésen át a számlák átvizsgálásáig... Mi ilyen drill alatt élünk. S közben a koncertünkön, a Musikvereinsaal-ban szétverik a házat, a lemezünk elhossa a Midem Classics Award-ot, hívnak bennünket a karintiai és a tenerifei fesztiválra... A kórusunk is fájdalommentesen átesett egy minőségi cserén, hívják sokfelé koncertezni itthon és a nagyvilágban, Kassán, Olaszországban is szerepelnek. Akkor hát mi velünk a baj!

■ Ráadásul hiába teljesítik az előadóművészeti törvény kritériumait, az sem befolyásolja a támogatás nagyságát, hiszen nem tartoznak abba a keretbe...

Nagyon kevesen tudják azt is, hogy mi átlagosan évente 30-35 koncertet adunk vidéken, térítésmentesen. Úgy érzem a nemzeti intézmény mivoltunknak ezzel valóban eleget teszünk. Tavaly ezek a hangversenyek több mint 60 millió ráfordítással jártak. Kocsis Zoltán is a havi fizetéséért vezényli az együttest, bárhol lépünk pódiumra vidéken... Amikor néhány héttel ezelőtt még az volt a helyzet, hogy ez az utolsó szó, és csökken a költségvetésünk, akkor kiálltunk a kórus és a zenekar elé, s azt mondtuk, hogy vagy elküldünk embereket, vagy hozzányúlunk a művészeti és a szolgálatteljesítési pótlékhoz, ehhez azonban módosítani kell a Kollektív Szerződést. S ekkor szembenéztek az emberek azzal, hogy ettől kezdve mindenki 25-30-40%-kal kevesebb bért visz haza. Nagy lett rögtön a pánik... Azt a megoldást javasoltuk, hogy függesszük fel a nálunk jelentős szerepet játszó ún. „szolgálatteljesítési pótlék” kifizetését. Volt tárgyalás, egyeztetés, de az álláspontok nem közeledtek. S mindez ráadásul kissé egymás ellen hangolta a zenekart és a kórust is... Így kénytelen voltam egyoldalúan felbontani a kollektív szerződés bérezésre vonatkozó pontjait. S olyan kényszerintézkedést kellett hoznom, hogy júliustól minden

pótlék folyósítását felfüggesztjük... Felmerültek egyébként olyan megoldási ötletek is, amelyek szerint november-decemberben minimálbére kellett volna küldeni mindenkit, vagy a legrosszabb eset, az októbertől fizetés nélküli kényszerszabadság, ami azt jelenti, a koncertjeinket sem tudjuk megtartani...

■ Most azonban megkapták a pénzt...

Igen, akárcsak a többi nemzeti intézmény, az Operaház és a Nemzeti Színház. Az ő támogatásuk eddig sem volt veszélyben... Így kihúzzuk valahogyan az év végéig, de az inflációs kiesést nem pótolja semmi... Ezért drákói szigorra lesz szükség, s némileg át kell alakítani a nyári és az őszi programot.

■ Viszont változtatni kell a működésükön, hiszen Ön nyilatkozta a Muzsikának, hogy elkerülhetetlen a hangversenykezési gyakorlatuk és közönségkapcsolati rendszerük újraértelmezése. Mit ért ezalatt?

Nem csak nekem meggyőződés, hanem a hazai és a külföldi szakmában nagyon sokaknak, hogy az a koncertkezési gyakorlat, amelyet mi is folytatunk, s ami mentén a magyarországi gyakorlat működik, az a válság nélkül is elavulttá vált volna. Erre találtak ki az Egyesült Államokban, Nyugat-Európában olyan új formákat, amelyek új közönség rétegeket, generációkat vonnak be a zenehallgatásba. Igazából nem kerülnek sokkal többre, mint a hagyományos hangversenyek. Mindennek a lényege az, hogy a hangverseny rendezője, szervezője és a közreműködők tegyék olyan élménnyé és a szó legjobb értelmében vett kalanddá a koncertlátogatást, amely minden másnál izgalmasabb és egyben tartalmasabb szórakozást ígér. Krízis idején pedig, amikor az emberek sokkal jobban megnézik, hogy mire adják ki a pénzüket, szükség van arra, hogy ezek a koncertek azt az érzést keltsék: lehet, hogy a hétköznapiokon megaláznak, segíelyekből élek, rettegek attól, hogy kirúgnak, de az a két-két és félóra, amit a hangversenyen töltök, visszaadja a méltóságomat, örömet okoz. Itt hosszan lehetne sorolni a különböző metódusokat. Például a Chicagói Szimfonikusoknak is létezik ilyen sorozata, a „Beyond the Score”, „A partitúrán túl” címmel. Ez olyan koncertkezési gyakorlat, amikor egy adott zenemű köré a társ művészetek és a történelem számos elemét felsorakoztatják. Ha Prokofjev kísérezőzenéjével vetítik az Alekszander Nyevszkij című filmet, akkor kiállítás látható az előtérben a korabeli Szovjetunióról, a mű történetéről, emellett fotótárlat és Sztálin korabeli tárgyakból álló bemutató is várja a vendégeket. Így a koncertlátogató is részévé

válík ennek a világnak. Lehetőségük van az embereknek arra, hogy olyan szakemberekkel találkozzanak, akik erről beszélnek, korabeli darabokat játszanak, és így tovább. S mindez nem is kerül olyan óriási összegbe. Nyugodtan lehet válogatni, társintézményekkel együttműködve tematikus élménnyé emelni a hangversenyeket. A másik ilyen metódus, ami az ifjúsági hangversenyekben és az egyre jobban elhalt Kodály-metódusban futott ki. Németországban és a skandináv országokban az „educatio” gyűjtőszó alatt különleges eszköztárat vonultatnak fel. Kamaraegyüttesek, duók, triók, látogatnak el az iskolákba, s ott rendkívüli alkalmat teremtenek arra, hogy a gyerekek találkozzanak a muzsikussal, a hangszerével és a zenével. Ezeket a gyerekeket elhozzák a próbákra a koncert főpróbájára, s ettől a komolyzenéhez fűződő korábban talán hűvös viszonyuk jó irányba változik.

■ A Nemzeti Filharmonikusoknál is akadnak ilyen kezdeményezések?

Mi is próbálunk például különleges helyszíneken koncertezni. Most készülünk a Klassz Irodával a Haydn-maratonra a Millenárison, ami reggeltől késő estig tart. Olyan esemény lesz ez, amelynek gerincét Haydn zenéje képezi, de lesznek korabeli finomságok, jazzzene, egyszóval olyan eseménnyé válik, ahová jó lesz elmenni családotul is. Hosszan sorolhatnám mindazokat az eszközöket, amelyek feledtetik azt, hogy mi egy nagyon arisztokratikus, nagyon kevesek számára érthető és nagyon drága műfajt képviselünk. Azt kell megértetni, hogy amit mi nyújtunk, az menedék. És amit elkérünk egy koncertjegyért, alig több, mint egy gyorsbüfé-menü, vagy néhány üveg sör ára... S ezt a bizonyos educatio-sorozatot is szeretnénk minél előbb beindítani. Eddig is beültettünk már zenekari próbára, a kottapulthoz gyerekeket, hogy érezzék, hogyan születik a zene, főpróbáinkra is sokszor eljönnek. Megindító élmény volt, amikor tavaly, a Budapest Bábszínházzal A diótörőt adtuk elő, s a főpróbára állami gondozott gyerekeket hívtunk meg. Akkor éreztük különösen, hogy mi az értelme annak, amit csinálunk... Emellett tagja vagyunk annak az elitklubnak, ami korunk slágere és megkerülhetetlen kommunikációs eszköze, az internet segítségével viszi el gyakorlatilag bárhová az élő koncert élményét. Mindenképpen valami újat akarunk, olyat, ami minél több embert győz meg arról, hogy mással nem helyettesíthető, nagyon értékes, mégis könnyen befogadható portékát kínálunk...

R. Zs.

Sok az eszkimó, kevés a fóka

Fischer Ádám a Wagner-napokról, az Operaházi és a társulati színház problémáiról

A budapesti Wagner-napok néhány év alatt kivívta a szakma és a közönség elismerését, a tavalyi, négy egymást követő estén megszólaló teljes Ring a legjobb kritikákat kapta. Az Operaházban a ritkaságnak számító Xerxes, illetve az Orfeusz mellett a Májusünnep nemzetközi sztárokra vonultat fel. A csillogó felszín alatt azonban időzített bombaként ketyeg a válság, amit újabb elvonások tetéznek. Minderről a Grammy-jelölt Fischer Ádámot, az Operaház főzeneigazgatóját kérdeztük.

I Vállalhatatlan, örült feladatnak tartotta a Ring négy egymást követő napon történő bemutatását az első, tavalyi megvalósítást megelőzően. Most is így látja, amikor néhány hónap múlva kétszer is megismétlik ezt a nem mindennapi teljesítményt?

Most is ugyanazt gondolom: vállalhatatlan, örült feladat, de a gyakorlat azt mutatta, mégis megvalósítható. A Wagner-zene olyan intenzív és érdekes, s olyan felfokozott érzelmi állapotba hozza az embert,

hogy nem vesszük észre a fáradtságot. Olyan erőket mobilizál, amire egy hagyományos opera-előadás vagy hangverseny nem képes.

I Hol volt jobb vezényelni a Ringet? Bayreuthban vagy hazai pályán?

Természetesen itthon, persze ebből nem kell komoly következtetéseket levonni. Azt tudjuk, hogy a bayreuthi akusztika nagyon nehézkessé teszi a zenészek számára az előadást. Bayreuthot úgy alakították ki, hogy a közönség számára legyen tökéletes a hangzás, a köztes állomásokon, a zenészeknél és a karmesternél sokkal rosszabbak a viszonyok. Az ottani előadásokban éppen az a kihívás, át tudjuk-e állítani érzékelésünket, és meg tudjuk-e érteni, nekünk mit kell másképp hallani ahhoz, hogy az a közönség soraiban jó legyen. A Művészetek Palotájában felüdülés Wagnert vezényelni, mert nemcsak a közönség, hanem a zenészek és az énekesek is hallják egymást. Olyan a különbség, mint egy Mercedes és egy Trabant között.

I Itthon kevés a jó Wagner-énekes. Egy ilyen fesztivál inspirálhatja a fiatal

magyar énekeseket, vagy ez független attól az elhivatottságtól, ami egy Wagner-szerephez kell?

Természetes, ha megpróbáljuk a legjobbakat idehozni, és olyan Wagner-közpponttá tenni Budapestet, amelynek befolyása van a világ Wagner-interpretációira, akkor mindenki odafigyel rá, és ez segíti azt, hogy egymástól tanuljunk. Evelyn Herltziust hallgatva biztos minden énekes új ötleteket kap ahhoz, hogyan kell Wagnert énekelni, de én ezt nem szűkíteném le Magyarországra. Azt szeretném, hogy a mi Wagner-interpretációink hatása a külföldieknek is hasznos legyen. Vannak is erre utaló jelek, sokan jönnek ide a nemzetközi szakmából azért, hogy ezeket az előadásokat figyelemmel kísérjék.

I A Wagner-napok nyilvánvalóan mindig is a MüPához kötődnek majd, de vajon szeretné ebbe bekapcsolni az Operaházat is?

Ha az a kérdés, hogy az Operaház is játszik-e Wagnert, akkor természetesen igen. Arra is oda kell majd figyelni, hogy ne váljunk egymás konkurenciájává, de a Wagner-napoknak egyértelműen piacbővítő szerepe van: nagyobb közönséget szeretnénk Wagnernek megnyerni. Egy másik ponton viszont nemes verseny is kialakulhat. A Müpa zenei adottságai ugyanis jobbak, mint az operáé, az operának pedig a színpadi adottságai előzik meg a Müpát.

I Elégedetlen az Operaház akusztikájával?

Nem erről van szó. Ez a 125 éves ház a XIX. század közepének akusztikai elképzelései és igényei szerint épült. Ezzel nem azt mondom, hogy akkor itt már ne is játszottunk Wagnert vagy még későbbi műveket. Én személy szerint ugyan a XIX. század első felét jobban el tudom képzelni az Operaházban, mint a második felét vagy a XX. századi műveket, de ez sem azt jelenti, hogy nem fogok Bartókot vezényelni az Andrassy úton.



Wagner-napok 2008. (archív)

szellemi életben, így aztán nem tehetjük meg, hogy egyik napról a másikra az államtól kapott támogatást egy az egyben az előadásokra fordítjuk, arra ugyanis esetleg tényleg elég lenne ez is. Amíg az intézmény erkölcsi kötelességei nincsenek lefektetve, nem tudunk mit kezdeni. Az előadásokon túl megélhetést kell biztosítanunk embereknek, erre pedig kevés ez az összeg. Tudom, hogy ez provokatív kijelentés, de így van.

Ez nem azt jelenti, hogy bármit el akarok venni azoktól, akik kapják, mert azt már megtanultam, hogy itt minden mindennel összefügg, és nem lehet egy dolgot kiemelni belőle, az azonban látszik, hogy nem tudjuk ezt a pénzt kizárólag az opera-előadások minőségi fejlesztésére fordítani. Nagy kérdés az is, hány előadásra van szüksége Budapest közönségének, jelenleg azonban nincs Erkel Színház. Annak eldön-

tése, hogy kell-e két operaház, nem a mi feladatunk lenne, mégis mindenki tőlünk vár erre megoldást. A választ azonban tudni kellene, mert attól, hogy lesz-e, és ha egyáltalán lesz, akkor mikortól lesz újra két épület, nagyon sokban függnek a szerződések. Ha csak egy ház van, sokkal több az esz-kimó és kevesebb a foka, valamint egyáltalán nem mindegy, hogy ez átmeneti vagy tartós állapot. *Kiss Eszter Veronika*

TISZTELETJEGGYEL

Platón állama a rádióban

A Rádiózenekar tagjai értetlenül állnak a tény előtt, hogy – megkérdezésük és értesítésük nélkül – a rádió elnöke kiléptette zenekarukat a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségéből. Levelet írtak, tiltakoztak a kiléptetés ellen. Elmondták, hogy a zenekar továbbra is a szövetség tagja szeretne maradni. A válaszban röviden közölték velük, ki az úr a háznál, sőt meg is magyarázták, hogy miért. Kérésüket, pedig diktum-faktum leintették, mint karmester a darabot. Ezt szokták meg, ezt értik.

Ami velük történik, azt meg azért nem értik a jeles zenészek, mert nem a kellő filozófiai szemszögből nézik a dolgot. Nagyműveltségű elnökök ugyanis bizonyára a platóni filozófia hitvallója, és tanainak megvalósítója. Nem akarja ő kivonni őket a zenei közéletből, elhajtani a koncerttermekből és helyette óvodákban, meg színházi árokban húzatni velük a talpalávalót. Ugyan! Csupán az ókori filozófus államutópiáját akarja megteremteni birodalmában. Tudnivaló, hogy a szöveg nélküli zenét Platón nem tartotta sokra: durvának, parasztinak nevezte. A hangszerek közül is csak a lírát és a kitharát engedélyezte. (Reszkessetek, fúvósok! Mert a nagybögöt kis jóindulattal csak-csak lírának lehet nézni, de a fagott legfeljebb a pásztoroknak engedélyezett szirinxként, pásztorsípként lesz használható – a legelőn. Jó lesz hamar megtanulni a birkaterelés fortélyait!) És ha egyszer a nagy filozófus a hangszerek javát feleslegesnek tartotta ideális állama számára, akkor Such mesternek is joga van hasonló szellemben eljárni velük szemben! Ehhez még az az alig 80% is sok, ami megmaradt a hajdan jobb időket is megélt zenekarból.

Such harmadik éve „racionalizál”, hajt végre „szerkezetátalakítást” és „reformokat”. Ugye, így szokták mondani, aminek a vége elvonás, leépítés, ellehetetlenítés? Jelen esetben a zenei együttesek majd egymilliárdos parlamenti cél-támogatásából igyekeznek minél többet „racionalizálni”. Úgy tűnik, nagy sikerrel, hiszen a cég jelentős „nyereséggel” zárta a 2008-as évet. Csak az a bökkenő, hogy a céltámogatás célja a muzsikálás, a magyar zenekultúra előmoz-

dítása lenne, nem pedig a nyereség növelése. Erre az évadra a színes szórólapon meghirdetett 11 koncert közül 5 maradt el, nem beszélve a Budapesti Tavaszi Fesztiválon adandó hangversenyéről és egy rangos milánói turnéről. Közel 50%! Csak az a kérdés, hogy mindez a részvénytársaság nyereségére, vagy a zenekultúra és a közönség veszteségére történik?

Hovatovább viszont a Rádiózenekar lesz az egyetlen, amely nem képes nyilvántartásba venni magát, és az új előadó-művészeti törvény előnyeit kihasználni. Suchék nem kívánják jogi személyként intézményesíteni az együtteseket, amelyek így az esélyt is elveszthetik a törvény által biztosított lehetőségek kihasználására.

Persze azt sem szabad elhallgatni, hogy Such egy igazi, vérbeli demokrata a szó klasszikus értelmében, akár egy görög olimpikon. Történt ugyanis, hogy a legdemokratikusabb módon, önkéntes alapon szerveztetett meghallgatást a Rádiózenekar tagjainak, hogy bizonyíthassák művészi alkalmasságukat. És mit tesz Isten: a nagy visszhangot kiváltott Wagner-produkció zenekari művészeinek harmada gyengének bizonyult, és nem felelt meg a vizgán! Így aztán most szabadon lehet válogatni, kit rúgnak ki a zenekarból. Elvégre ott a minősítés: gyenge volt, nem felelt meg! Pedig eddig úgy tudtuk, a Rádiózenekar Európa-szerte a legmagasabban értékelt zenekarok egyike. De hiába, ha egyszer olyanok tesznek rendet egy zenekar tájkán, akik maguk – érthető okokból – nem túl gyakori látogatói a komolyzenei hangversenyeknek, és egy zenekar esetében legfeljebb az tűnik fel számukra, hogy a hárfás kevesebbet dolgozik. Utóbb azért, az ideai Wagner-napokon a MŰPÁ-ban mégis megengedik a selejtnak a játékot, hiszen különben fizetni kellene a tömérdek kisegítőt, és akkor oda a nyereség. Na, igen. A demokrácia fogalmába viszont nem tartozik bele, hogy megkérdezzük a zeneszereket, akarnak-e tovább is a szakmai szövetség tagjai lenni. Ezt Such egymaga is el tudja dönteni. Főleg akkor, ha az említett szövetség folyóirata nem cenzúráz, nem vet gátat a vélemények szabad kifejtésének és alkalmanként

azok is megszólalhatnak, akik bírálni merészelik, ami a Magyar Rádióban folyik. (Nem úgy, mint néhány ismert folyóirat!)

Valami probléma mégis lehet Such antik kultúreszményével. Ő ugyanis a Rádiókórus harminc százalékát is elzavarta, pedig Platón az éneklést kifejezetten pártfogolta. Hiába mondta a szakma minden képviselője Kocsis Zoltántól az utolsó kóristáig, hogy nem lesz jó, ha az énekar nem fog tudni megfelelni eredeti feladatának. Megoldjuk – legyintett, és lelkesen bólgattak hozzá a „látvány-sameszok”.

Megoldották. Koncert alig van, de ha akad, profi kisegítők tucatjait és amatőröket kell beállítani. Április 10-én a Zeneakadémián Kodály Psalmusában a tucatnyi amatőrrel megspékelt felállás mellett a fél Nemzeti Énekkar is kellett a hangzáshoz. Oda juttatta a Rádióénekkart saját intézménye, hogy már a Psalmust nem tudják egyedül elénekelni. A zenei együttesek programjáért felelős szerkesztők pedig melléteszik az ideológiát. Az a demokratikus, ha senkit sem különböztetünk meg profiként és amatorként! Mindenki énekeljen, ahogy tud, majd lesz valahogy. Majd kitalálunk hozzá jó szlogeneket...

Kodály pedig forog a sírjában. Ő lenne az első, aki tiltakoznék a kategóriák ilyen kontár összemossása ellen: pedig rá igazán nem lehet mondani, hogy nem volt híve az amatőr kórusmozgalomnak! De művelt embernek nem fordul meg a fejében, hogy akkor emeli a zenekultúra színvonalát, ha az évekig tartó zenei tanulmányokon, és mindennapos hangképzésen áteső profi muzsikusk mellé beülteti a szükségképpen képzetlenebb amatort. Kell az amatőr kórus, mert adja a zeneszerető és zeneértő bázist. És kell a profi, a lehető legmagasabb művészi színvonalon, hogy mutassa az irányt, és húzza magával az ország zenei életét. Ami nem kell, az a nemzeti kincseket devalváló menedzser... Tessék mondani, miért nem számít hűtlen kezelésnek a nemzeti kultúrkincs elherdálása? Ha önjelölt restaurátorként nekiesnék a Munkácsy-oeuvre újávarázslásának egy jó adag sósav alkalmazásával, tíz percen belül értem jönne a rendőrség. Nagy múltú zenei együtteseket miért lehet következmények nélkül szétverni?

(Simó Pál)

Such György a Magyar Rádió zrt elnöke a Rádiózenekar-ral történő egyeztetést mellőzve megszüntette az együttes tagságát a magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségében.

A hiteles tájékoztatás érdekében mind a kilépési szándékot bejelentő, mind pedig a szövetségünk válszaként küldött levelet teljes terjedelmében közöljük.

A Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségét 1994-ben tizenhárom hivatásos zenekar és azok tagsága hozta létre egyesületi formában, az egyesülési jog szabad gyakorlásáról szóló 1989. évi II. törvény alapján. Az alapító dokumentumot – többek között – a Rádiózenekar Művészeti Tanácsának képviselői írta alá.

A Szövetség deklarált céljai:

1. Egyeztetni a Szövetség tagjainak szakmai érdekeit az egységes fellépés érdekében.
2. A Szövetség tagjainak szakmai érdekképviselése minden fórumon.
3. Közvetíteni a Szövetség tagjainak szakmai érdekeit az állami, önkormányzati és társadalmi szervek, a munkáltatók és szervezeteik, valamint más gazdálkodó szervek felé.
4. Feltárni a hivatásos szimfonikus zenekarok ismérveit és kidolgozni az ezzel kapcsolatos normarendszert.
5. Véleményt formálni és állást foglalni a hivatásos szimfonikus zenekarok illetve tagjaikat érintő jogszabályok tervezeteivel kapcsolatban, befolyást gyakorolni a zenekarokat érintő szabályozási folyamatokra és döntés-előkészítő mechanizmusokra.



E|k|43|2009

Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetsége

Kovács Géza elnök
részére

Tisztelt Elnök úr!

A Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara 14 magyar zenekarral együtt alapító tagja volt az 1994-ben megalakított Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségének (továbbiakban: a Szövetség). A Magyar Rádió (MR) azzal a szándékkal vett részt a Szövetség alapításában, hogy annak tagjaként szakmai-, és kultúrpolitikai védelmet élvezzen a rendszerváltozást követő bizonytalanságok idején. Csatlakozásunk a Szövetséghez abban a reményben történt, hogy minket is megilletnek mindazok a jogok és kötelességek, mint a többi tagszervezetet.

A Szövetség deklarált alapfeladata, hogy:

- szakmai érdekképviselést biztosítson hazai és nemzetközi fórumokon,
- a Szövetség sajtóorgánumban, a „Zenekar” című újságban rendszeres, pártatlan híradást biztosítson a magyar zenei élet számára a zenekarok működésének fontosabb eseményeiről,
- a zenekarok működésének piaci-, és etikai normáit érvényesítse, és
- információ gyűjtésével és áramoltatásával elősegítse a zenekarok fejlődését.

Magyar Rádió zrt.
Elnök
1800 Budapest
Bródy Sándor u. 5-7.
Telefon: 328-8377, 328-7623
Fax: 328-7355

Sajnálatos módon a fenti – minden alapító zenekar által élvezett – előnyöket az MR csak 2007-ig tudta élvezni.

2006 őszén az MR vezetése elkezdte az intézmény strukturális átalakítását. A Zenei Együtteseknél ez a folyamat 2007-ben kezdődött meg, 2008 tavaszára az Európai Közszolgálati Műsorszolgáltatók Szövetsége (EBU) által is méltatott stratégiát dolgozott ki, 2008 nyarán pedig nemzetközi pályázatot hirdetett mind a karmesteri-, mind a karvezetői pozíciókra. A pályázatokban – Magyarországon elsőként – minden zenekari művész szavazhatott. A végső döntés a Művészeti Tanács véleménye, a pályázat során a stúdiófelvételeket és stúdiókoncerteket készítő zenei rendezők értékelése, és a menedzsment előzetesen felállított szempontrendszer szerinti véleménye alapján született meg. A próbadirigálás miatt több mint két hónapig tartó korrekciós, elfogulatlan pályázat eredményeképpen Stephen D'Agostino lett a Zenekar karmestere és Somos János Csaba az Énekkar karnagya.

Ezen folyamatokban sem a Szövetség, sem annak képviselői, sem a „Zenekar” című újság nem nyújtott támogatást, sőt, folyamatosan ellenséges, az MR érdekeit és autonómiáját súlyosan sértő megnyilatkozásokat tett, illetve rosszindulatú, egyoldalú és tendenciózus megnyilatkozásoknak adott teret. Mindezzel méltatlanul rossz színben tüntette fel az intézményt és ismételten megsértette a Magyar Rádióval szemben az alapszabályban rögzített szövetségi alapfeladatokat.

Úgy gondolom, hogy felelősségteljes szövetségi viszonyban ez a magatartás megengedhetetlen. Tekintettel arra, hogy kifogásunk szóbeli jelzését követően sem észlelhettünk kedvező változást, így a jövőre nézve nem látom értelmét annak, hogy az MR szövetségi tagságát fenntartsa.

A fentiekre hivatkozva az MR a Szövetségben fennálló tagsági viszonyát az alapszabály 6.1-es pontja alapján jelen bejelentéstől számított 90 nappal kilépéssel megszünteti.

Kérem bejelentésem tudomásulvételét.

Budapest, 2009. február 5.

Tisztelettel:

Such György



Magyar Rádió
Such György elnök
részére

Budapest

Tisztelt Elnök Úr!

Levelét, melyben közli döntését, hogy a Magyar Rádió kilép a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségéből sajnálattal olvastuk, a döntést kénytelenek vagyunk tudomásul venni.

A kilépés – Ön által meglehetősen általánosságban megfogalmazott – indokai azonban álláspontunk szerint nem valóságosak, ezért azokat elutasítjuk.

A Magyar Rádió zenei együtteseit érintő intézkedéseikkel kapcsolatos megnyilatkozásaink – nem csak emlékeztünk, de a rendelkezésünkre álló dokumentumok szerint is – szöges ellentétben állnak az Ön által leírtakkal.

Jóllehet a Zenekar c. újság feladatairól alapszabályunkban nem esik szó, az átalakítás időszakában a Zenekar több terjedelmes interjút is közölt a Rádió zenei együtteseinek hivatalban lévő tisztségviselőivel. Elképzeléseik és álláspontjuk csorbíthatatlanul jelentek meg, úgy, hogy egyetlen alkalommal sem kifogásolta egyik nyilatkozó sem a megjelent cikkek tartalmát, vagy hogy azok nem valósághűen tükrözték szavaikat. Ezért ámulattal olvassuk, hogy a pártatlan, kiegyensúlyozott tájékoztatás egyik alapintézménye, a Magyar Rádió elnöke sérelmezi, ha az övétől eltérő vélemények is teret kapnak egy szakmai lapban. (Arra még csak gondolni sem merünk, hogy az újságunkban közölt esetleges ellenvéleményeket, riportalányok által megfogalmazott kritikai megjegyzéseket a Szövetségnek rónák fel, hiszen a Magyar Rádió és annak elnöksége sem lehet közös állásponton minden riportalányával.)

Módfélett különösnek és sajnálatosnak találjuk, hogy a Rádió zenei együtteseivel kapcsolatos stratégiájukat az EBU – levelében nem pontosított testülete és nem ismertett formában – méltathatta, de a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségének e lehetőség nem adatott meg.

Jómagam 2008 nyarán, egyetlen alkalommal lehettem az Ön által a zenei együttesek ügyeivel megbízott vezetőtársa vendége. E találkozón a vezetőtársa és munkatársai által elmondottakkal kapcsolatban ismerttettem szakmai aggályaimat és felajánlottam Szövetségünk segítségét annak érdekében, hogy az eltervezett – és a találkozón kissé homályosan felvázolt – változtatások szakmailag megalapozottak és eredményesek legyenek. Azóta sem engem, sem elnökségünk egyetlen tagját nem keresték – sem Ön, sem munkatársai.

Levelében felemlíti, milyen dicséretesen demokratikus szellem hatja át a Rádiózenekarral kapcsolatos döntéseket. Ebből következően feltételezhetjük, hogy a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségéből történt kilépést is megelőzte egy mintaszerűen lebonyolított demokratikus döntéshozatal?

Szeretnénk emlékeztetni Önt egy – talán nem lényegtelen – tényre: a Magyar Rádió vezetői, így Ön sem, hivatalba lépésük óta egyetlen alkalommal sem vettek részt Szövetségünk egyetlen közgyűlésén, tanácskozásán, rendezvényén sem. (Ebben az időszakban egyetlen alkalommal a zenei együttesek nemzetközi ügyeiért felelős munkatárs, egy másik alkalommal a Zenei Együttesek Irodájának vezetője megfigyelőként vett részt közgyűlésünkön, rendezvényünkön.) Ez a negligáció számunkra már évek óta azt jelezte, hogy Ön személyében, illetve képviselői útján, sajnálatunkra, nem kíván tudásával, ismereteivel hozzájárulni a magyar szimfonikus zenekarok értékeinek gyarapításához.

Csak abban reménykedünk – bejelentését tudomásul véve –, hogy a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara egy napon még visszatérhet Szövetségünkbe, a magyar zenekaroknak otthont adó közösségbe.

A Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetsége elnöksége nevében

üdvözlettel:

Budapest, 2009. március 18.


Kovács Géza
elnök

6. Munkáltatói szervezatként közreműködni az ágazati kollektív szerződés kidolgozásában, és azt megkötni az ágazat országosan reprezentatív szak-szervezetével.
7. Kezdeményezni és koordinálni minden olyan kérdésben, melyek a hivatásos zenekarok illetve tagjaik jó hírnevének és érdekeinek érvényesüléséhez bármely téren felmerülnek.
8. Kidolgozni és érvényesíteni a zenekarok működésével kapcsolatos piaci, etikai normákat.
9. Információk gyűjtésével és áramoltatásával elősegíteni a zenekarok működését.
10. Információs, egyeztető, döntés-előkészítő és döntési kapcsolatokat kialakítani és fenntartani az állami, társadalmi szervekkel, érdekcsoportokkal és gazdálkodó szervezetekkel, valamint a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezetének Elnökségével mindazon a területeken, ahol a tagok érdekeinek érvényesítése ezt indokolttá és szükségessé teszi.
11. Művészeti propagandamunkát végezni a zenekarok munkájának művészi és anyagi támogatása érdekében.
12. Részt venni a Szövetség tagjainak színvonalas művészi feladatellátását támogató vállalkozásokban.
13. Elősegíteni a zenekarok művészi fejlődését, felkutatni az ezt segítő anyagi és művészi forrásokat.
14. Segítséget nyújtani a zenekarok nemzetközi kapcsolatainak fejlesztéséhez, a tagság körében terjesztani a külföldi tapasztalatokat és lehetőségeket.
15. Kapcsolatot tartani a külföldi társszervezetekkel, kölcsönösségen alapuló megállapodások keretében segíteni a zenekarok közötti közvetlen kapcsolatokat.
16. Nemzetközi szövetségekben és fórumokon önállóan képviselni a Szövetséget, illetve a magyar zenekarokat.

Rügyfakadás a Szolnoki Szimfonikusoknál

Az együttes hivatalosan regisztrált szimfonikus zenekarrá válását húszmilliós többlettámogatással ösztönzi a városvezetés

Miközben az ország szimfonikus zenekarainak nagy részében leépítések keserítették meg a zenészek életét az elmúlt időszakban, a Szolnoki Szimfonikus Zenekar tagjainak száma majd' húsz fővel növekedett, mi több, Szolnok város önkormányzata úgy döntött, húszmilliós többlettámogatással jelzi nem csak az együttes, de a külvilág felé is, milyen fontosnak tartja az együttes működését, gyarapodását és sikereit. A virágzó együttműködésről és a művészeti tervekről Izaki Masahiro főzeneigazgatót és Patkós Imre manager-igazgatót faggattuk.

Izaki Masahiro:

I Minek köszönhető, hogy egy város, amely ráadásul annyiféle zenei együttest támogat, mint Szolnok, egy ilyen recessziós időszakban teljes mellszélességgel kiáll a Szolnoki Szimfonikus Zenekar hivatalos együttesé válása mellett, mi több, anyagiakkal is támogatja ezen törekvéseiket?

Mindenkinek szüksége van valamire, amiben bízhat, ami eredményeket hoz. Nekünk szükségünk van a város támogatására, a városnak pedig kell a siker és az élvezetes produkció, ezen a téren pedig elég egyértelmű visszajelzéseket kapunk. Az egy évre tervezett tesztéből kettő lett, és az eredmény meggyőzte a városvezetőket. A városvezetés ismét talált egy olyan kulturális ágazatot, ami sikeres, ami az emberek visszajelzése alapján is jó irányba mutat. Az önkormányzat évek óta keresi a kiterjesztési lehetőséget, amit most egyfajta globális kulturális koncepcióban talált meg.

I Bár Szolnok város közönségéről tudva levő, hogy nagyon zeneszerető, az érdeklődést azonban fenn is kell tartani. Ezt hogy érik el?

Azon túl, hogy minőséget kell produkálni – tekintve hogy olyan együttesekkel kell lépést tartanunk, mint például a Liszt Ferenc Kamarazenekar –, úgy gondolom, sok múlik az első impresszió is. Ha az első pillanatban meg tudjuk ragadni a közönséget a programválasztással, a színvonallal, a fellé-

pésünkkel, akkor már érdekelni fogja őket, hogy mit csinálunk. Ha valaki egy szokatlan ruhában jelenik meg, az biztos, hogy ilyen, vagy olyan reakciót kivált, és legközelebb már várni fogják, hogy milyen újdonsággal hozakodik elő. A közönségünk tudja, hogy szinte minden koncerten valami újat, valami meglepő produkciót fog kapni. Mindez azonban önmagában kevés lenne, ha nem lehetnének abban is biztosak, hogy az élményt nagyon magas színvonalon kapják. Nagyon fontos, hogy ezt a felkészültséget produkálni tudjuk, hiszen a kettő csak együtt működik.

I Milyen együttesnek találja a Szolnoki Szimfonikusokat?

Ez a zenekar negyvennégy éve dolgozik együtt, van egy sajátos íze annak, amit csinálnak. Ebbe léptem én be, új ízeket, új impressziókat hozva magammal. Olyan ez, mint amikor megkínálom őket egy japán étellel, vállalkoznak arra, hogy meg is kóstolják és rájönnek, hogy ez nem is rossz. Messziről jövök, de ezáltal közel kerülök az együtteshez. Egy kicsit megváltoztatom a látásmódjukat.

I Csak a látásmódról van itt szó, vagy valami jellegzetes japán ízt is lop a közös munkába?

Nem gondolom, hogy különösebb japán hatást gyakorolnék rájuk, de az bizonyos, hogy a lehető legmegfelelőbb pillanatban találkoztunk a zenekarral.

I A saját pályafutásán belül hogyan értékeli a közös munkát a Zenekarral?

Mielőtt idekerültem, már sok tapasztalattal bírtam, olyan zenekarokkal is dolgoztam, amelyekkel nem volt ilyen gyümölcsöző az együttműködés. Ezekből tanul az ember. Számomra sok tanulsággal szolgál a zenekar elé tárni az elképzeléseimet, és aztán kívánni, hogy miben válnak partnerré és mit kell inkább elvetnem.

I Mik a művészeti tervei a közeli, vagy a távolabbi jövőben?

Az első lépés, hogy meg kell tapasztalnunk, mi a hatásosabb a közönség szempontjából. Azonban nem csak a közönségre gyakorolt hatást tartom fontosnak, ugyanennyire szükséges, hogy a zenészeket is ösztönözze a munka. Amennyiben ők olyan zenét játszhatnak, amely inspirálja őket, akkor valami pluszt tudnak adni a közönségnek. A zenész azért választotta ezt a hivatást, mert szereti a zenét, idővel azonban ebbe is, mint minden munkába, bele lehet fásulni. Ezért tartom szükségesnek, hogy időről időre visszanyúljunk a gyökerekhez, rádöbbenve őket arra, hogy miért is szerették meg a muzsikát.

I Úgy gondolom, ritka az ilyen hozzáállás, tudniillik, hogy a zenészek fejével is gondolkodik, Magyarországon határozottan szokatlan az ilyesmi manapság.

Nem tudom elválasztani egy vonallal, meddig munka és honnan élvezet a kapcsolat a zenekarral. Állandóan változik körülöttünk a gazdasági, politikai helyzet, és ezt a gondolkodásunkkal is követni kell. Például Magyarország sokáig kommunista elnyomás alatt állt, de a Berlieni fal leomlása után létrejött az Európai Unió, és mindezzel együtt az emberek gondolkodásmódjának is szükséges változni. Az egész világot sújtó gazdasági válságban meg kell találnunk azokat a forrásokat, amelyekből tovább építhetünk. A zeneszeretők létszáma azonban nem csökkent, de erőfeszítéseket kell tennünk arra, hogy megragadjuk az ér-



deklódésüket. Ha a hagyományos eszközökkel ez nem működik, akkor próbálkozunk máshogy. Amikor idekerültem, azt gondoltam, az én feladatom az, hogy hatással legyek a zenekarra, de aztán rájöttem, Szolnokra, az országra is hatással lehetnek azok a folyamatok, amelyeket közösen elindítottunk. Én nem első akarok lenni, hanem bizonyos szempontból az egyetlen, a kivételes.

Patkós Imre:

■ Miért pont most jött el a pillanat, hogy tagjai szeretnének lenni a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségének?

Már egyszer próbálkoztunk ezzel, úgy tíz évvel ezelőtt, de nem voltak meg a szükséges feltételek. Most azonban a színház és előadó-művészeti törvénnyel együtt a parlament elé került egy, a zenekarokat érintő jogszabály is, amit a parlament elfogadott. Mi ezt a törvényt kb. tíz éve várjuk. Két éve alapítottunk egy kft.-t, mert szerettünk volna függetlenedni, önállóvá válni. Ahogy ezt a törvényt elfogadták, a kft. alapító okiratát azonnal kiigazítottuk, módosítottuk. Később a városi önkormányzat – amely közszolgáltatási szerződést kívánt velünk kötni – elküldte a hivatal jogászait a szakminisztériumba, hogy tisztázzák a jogi elmentmondásokat, nehogy probléma legyen

az együttes jogállásával a regisztrációnál. Tisztában vagyunk azzal, hogy nem elég megfelelni a törvénynek, hiszen ez a szakmai érdekképviseleti szerv mégiscsak máshogy kezel minket, ha megfelelünk az alapvető szempontrendszernek. A zenekart csak akkor tudjuk a város támogatásából működtetni, ha alanyi jogon állami normatívára is jogosultak vagyunk. Ehhez pedig az is szükséges, hogy a Zenekari Szövetség tagjainak sorába lépve ez a szervezet hatékonyan képviselje a mi érdekeinket is.

■ Számokban hogy néz ki most a zenekar belyezete?

Az együttes létszáma körülbelül húsz fővel megnövekedett, amióta a Maestro az együttes vezetője. Így már olyan műveket is eljátszhatunk, amelyeket korábban különböző okokból nem állt módunkban műsorra tűzni. Amikor Izaki Masahiro beadta a fejlesztési koncepcióját a város vezetésének, magasabb zenekari létszámot határozott meg célként. Többek között olyan műveket választott a programjára, amelyek indokolják ennek a létszámnak a létjogosultságát: pl. a klasszikus szimfonikus művek nagy zenei élményt nyújtanak, de mégis kicsit más, gazdagabb a repertoár, ha nagy romantikus programokat is műsorra tűzhetünk, amelyet tizenkét prímés zenekar játszik Van egy olyan közönség-réteg, ame-

lyet eddig nem tudunk megszólítani a bérlet-sorozatokkal. Részükre – Szalay Ferenc Polgármester úr személyes kezdeményezésére – „elvisszük” a programjainkat a város különböző templomaiba. Az egyházzenei sorozatnak köszönhetően egy olyan közönség jöhetett létre, amellyel korábban egyáltalán nem találkozhattunk a koncertjeinken. Ezeknek a speciális – külső igénynek megfelelően tovább gazdagodnak a zenekaron belüli kamarazenei formációk is. Mindehhez az önkormányzati többlétszámú támogatás olyan feltételeket biztosít, amelyeknek köszönhetően talán nagyobb esélyünk nyílik a normatíva megszerzésére is.

■ Milyen terveik vannak a jövőre nézve?

Tervezünk egy közös lemezfelvételt Igoshina Valentina világhírű zongoraművésznővel. Tavaly sokat töprengtünk, merjük-e a programra tűzni Rachmanyinov műveit. Végül megleptük és nem bántuk meg. Az első próbán Igoshina Valentina felállt, és azt mondta: „gratulálok Maestro, most történt először, hogy megszakítás nélkül végigjátszhattam az első próbán a darabot, mert eddig még senki nem tudta lekövetni elsőre a játékomat”. Felkérésünk van közös lemezfelvételre Igoshina Valentinával és a Szolnoki Szimfonikus Zenekarral, Izaki Masahiro vezényletével.

Bilkei Éva

Kulturális léptékváltás Pécsett

Célegyenesben az Európa Kulturális Fővárosa programsorozat

Bár korábban sok riasztó hírt lehetett hallani a jövő évi pécsi Európa Kulturális Fővárosa rendezvénysorozat megvalósulásáról, Rubovszky Rita, a Hungarofest Kht. vezetője biztatóan nyilatkozott lapunknak az utóbbi hetek pozitív fejleményeiről. Az egész éves programsorozatban a sztárfellépők mellett helyi és civil kezdeményezéseknek is jelentős szerepet juttatnak a szervezésben résztvevő Pécs2010 Menedzsment Központ és a Hungarofest, a nyitórendezvényre pedig uniós közbeszerzést írnak ki.

■ Nem jelent a programtervezésnél gondot a Hungarofest számára, hogy még bele sem kezdtek a koncertterem építésébe?

Egyrészt fontos megérteni, hogy az EKF nem beruházásfüggő, egy kulturális főváros sikerességét mindenhol elsősorban azzal mérik, hogy milyen sokszínű, minőségi programokat szervez az adott város. Úgy gondolom, hogy Pécs igazán alkalmas arra, hogy az EKF kapcsán valódi kulturális léptékváltás történjen a városban. Ezért az EKF missziójának éppen azt tartom, hogy a statikus rendezvény- és fesztivál centrikus kultúrából kicsit levegősebb kultúrafogalom felé vigye el Magyarországot. Amikor tehát kulturális eseményről beszélünk, akkor én olyan rendezvényben gondolkodom, például a nyitórendezvény kapcsán, amely egy minőségi, sok ezer embert vonzó program, ahol a résztvevők személyesen is részeseivé válnak az eseménynek



és amelynek katartikus szerepe van. 2004-ben Lille volt Európa Kulturális Fővárosa, a francia településen valódi égi bált láthatott a közönség. A táncosokat hatalmas daruk emelték a magasba, s az éjszakai égen játszották el angyalok és démonok harcát. Az előadásnak nagyon erős kulturális üzenete volt. Visszatérve a koncertteremhez; a napokban hirdettek eredményt a Konferencia-és Koncertközpont közbeszerzési pályázatán, a vállalkozó a szerződéskötéstől számított 469 napra vállalja a kivite-



Az EKF-vel kapcsolatos, a Pannon Filharmonikusokat is érintő kérdésekre az együttes igazgatója, Horváth Zsolt válaszolt, aki az EKF Művészeti Tanácsának is tagja.

Koncertterem 2010 szeptemberére

■ Januárban még egyetlen beruházásra sem volt érvényes közbeszerzés, nem voltak meg a generálkivitelezők... Jelenleg hol tart az EKF ügye?

Jelenleg minden beruházás a kivitelezési tenderezés alatt áll. Ez azt jelenti, hogy napokon belül kiderül mindenki számára, hogy mely cégek és milyen határidővel tudják elkészíteni a beruházásokat.

■ Bár abban, hogy a város elnyerje a kulturális főváros címet, komoly szerepet játszott a Pannon Filharmonikusok, mégis úgy tűnik, az együttes által annyira vágyott koncertterem nem készül el időre. A projekt 6 milliárdos pályázatát

első körben érvénytelennek kellett nyilvánítani, mert egyetlen pályamunka sem érkezett... Mi a helyzet most a koncertteremmel? S ha nem készül el a terem, akkor az együttes eddigi játszóhelyén, az egyetem aulájában tartják az EKF koncertjeit?

A hangversenyerem legutolsó, érvényes kivitelezési tenderére 3 ajánlat érkezett, mindhárom pályázó vállalta, hogy a kiírás szerint elvárt 540 napon belül elvégzi a hangversenyerem kivitelezési munkálatait. A tender eredményhirdetése a beszélgetésünket követő órákban várható. Ami azonban rendkívül fontos: Pécs város Közgyűlése ma hozott határozatában felhatal-

zést. Amennyiben tartják az ígért ütemet, 2010 szeptemberére lehet Pécsnek új koncertterme.

■ *Főként a Hungarofest elképzelései, vagy inkább a pécsi ötletek alapján állt össze a program?*

Mindenki teljes erőbedobással dolgozik a Művészeti Tanács által meghatározott irányvonalak mentén, pécsiek, budapestiek egyaránt. Sok nemzetközi program szerepel a kínálatban, amely szervezéséhez a Hungarofest utóbbi 12 évben – a kulturális rendezvényszervezésben és a nemzetközi kapcsolatokban – szerzett tapasztalatára van szükség, többek között ez indokolta szerepének erősödését.

■ *Az EKF-et körülvevő, negatív hangokon hogyan tudnak változtatni?*

Úgy érzem, az utóbbi hónapokban sokat változott az EKF megítélése, megszűntek végre a sorozatos negatív hírek. Februárban az Utazás 2009 Nemzetközi Idegenforgalmi Kiállításon a Magyar Turizmus Zrt. és a Pécs2010 Menedzsment Központ képviselőivel közösen beszélünk az EKF turisztikai lehetőségeiről, amelynek úgy érzem, nagyon jó hatása volt. Májusban sajtótájékoztatón mutatjuk be a teljes 2010-es programot, amelyről csak pozitívan tudok

nyilatkozni. Heteken belül megnyílnak a költségvetési keretek is, így reklámfelületeket tudunk vásárolni, brossurák, programfüzetek, óriásplakátok készülhetnek.

■ *Hogyan is néz ki pontosan az EKF finanszírozása?*

Kormány-város szerződés született négy taggal: az Oktatási és Kulturális Minisztériummal, Pécs városával, a Pécs2010 Non-profit Kft-vel és a Hungarofest Kht-val. A szerződésben lefektetett összegeket tartja mind a négy partner. A pénz nagyobbik részét a Hungarofesten keresztül az OKM adja, s jelentős pénz származik a várostól is. Ez körülbelül mindennel együtt 2 milliárd forintos programkeret egész évre.

■ *Szó esett már arról is, hogy nem épülnek meg a négycsillagos szállodák, így nem jönnek az igényesebb turisták...*

Jelenleg a pécsi szállodakihasználtság csúszán 25% körüli, úgyhogy mindenképpen találnak szálláshelyet Pécsen az igényesebb turisták is, sőt a környéken is nagyon jó szálláshelyek vannak, ebben a tekintetben nem csak Pécsben, hanem a régióban kell gondolkodni. Az EKF egyik célja éppen a regionalitás, sok olyan kulturális-turisztikai csomagajánlat van, ami az EKF programjait is tartalmazza. Nem reális azt gondolni, hogy négy-öt éjszakát töltenek a vendégek

Pécsen, sokkal valószínűbb, hogy egy napra érkeznek, megnézik, meghallgatnak programokat, majd ellátogatnak a környék nevezetességeihez. Az EKF egy éve alatt körülbelül 100 rendezvény várja a látogatókat Pécsen, s a programok száma biztosan több hétszáznál – ez valóban léptékváltást jelenthet nem csak Pécs, hanem a régió életében is.

■ *A Pannon Filharmonikusok mellett más bazai együttesek is megjelennek az EKF-en?*

Igen, több zenekar is fellép, emellett különleges, „hármás” balett előadással készülünk, a Győri, a Szegedi és a Pécsi Balett együtt viszi színre Dante Isteni színjátékát. Több ilyen fúziós program is akad, nagyon színes a paletta.

■ *Viszont úgy vélem, Pécsről nagyon hiányzik az opera...*

Igyekeztünk a nagyon színes kulturális örökséggel rendelkező városban azokra a területekre koncentrálni, amelyeknek megvannak a gyökerei. Pécsen fontos például a balett, ezért születik meg a nagyszabású Dante-est, de a képzőművészet is lényeges, így lesz Nyolcak és Bauhaus kiállítás. Kiemelt szerep jut a szimfonikus zenekari produkcióknak, emellett nagyon erős könnyűzenei

mazta a városvezetést a győztes ajánlattevővel való szerződéskötésre, melyre 8 napot követően sor kerülhet. Ennek megfelelően 2010. szeptember végére várható a terem átadása. Valóban az EKF és Pécs város kulturális stratégiájának egyik prioritása a zene, a terem elkészültéig a helyszínen és a zenekar programstruktúrájában nem lesznek változások. Az EKF programjainak hangsúlya a város és régió másik, szintén nagyon kiemelkedő jelentőségű művészeti ágára, a képzőművészetre helyeződik a terem elkészültéig. A hangversenyterem indokoltsága túlnyúlik az EKF-en, ezért nem is látom problémának a terem kivitelezési csúszását. A Pannon Filharmonikusok 2011-ben ünnepli fennállásának 200. évfordulóját, így méltó módon, talán szimbolikusan is a hangversenyterem felépülésével egy új fejezet kezdődik 2011-től Pécs város zenei életében.

■ *Hol tart a programtervezés? Milyen koncerteket hallhatnak a Pécsre látogatók?*

gatók? Milyen kiemelt produkciók szerepelnek a tervekben?

A zenekar programtervezése a nagyzenekari tervezéseknek megfelelően két évre előre folyamatban van, tavasszal hirdetjük meg a szokásos módon a 2009/2010-es évadunk bérletsorozatát Pécsen és Budapesten egyaránt. A sorozatok Hamar Zsoltnak az elmúlt években megszokott változatos és izgalmas műsorszerkesztését folytatják. Az EKF támogatásának köszönhetően olyan vendégművészekkel dolgozhatunk együtt, akik meghívása anyagi nehézséget jelentene a zenekarnak, ugyanakkor eljövételük nem kizárólag a közönség, hanem a muzsikusok, és a zeneoktatásban részesülők számára is fontos, ugyanis a szerződések szerint a művészek nagy része kurzusok tartását is vállalja a koncertek próbáiban. Vendégünk lesz a teljesség igénye nélkül Oliver von Dohnányi karmester, Hanning Kraggerud hegedűművész, Fazil Say zongoraművész, aki saját szerzeményét adja elő.

■ *Sokak szerint a szocialista városvezetés erősen megosztott a projekt személyi és pénzügyi kérdéseit illetően, s követhetetlen hatalmi játszmáknak esik áldozatul az EKF... Hogyan vélekedik erről?*

A városi Közgyűlésben az EKF-re vonatkozó fontos döntések konszenzus mentén születnek, minden más a politikai szereplők világa, ezekben a kérdésekben nem tudok véleményt alkotni.

■ *Ha megépülnek a kulcsprojektek, mennyire tudja majd 2011-ben ezeket az intézményeket fenntartani a város?*

Minden egyes kulcsprojektnek megvan az elfogadott, úgynevezett megvalósíthatósági tanulmánya, amely tartalmazza egyrészt a tervezett és szükséges állami finanszírozás mértékét, illetve azokat a bevételi kötelezettségeket, amelyek a legracionálisabb működést tesznek lehetővé. Ez mind egyik beruházásnál más és más. A város vezetése ezek ismeretében hozta meg a döntést, hogy szükség van a beruházá-

és ifjúsági arca van a városnak, így az ilyen jellegű programokra is nagy hangsúlyt fektetünk. Pécs hagyományosan multikulturális város, a régióban található a nyugat-európai és a balkáni, a német és a török kultúra. Fontosnak tartom megemlíteni, hogy Pécs lesz Európa első Kulturális Fővárosa, amely nyit a Balkán sokszínű kultúrája felé, nem véletlen a szlogen-választás sem: Pécs, a határtalan város. Nagy hangsúlyt fektetünk ugyanakkor a civil kezdeményezésekre is, mint például az InfoPont hálózatok, vagy az Önkéntes program. Szoros az együttműködés más kulturális fővárosokkal is, így Essennel és Isztambulal, számos workshop és rezidens program van, amelyek már 2009 folyamán megvalósulnak.

■ Amikor a város elnyerte a kulturális főváros címet, spontán örömnappal tört ki Pécsen. Mit tudnak tenni azért, hogy ezt az örömteli várakozást, a lelkesedést visszabozzák?

Az EKF nagyon sok új munkahelyet teremt, ilyen például az imént említett InfoPont

hálózat is. Azok a fiatalok, akiket a város ki képezett, munkához jutottak, nagy eséllyel tudnak majd az EKF után is kulturális területen elhelyezkedni. Nagyon pozitívnak tartom azt is, hogy az előkészítő években sok pályázatot nyertek a helyiek, civil egyesületek alakultak. A Bosch Alapítvánnyal megállapodtunk továbbá egy ösztöndíj-programban, amely segítségével négy fiatal teljes kulturális menedzserképzést kap külföldön. A helyi irodalmi ösztöndíjas program már három éve működik, Keserü Ilona tanítványai pedig a felvezető évektől kezdve dolgoznak a nagyszabású Táblakép programon. Az EKF-nek köszönhetően 2010 nyarán egyedülálló, nemzetközi fúvószenesi találkozót rendez Pécs, amelyre közel négyezren érkeznek. A városban rendezett kóruszenei találkozón, a Pécs Cantat programon pedig több tucat énekar találkozik Pécsen, eddig 3800 ember jelentkezett a programra. Már ezek a kulturális találkozók meg fogják tölteni a várost, most körülbelül 30-35 ezer fős vendégéjszakával számolunk. A programokban nagy szerepet kapnak az

ilyen helyi kezdeményezések is, mint például a Sétatér Fesztivál, a Helyi Örökség Nap, a Mediterrán Napok, a Bordal Verseny – ezek mind-mind jelentős részei az EKF-nek. Mindemellett nagynevű sztárok is szerepelnek, meghívjuk például Franciaországból a kortárs zene egyik legnagyobb sztárját, Nicolas Frize-t, aki Zsolnay performansszal készül, és az EKF vendége lesz egy workshop erejéig Philippe Decouflé is.

■ S ha nem hagyományos koncerttel, akkor mivel nyílik az EKF programsorozat?

A programra európai uniós közbeszerzést írunk ki, nagy európai kortárs művészeti produkciókat szeretnénk megversenyeztetni, hiszen az EKF az eddigi legnagyobb kulturális vállalkozása Magyarországnak, és mindannyian, akik megbízást kaptunk a program összeállítására, kötelességünk, hogy a legjobbra törekedjünk és feltegyük Pécsen Európa kulturális térképére.

R. Zs.

sokra. A gazdasági világválság közepén – amelyet senki nem jelzett előre – az a véleményem, hogy senki nem tudja biztosan tervezni a jövőt. Pécsen 200 éves a szimfonikus zenekari muzsikálás, miközben az egyik legmértatlanabb helyszínen játszik ma is a város zenekara, a régióban nincs alkalmas terem arra, hogy akusztikailag megfelelő környezetben halljanak komolyzenét az itt felnövő nemzedékek. Azt gondolom, hogy a hangversenyterem esetében regionális szintű döntést hoztak, és nem az a kérdés, hogy hogyan fogja a város fenntartani, hanem az, hogy hogyan engedte meg magának eddig a város, a régió, s legfőképp az ország, hogy egy közel 1 millió lélekszámú régióban nem biztosítja az ehhez szükséges infrastruktúrát.

■ Milyennek találja az együttműködést a Hungarofesttel?

A Hungarofest nagy gyakorlattal rendelkező szervezet, felkészült kulturális szakemberekkel, akik az operatív, lebonyolító munkában is járatosak. Konstruktív és együttműködő a kapcsolat mind a zenekar, mind az EKF és a Hungarofest között.

■ Rubovszky Rita úgy véli, a nyitást nem koncert lesz, hanem más típusú rendezvény. Mit szól ehhez?

Több nyitóesemény lesz 2010-ben. Az olimpiai megnyitókhoz hasonló szabadtéri, a város szinte egész lakosságát megmozgató megnyitón nem egy szimfonikus zenekari produkció áll a középpontban. Méltó módon az Európa Kulturális Főváros program fennállásának 25 éves jubileumi ünnepeken a Pannon Filharmonikusok hangversenye nyitja meg az EKF programok következő negyed századát január 22-én, a Magyar Kultúra Napján, többek közt Jandó Jenő, Kelemen Barnabás és Várdai István közreműködésével.

■ Mekkora büdzsével rendelkezik az együttes az EKF-es programokra?

Mivel a 2010-es programok hivatalos bejelentése még nem történt meg, mint programgazda nem is tudok erről tájékoztatást adni. Felkérések az EKF-nek köszönhetően már érkeztek a zenekarhoz, például Essenből.

■ Mennyiben hat a következő szezonjuk tervezésére az EKF?

A Pannon Filharmonikusok elmúlt évekbeli működése már megelőlegezte az EKF szellemiségét. Kiemelt fontosságú az együttes számára, hogy folytassa a már megkezdett utat, és minden új projektjét ehhez igazítva indítsa el. Ezek az utak és projektek a következő évben nem befolyásolják a fő nagy-

zenekari hangversenysorozatokat, hiszen abban a hangversenyterem hozhat változást. A terem üzemeltetése biztosan megújítja Pécs zenei életét.

A tervezésünk tehát nem változik közvetlenül az EKF hatásától. A 2010-es évben is folytatódik Világsztárok Pécsen sorozatunk, melyet az EKF hívott életre, és már a felvezető években is támogatott. A sorozat elnevezése kicsit eltér a lényegtől, ugyanis kevésbé „sztárokról”, mindinkább a komolyzene világában elismert nemzetközi ismertséget szerzett művészekről van szó. Az EKF üzenetét azonban mindenképpen hordozza a Pannon Filharmonikusok a döntéseiben is. Ennek megfelelően szoros együttműködést ápolunk a Pécsi Püspökséggel – augusztus 23-án Mahler Ezrek szimfóniáját adjuk elő a Pécsi Bazilika előtti téren – és a Pécsi Tudományegyetemmel, hiszen a zene és a kultúra a város & egyház & egyetem hármasságában összekötő kapocs Pécsen. Hasonlóképpen a fiatalok, a gyerekek, a különböző fogyasztói szokásokkal élő stíluscsoportok elérése is befolyásolja a programszerkesztést. A tudatos, a kulturális ipar szabályszerűségeit is figyelembe vevő tervezés és működés szintén az EKF szellemiségét tükrözi.

R. Zs.

„Nem vízibalettezni kell most, hanem a felszínen maradni”

Kollár Imre szerint kezdenek végre kitisztulni az együttesben a fülek



Lassan végéhez közeledik Kollár Imre első évada a MÁV Szimfonikus Zenekar élén. A dirigens ez alatt az időszak alatt jobban megismerte az együttest, s már kitűzött céljaiból is sikerült néhányat megvalósítania. Bár úgy érzi, a zenekar nehezen fogadta el az általa bevezetett, állandó ellenőrzés gyakorlatát, ma már az együttes is látja ennek az intézkedésnek a hasznát, amit a jövőben is folytatni fog.

I Tavalý, amikor a kinevezése kapcsán interjút adott a Zenekar lapnak, azt mondta, a két évre szóló kinevezés kevés ahhoz, hogy valóban érdemi változásokat figyelbessen meg a közönség. Bár még nincs túl az első szezonon, máris átalakulóban az együttes. Milyennek találja az eddigi évadot?

Most a szakma és közönség is az első, nagyon komoly lendületnek lehet a tanúja. Ebben természetesen az „új seprű jól seper” – igazsága is benne rejlik. A megjelenésem friss energiával töltötte fel az együttest. Már a működésem elején nagyon határozottan igyekeztem a zenekarnál felállítani egy mércét. Azt tartottam ugyanis a legfontosabbnak, hogy világossá tegyem, mi az, ami elfogadható és mi az, ami nem.

I Aki könnyűnek találtatott, azt már el is küldték az együttestől...

Valóban volt néhány olyan muzsikos, akitől kénytelenek voltunk megválni. De azoknak, akik nem tudták átugrani a léceket, először lehetőséget adtam a javításra. Aki elkezdett

szorgalmasan gyakorolni, jobban odafigyelt a játékarra, azzal nem történt semmi. Úgy vélem, jelenleg mindenki érzi azt a zenekarban, hogy igényesebben, nagyobb felkészültséggel kell már az első próbán is megjelenni, mint ahogyan ezt korábban tették. Azt hiszem, lassan kezdik ezt megszokni a zenészek, s hallják azt is, hogy így jobban szól a zenekar, jobb a közös muzsikálás. Persze a módszerek, amivel mindezt elértem, nyilván sokkot, rossz érzéseket okoztak az együttesben...

I Hány tagtól váltak meg?

Olyan embereket küldtünk el, akik szakmai vagy rendes nyugdíjban voltak már. Nem húsz-harminc, hanem csupán öt-hat ilyen muzsikusról van szó. Nem az volt a cél, hogy elküldjünk embereket, hanem az, hogy javítsuk a művészi minőséget, s ezért meghúzzuk azt a szintet, amit az együttes tagjai közül mindenkinek teljesítenie kell. Először kemény ellenállást váltott ki mindez, de mostanra úgy érzem, megnyugodtak a kedélyek. A muzsikosok is érzik, tapasztalják estéről estére, hogy jobban játszunk. Egyébként pedig, aki jól muzsikál, annak nincs félnivalója. Én pedig csak teszem a dolgom. Hiszen azért jöttem ide, hogy még pontosabb, még jobb legyen az együttes. Annak is örülök, hogy jó külső visszajelzéseket kapok, hiszen olyan vendégkarmesterek, akik tavaly is jártak nálunk, dicsérik a zenekart. Kocsis Zoltán például azt mondta, elindult az együttesben az átalakulás folyamata, s ezt azért tartja hitelesnek, mert lassan történik. Hiszen, ha az egyének fejlődnek, akkor az összjáték is jobbá válik, ehhez azonban idő kell. Azért nehéz jól játszani, mert sok külső körülmény befolyásolhatja a muzsikosok koncentrációját. Akkor fordítható több figyelem a tartalomra, a jó együttes játéka, ha a zenész főlényes biztonsággal tudja előadni a darabot.

I A rendszeres minőségellenőrzéshez kialakított egy rendszert, amelyben a szólamvezetők is részt vesznek. Ennek szempontrendszere azért azt jelzi, hogy hosszabb idő munkáját kell értékelniük...

Így igaz, s nekem is az volt a módszerem, hogy bementem a szólampróbákra, egyénileg

mindenkitől kikérdeztem a művet. Jó pár alkalom után döntöttem arról, hogy kinek érzem elégtelennek a teljesítményét. Mindezt végigbeszéltem a zenekarral, a muzsikosok ezt a rendszert ugyanis túlságosan keménynek ítélték. Ezért kialakítottuk közösen ezt a másik struktúrát. Az volt a kérésük, hogy először ne egyénileg adják elő a darabokat, hanem pultonként játszanak, akkor mégis nyugodtabbak a zenészek. S ha ezzel nem vagyok elégedett, akkor kérjem csak külön-külön az adott darabot. Ezzel a változtatással már a zenekar is elfogadta az eljárást. Tudják a muzsikosok is, hogy miderre szükség van. A Rádiózenekarnál folytatott per kapcsán bebizonyosodott, hogy a munkáltatónak joga van ezt kérni. Kötelessége is az állandó minőségi kontroll.

I Persze, csak ennek többféle módja létezik, s a muzsikosok általában azt szeretnék, hogy hosszabb idő álljon rendelkezésükre a javításra...

Még egyszer hangsúlyozom, főként olyan emberektől váltunk meg, akik már egyébként is nyugdíjban voltak. Két olyan zenész volt mindössze, aki nem ebbe a kategóriába tartozott. Esetükben azonban azt éreztem, hogy sem a felkészültségük, sem a hozzáállásuk nem megfelelő. Nem tűnt úgy, mintha ezen változtatni akarnának. Tizenöt embert figyelmeztettem, ebből tizenhárom elkezdett gyakorolni. Érzem rajtuk, hogy akarnak, és minden elkövetnek azért, hogy jobb legyen a teljesítményük. Ezt pedig értékelem. Ezeknek a muzsikosoknak hagytam is időt. A zenekaron pedig hallatszik, hogy valami történt.

I Akkor végül a folyamatos ellenőrzés kérdésében egyetértésre jutott a zenekarral?

Igen. Nekem hosszú távon az lenne az elképzelésem, hogy nagyobb felelősséget adok a szólamvezetőknek. Nem akarok ugyanis én bejárni az összes szólampróbára. Ha valaki rosszul játszik, nem tudja a darabot, kilóg, azt szűrje ki a szólamvezető. Fontosnak tartom, hogy demokratikus módon működjön a rendszer. A próbán sem azzal kívánok foglalkozni, hogy második hegedű utolsó pultjában mi történik...

I Most, hogy már megtörtént az első nagy rosta, azokkal, akik maradtak, nagyjából elégedett?

A meghallgatásokat nem fogom abbahagyni. A karmesternek ugyanis állandóan figyelnie kell. Ha ez az új, szólamvezetős rendszer elindul, akkor nekem nem kell mindig ott lennem, de néha azért így is be kell mennem a próbákra...

I Mikortól működik ebben a másik rendszerben a meghallgatás?

Ez még kérdés, hiszen most több szólamvezetőt, emellett harmadik koncertmestert keresek. Ha meg is találok a megfelelő muzsikuskat, nekik is időt kell hagyni a beilleszkedésre. Emellett meg kell ismerniük az én igényeimet és a kollégáik teljesítő-képességét...

I Mi lesz a következő lépése az együttes-építésben?

Igyekszem egyre több olyan automatizmust beépíteni a zenekarba, amiből tovább lehet lépni. Ne nekem kelljen foglalkoznom azzal, hogy a ritmusok pontosak legyenek, váljon ez alapvetővé, akárcsak a megfelelő dinamika. Ez azonban óriási munka. Emellett most egyre nagyobb figyelmet fordítok az intonációra, s kezdenek végre az együt-

tesben a fülek kitisztulni. Olyan ez, mint amikor elhangolódik a zongora, s az embernek annyira hozzászokik a füle, hogy csak akkor veszi észre, amikor jön a hangoló. Hiszen egyébként minimálisak a különbségek... Ez is figyelem kérdése. Most sokkal tisztább lett a fúvósok, mint amilyen korábban. De mindig van még mit javítani, bár azt is el kell mondjam, sok szólam vált jobbá az utóbbi időben.

I Milyen saját hangot akar kialakítani a MÁV Szimfonikusoknál?

Hát, ha azt el tudnám mondani... Él bennem egy kép, de ez szavakkal leírhatatlan, hiszen azt sem lehet részletezni, hogy hány színből van összekeverve egy zenekar. Nemcsak hangzást, hanem zenei ízlést is szeretnék az együttesnél kialakítani. Arról legyen felismerhető a zenekar, hogy mi így játszunk Beethovent, Mozartot. Nem is akarok egyébként nagyon az eddigi repertoártól eltérni. Ahogy mi előadunk valamit, annak kell jellemzőnek lennie az együttesre.

I A zenekar és az Ön kapcsolatát mennyire tette tönkre a rendszeres meghallgatás?

Azt gondolom, ezen még nem vagyunk túl. Amikor idekerültem, sokan megkérdézték,

hogy szeretnek-e a muzsikuskok, amire az volt a válaszom, hogy nem, de nem is azért vagyok itt. A kuratóriumnak is megmondtam, népszerűtlen intézkedéseket kell hozzak, de hozzáfűztem azt is, ha két év múltán sem fognak szeretni, akkor már baj van. Én azt remélem, hogy már oldottabb a kapcsolatunk, mint volt, de ennek az az oka, hogy jobban szól az együttes, s nem kell mindenért szólnom, ugyanis néhány dologra már automatikusan figyelnek. Abban is bízom, hogy ők is érzik, jobbák a koncertek.

I Viszont a folytonos meghallgatás állandó stressznek teszi ki a zenészeket...

A fúvósok minden koncerten megmérettettek. Ezt az állandó stresszt értem is, meg nem is... Az iskolások is állandó stressz alatt állnak, mert folytonosan dolgozatot írnak? S a szólisták, a színészek is estéről-estére bebizonyítják, mit tudnak... S nem szólóműveket kérek a zenészektől, hanem azokat a zenekari állásokat, amelyeket a hangversenyen is előadnak.

I Sok a vita a minősítés kapcsán, és sokan fontosnak tartanak azt, hogy a kiemelkedő teljesítménynek a fizetésnél is legyen látszata. Tudja valamivel honorálni a jó játékokat?

Az állandóság öröme

Fodor András nagybögőművész,

szólamvezető, jelenleg kottatáros

50 éve, 1959. április 15-én lépett be

a MÁV Szimfonikusokhoz. A zenekar

64 éves történelmének nagy részét

végigkövette, a hőskortól, amikor

még vasúti kocsin járták az országot

a zenészek, egészen a mai napig.

Szakszervezeti-, szólam- és turné-

vezetőként nagyon aktívan részt

vett a zenekar munkájában, s be-

utazta velük az egész világot.

Legmaradandóbb élményei ma is

élénken élnek emlékezetében.

I Mi vitte rá, hogy ötven éven keresztül a MÁV Szimfonikus Zenekarnál maradjon?

Kezdetől fogva kiemelt megbecsülésben volt itt részem, mindössze egyetlenegyszer akartam elmenni. Egy kategóriával feljebb léptem volna az Állami Hangversenyzenekarnál. Egyenlő eséllyel indultunk, de éppen az itteni megbecsültségem okán végül nem engem választottak, akkor ugyanis még az volt a szabály, hogy ha munkahelyet váltott az ember, nem kaphatott annál kevesebb fizetést, mint az előző munkahelyén. Azért a pénzért pedig, amit nekem kellett volna adni az ÁHZ-ban, két frissen végzett zenészt tudtak felvenni. Ez volt az egyetlen kísérletem arra, hogy elhagyjam a MÁV Szimfonikusokat. Akkor rájöttem arra, hogy tulajdonképpen szeretem, amit csinálók, sőt, a zenekar vezetése is szereti, akkor hát minek ugráljak? Így aztán közös megegyezéssel együtt munkádkodunk mindenféle vonalon, nem csak a hangszer mellett – kezdetben még tuttisztaként, aztán szólamvezetőként – hanem idővel a zenekari működtetéssel kapcsolatos megbízások is utolértek. Voltam szakszervezeti titkár, ügyelő, hangversenyrendező. Sohasem csináltam problémát abból, mit bíztak rám. Mindig az lebegett a szemem előtt: ez a zenekar is megérdemli azt, amit a többi, ezért mindig szívesen tettem érte. Közben persze én is megtaláltam a számításomat. Ilyen egyszerű az oka annak,

hogy itt maradtam. Amikor betöltöttem a hatvanat, 1997-ben, alig vártam, hogy elmenjek nyugdíjba. Azt gondoltam, enyém lesz a világ, hiszen hiányzó ember mindig akad a zenekarnál, és akkor rendelkezésre állok majd. Ez működött is egy darabig, egészen addig, amíg a MÁV Szimfonikus Zenekar vezetőségének eszébe nem jutott, hogy van egy kottatár, amelynek sosem volt főállású kezelője. Fölvették, hogy nem lenne-e kedvem elvállalni ezt a posztot. Ahogy az elmúlt jó néhány évtizedben más felkérésekre, erre sem mondtam első pillanatban nemet. Soha életemben nem foglalkoztam ilyen formában kottákkal, de úgy gondoltam, próbáljuk meg. Így aztán az, amit a nyugdíjba menetelemkor elképzéltem, hogy mostantól az összes színpadon játszani fogok, egyre inkább háttérbe került, hiszen ha az embernek nincs naponta kezében a hangszer, bizony kijön a gyakorlatból.

I Nem hiányzik a játékok?

Van, amikor hiányzik, de ezen sokat segít, hogy gyakorlatilag most is itt élek a zenekar közelében. Hallom, amit csinálnak, sőt, sokszor kárörömmel hallgatom, amikor egy keckeckő karmester játszatja el velük századszorra ugyanazt. Egyszóval szép lassan egyre több meghívást utasítottam vissza. Zenészkörökben pedig a helyettesítők keresése mindig úgy

Remélem, hogy a művészeti törvény kapcsán több pénzt kap a MÁV Szimfonikus Zenekar, s akkor jut rá valamekkora összeg. Persze, még nincs mit szétosztani, de ha lesz, szeretném a jókat kiemelni.

■ A tavalyi interjúban arról is beszélt, hogy azt kellene jobban eladni, aminek birtokában vannak, ... Ez ügyben történt már előrelépés?

A sajtó máris többet foglalkozik velünk, s én is sokfelé járok tárgyalni, de az általam elindított folyamatok eredménye csak két-három esztendő múlva fog látszódni. Azt azonban örömmel tapasztaltam, hogy nyitott kapukat döngöttek. Szükség is van ma már erre. Egy művészeti vezetőnek napjainkban már nem elég csupán jó koncerteket adnia.

■ Elég lesz ez az egyéni arculatból, az életben maradáshoz? A MÁV Szimfonikusok hogyan próbálja megtalálni a saját helyét a hazai, zenei palettán?

Ez nagyon nehéz kérdés. Mindenki arról beszél, hogy összetéveszthetetlenek, nélkülözhetetlenek kell lenni, s el is jut egy pontig, a saját arculat keresgélése terén... De úgy vélem, ilyet senki sem tud létrehozni. Három irányba lehet ugyanis elindulni. Lehet csak barokkot játszani, ez elég speciális terület, és

sokan csinálják. Vagy a modern zene mellett voksolni, bár akkor számolni kell a törzsközönség csökkenésével... A harmadik út pedig az, ha a könnyűzene irányába mozdul el az együttes. De ez egyben azt is jelenti, hogy rengeteg mindentről lemond. Nekem egyébként belefér a koncepciómba, hogy több könnyűzenét játszunk, úgy vélem ugyanis, ez befektetés. Úgy néz ki, hogy működik... Sokan, akik a könnyűzene miatt jönnek el, később más hangversenyünket is meghallgatják. Nem gondolom azonban, hogy olyan arculatot tud most bármelyik szimfonikus zenekar is felvenni, ami drasztikusan más, mint az eddigi, vagy felmutatni valami olyan területet, amellyel speciálisan csak ő foglalkozna...

■ Viszont most minden együttes elkezd az előadó-művészeti törvény kritériumrendszer alapján gondolkodni, s igyekezni ezért többek között növelni a közönség létszámát. Mit tud tenni ezért a MÁV Szimfonikus Zenekar?

Most sem lehetünk elégedetlenek, hiszen telt házas koncerteket adunk a Zeneakadémián és a Művészetek Palotájában is. Jövőre pedig az Operett Színházba megyünk tovább, amelynek mérete és elhelyezkedése is ideális a számunkra. Hangvetőkkel az akusztika is

jobbá tehető, viszont sajnos drágább, mint az eddigi terem. Hozzá kell azonban tennem azt is, hogy a mostani időszak nem a legmegfelelőbb idő az álmodozásra, a nagy tervezgetésre, a bővítésre. Nem víziballetezni kell, hanem fennmaradni a víz felszínén. A mostani időszakban ez a feladat. A művészeti vezetői munkám jelentős részében arról szól, hogy hogyan tudunk életben maradni kevesebb pénzből is. Remélem, azért lesznek majd jobb időszakok! Hiszen nem tehetek mást, hosszú távra tervezek az együttes-építésben is. A zenekari igazgatóval, Lendvai Györggyel mindkettőnknek akadnak jócskán hosszú távú és merész ötletei, csak mecénás kellene...

■ Milyen lesz a jövő évad?

Annyi izgalmas koncertet adunk, hogy nehéz egy-egy hangversenyt kiemelni. Lesz például Mozart-estünk Ránki Dezsővel, a Halottak Napján Fauré Requiemjét is előadjuk, de Wagner-esten is muzsikálunk Németh Judittal, s a MűPában dirigálni fogom Ravel gyerekoperáját. Takács-Nagy Gábor is rendszeresen dolgozik a zenekarral. Ő is nagyon igényes muzsikos és tűzzel, energiával lát neki minden tennivalónak! Örülök annak, hogy számíthatunk rá, s bízom benne, hogy lelkesedését át tudja ültetni a muzsikosokra is.

R. Zs.

működik, hogy az az első a sorban, akire mindig lehet számítani. Így aztán én szép lassan lemaradtam a listáról. Ezzel szemben a kottakezelésben egyre inkább megtaláltam a számításomat. Mostanra olyan is előfordul, hogy a Nemzeti Filharmonikus Zenekar kottatárából kérdeznék rá, hogy nincs-e meg nálam, ami nekik hiányzik. Amikor elkezdtem a kottákkal foglalkozni, megdöbbent ez a munka. Szép, izgalmas feladatnak bizonyult számomra, és végül szerződést kötöttünk. Ebben aszerint jelöltem ki, mit vállalok, hogy végiggondoltam, mit vártam volna el én, mint aktív muzsikos egy kottatárostól. Ennek az eredménye mindaz, ami most itt, a kottatárban látható. Mind a mai napig örömmel csinálom, és mindig igyekszem kitalálni valamit, hogy egy kicsit még jobban működjön a rendszer.

■ A muzsikos korszakára visszatekintve mi a legemlékezetesebb emléke?

Erre a kérdésre két dolog jut eszembe. Az egyik egy Pablo Casals nemzetközi csellóverseny, amit a zenekar kísért végig, és ahol Tsutsumi nyert Dvořák csellóversenyével. Örületesen játszotta el azt a darabot. A Sosztakovics csellóversenyen egy Homicer nevű szovjet állampolgár lett a második, aki pedig valami elképesztő energiával muzsikált. Tsutsumi a bensőséges, lírai szépségű, Homicer pedig az agresszív, energikus

előadásmódot választotta. A másik maradandó élmény, ami gyakran még álomban is előjön, az a karmesterverseny, amelyiken Kobayashi Ken-Ichiro nyert. Azt a versenyt is mi kísértük végig. Akkor még nem volt CD-felvétel alapján selejtező, reggel kilenctől délután kettőig, délután háromtól este hétig nyűstöltek minket, és a végén majd leszédültünk a székről, hiszen bizony volt olyan karmester is, aki Beethoven első szimfóniáját nem tudta elindítani, de húsz percig ott kellett kínlódnival vele. A zenekar a végére totálisan szétesett. Egyszer csak megjött Kobayashi, akkor még huszonöt évvel fiatalabban. Elöttem van, ahogy a szemébe lógó hajával, mint egy mokány ló, előre hajtott fejével, összetett kezében, mintha imádkozna, a partitúra és a karmesteri pálca, jellegzetes, tipegő lépésekkel sietett a dobogóra. Letette az Egmont nyitány partitúráját, köszönt – ráadásul magyarul –, felemelte a kezét, és beintett, s a zenekar abban a pillanatban újra zenekarrá vált. Még most is végigfut a hátamon a hideg, ha eszembe jut ez a jelenet. Az volt az első gondolatom, hogy ha nem ez az ember nyeri meg a versenyt, akkor nincs igazság a földön. Persze megnyerte, és azóta is nagy élvezettel fogadjuk, amikor együtt dolgozhatunk vele. Szép élmények garmada jut még eszembe. Ha a fél világot nem is, a negyedét biztosan bejártam a zenekarral. Mindig szerettem az emberekkel foglalkozni, sze-

retek tenni a kollégákért, jó érzés, ha meg vannak elégedve a munkámmal. Sok turnét vezettem, amiket mind a mai napig emlegetnek. A Gördülő Opera korszakából ugyan már kimaradtam, de még én is aludtam abban a hálókocsiban, amelyikben 1949-ig járták az országot a zenészek. Minden tisztelem az övék, ezekbe a hálókocsikba összesen hét ágy volt beszúfolva.

■ Mikor próbálta ki?

A zenekarnak sokáig az is a feladata volt, hogy vidéki koncertekre járjon a zeneakadémiai bérleti sorozaton játszott darabokkal. Volt olyan hét, hogy két-három napot is vidéken töltöttünk. Éjszaka vittek minket a helyszínre, reggelre megérkeztünk, mondjuk Zalaegerszegré, délelőtt próbáltunk, este előadás, aztán vissza a hálókocsiba, és másnap Nagykanizsán ébredtünk. Általában így voltak párosítva a vidéki nagyvárosok, amiket sorra végigjártunk. Voltak akkoriban még ifjúsági koncertek is szombat délután minimum egy, vasárnap kettő, ezek mindig telt házasak voltak. Gyakorlatilag ezek nevelték ki a mostani közönséget. Ezért félttem egy kicsit az elkövetkező évtizedek zenekarait, hogy nem lesz közönségük, mert ezt kiirtották a gyakorlatból, jószerivel a zeneoktatással együtt. Ma már csak saját szervezésben csinál ilyesmit a MÁV Szimfonikus Zenekar is, igaz, nagy sikerrel.

Bilkei Éva



Batta András 2004 óta a Zeneakadémia rektora. Talán furcsán hangozhat, hogy 2008 végén egy művészeti intézmény vezetőjeként nyerte el húsz vállalat-, illetve cégvezető közül a HVG és a jobline.hu Karrier-díját. A zsűri azokat a kiemelkedő szakembereket kereste, akik a legsikeresebb életpályát futották be, munkájukban átlag feletti teljesítményt nyújtva, de különösen azokat emelte ki, akik mérhető eredményeket tudtak felmutatni. A díj odaítélésének indoklásában szerepel többek között a szervezeti átalakítás sikeressége, a zenekari képzés megújítása, a népzenei szakcsoport, a zenepedagógiai tanszék megalakítása, önálló, sikeres hangversenysorozat meghonosítása, a nemzetközi kapcsolatrendszer bővítése, a szponzori kör szélesítése, a gazdasági helyzet konszolidálása. Mindezek mellett azonban még sok a tennivaló és sok a bizonytalanság, hiszen a belső átalakítás után a Zeneakadémia eddigi legnagyobb külső átalakítása előtt áll. Az elért eredményekről, a tervekről és a tennivalókról Batta Andrással beszélgettünk.

Belehajózni a ködbe

Eredmények, tervek – versenyképes képzés a Zeneakadémián

I Sok évtizedig olyan rektorok álltak a Zeneakadémia élén, akik elsősorban utazó, koncertező muzsikusként voltak. Ön az első, aki menedzser-szemléletre alapozza az intézmény vezetését. Miért volt fontos ez a szemléletváltás?

Amikor 2004-ben átvettem a rektori posztot, olyan intézmény élére kerültem, amelyben a tartalom rendkívül magasrendű, hiszen tanári karát számos kiváló pedagógus erősíti, a növendékek tehetségesek, intenzív műhelymunka folyik, sokoldalúan képző tanterv alapján. Ezzel a magasrendű tartalommal szöges ellentétben állt az intézmény működése, társadalmi megítélése és főleg anyagi helyzete. Mivel rektort csak az egyetemi körből lehet választani, az illetőnek azon képzés szakemberének kell lennie, amivel az egyetem foglalkozik, vagyis végzettségét illetően a Zeneakadémia esetében a rektor nem lehet profi menedzser, „csak” muzsikusként. Én zenetörténészként diplomáztam, majd szereztem doktori fokozatot, így meg kellett tanulnom azokat a diszciplínákat, amelyek a menedzseléshez szükségesek. Úgy gondoltam, hogy ha már nem lehetek egy csapásra jogász, közgazdász és marketingszakember, legalább a menedzselés elengedhetetlen elemeivel legyek tisztában. Az első évek ezzel az „ön-átképzéssel” teltek – kicsit talán nagyobb súlyt is helyeztem erre, mint a Zeneakadémia zenei-szakmai, pedagógiai oldalára. De megérte foglalkozni a menedzseri diszciplínákkal, mert a Zeneakadémia ma sokkal jobban működik, sokkal többre képes, mint öt évvel ezelőtt.

I A Zeneakadémia vezetése tulajdonképpen meglepően későn, majdnem másfél évtizedes késéssel követte a piaci viszonyok változásait. A rektori kinevezése előtti másfél évtizedben köztudottan nehezképpen működött az intézmény, adósságot is felhalmozott. Sikerült rendezni a Zeneakadémia sorait?

Ha a gazdasági területet nézem: ma már tudjuk, mi mibe kerül, tervezhetővé vált a költségvetésünk, nem improvizatív; nem sodor már minket az ár – legalábbis nem az az ár sodor bennünket, amit magunk gerjesztünk, hanem külső problémák. Ha tehát

válság és megszorítások nehezítik az ország életét, az a hajónkat kicsit eltéríti a fő iránytól, de mi magunk saját magunknak már sokkal kevesebb akadályt generálunk, mint öt éve – ez nagyon fontos változás. Fontos az is, hogy öt évvel ezelőtt komoly minuszokkal zárt a Zeneakadémia – örvendetesen sokat sikerült ledolgoznunk a hátunkon cipelt deficitből.

Működés szempontjából is történtek örvendetes változások. Tisztább és átláthatóbb lett a szervezet, sok fiatal munkatársat sikerült felvenni az utóbbi években, és ezek között külön öröm, hogy jó néhányuk korábban a Zeneakadémián végzett. Épül a csapat – nem azt mondom, hogy a végén járunk az útnak, mert még messze nem működünk tökéletesen, de egyre nagyobb elkötelezettséget érzek az akadémia nem művész, nem tanár munkatársai oldaláról is. Mindez együtt lehetővé tette azt, hogy külső támogatásokhoz jussunk, a szponzori támogatói réteggel, a magyarországi – sőt nemcsak magyarországi – üzleti réteggel is meginduljanak a párbeszédok. Ugyanis nyilvánvaló, hogy az üzleti világ csak akkor támogat valamit, ha teljesen transzparensten látja, hova megy a pénz; tehát megéri-e az a támogatás, megfelelő értéket támogat-e. Ehhez kell a jó működés, ehhez kell az, hogy bármikor ki tudjuk nyitni az ajtót, és meg tudjuk mutatni: ezt értük el, ezt még nem értük el, de errefelé haladunk.

I Mit tart az elmúlt öt év legnagyobb sikereinek?

Kezdetben a Zeneakadémia neve és elismertsége, világhíre vonzotta a támogatókat. Ahogy azonban lassanként felnőttem a feladathoz, az én személyemen keresztül is biztosítékokat láttam arra, hogy jó irányba megyünk, és most már számos olyan terület, projekt, egyes tanszékek, egy-egy nagy művész van a Zeneakadémián, amelyeket/akiiket a támogatók a rektor személyétől függetlenül is előnyben részesítenek. Ez mindenképpen a sikerek közé tartozik. A legnagyobb siker, hogy sikerült az Európai Unió támogatását elnyernünk, aminek ugyancsak az volt az előzménye, hogy be tudtuk vinni a magyar társadalom köztudatába a Zeneakadémián folyó oktatási-

művészi munkát is – hiszen sokak számára a Zeneakadémia elsősorban koncerthelyszínt jelent –, vagyis hogy ezek a hangversenyek nem létezhetnének az itt folyó oktatási munka és eredmények nélkül. Nagyon büszke vagyok az Alma Mater Koncertekre. Ezzel a sorozattal sikerült visszanyúlni a gyökerekhez, hiszen a Liszt Ferenc téri épületet a Liszt Ferenc által elgondolt pedagógia szellemében építették meg – halála után bő húsz évvel – úgy, hogy az is az oktatás és a hangversenyezés szerves egységét szolgálja. Ebből jött az ötlet, hogy alakítsunk ki Zeneakadémia-centrikus hangversenyéletet, tehát a legtehetségesebb növendékeink, a zenekar, a kórus, a kamaragyüttesek mutatkozzanak meg, de ne csak a növendékek, hanem a tanárok vagy a Zeneakadémián egykor végzetek és hozzá közel álló művészek is. Mára sikerült kijelölni azokat az utakat, amelyek fiatalos hangversenyélethez vezethetnek. Ennek alapja a nagyzenekar megújítása volt, valamint a kamarazenéé, az intézmény Weinertől Kurtáig és Devich Sándorig ívelő hagyománya szellemében, hiszen ma már Rolla János e tanszék vezetője. A kórust is felkaroltuk, így Erdei Péter személyében olyan kamagya van a Zeneakadémia kórusának, hogy az a legjobb hivatásos kórusokkal vetekszik.

Rolla Jánoson keresztül sikerült például bevonnunk a Liszt Ferenc Kamarazene-kart, amely nemcsak előkészítő tagozatos növendékek koncertjén, hanem diplomakoncerteken, DLA-s hallgatók fellépésén, valamint a Zathureczky Versenyen is közreműködik ebben a tanévben. Terveink közt szerepel a Nemzeti Filharmonikusok és a Zeneakadémia zenekarával közösen előadni Beethoven kilenc szimfóniáját, Kocsis Zoltán vezényletével, továbbá olyan zenekart létrehozni, amely frissen végzett, ösztöndíjas helyeket betöltő akadémistákból állnak. Az ezen az elven működő kórust már jövő tanévtől létrehozuk.

Ugyanakkor a kivételes tehetségek kiállítására, felmutatására régóta a Zeneakadémia egyik fő profilja. Márciusban például Banda Ádám, a csodálatos hegedűművész – de még a Zeneakadémia hallgatója – adott nagy sikerű hangversenyt a Kocsis Zoltán vezényelte akadémiai zenekarral. Felemelő érzés együtt látni a közönséget, a szólistát, mint nagy individuumot és egy univerzális vezető muzsikust, egy zenit, Kocsis Zoltánt, aki egy hétig foglalkozott az együttes-sel és a szólistával. Ilyenkor térré válik az idő a Nagyteremben – ahogy a Parsifalban mondják –, mert a múlt, a jelen és a jövő egyetlen koncertbe sűrűsödik. Egyben ez

adja ennek az intézménynek a folyamatoságát is. Az ember ilyenkor átéli azt az élményt, amit az újabb és újabb tehetségek, a befutott művészek és ezek találkozásai jelentenek. Ilyenkor a rektor azt érzi, hogy valami csodálatos, örökérvényű dolognak a részese, és külön öröm, hogy ennek a folyamatnak az irányításában még részt is vehet.

■ *Az érthető, hogy egy ilyen jellegű hangversenysorozat jó képet fest az intézményről, de hogyan kapcsolódik ez a képzéshez?*

A hangszeres tanárok – érthető okokból – szólistákat nevelnek, hiszen az általuk képviselt minőség és oktatási színvonal fokmérője az, hogy hány szólistát nevelnek ki, a növendékek milyen zenei versenyeket nyernek meg. Ráadásul – ahogyan az előbb említettem – a tradícióban is van egy nagyon erős ág, ami a művészképzésre koncentrálna a Zeneakadémián. Ez egészen Liszt Ferenc tevékenységéig nyúlik vissza, aki mesterkurzusokat tartott, mesterosztályokat vezetett. Növendékei Európa minden szegletébe követték, méghozzá a legjobbak: Tausig, Bülow, Sauer, Busoni, Stavenhagen. Ez a mesterképző jelleg Hubay idején is jellemző volt – ő az Akadémia 50. jubileumán már büszkén mondhatta a rá jellemző eleganciával: „Grande École”, azaz nagy iskola.

De már korábban szembe kellett volna nézni azzal a ténnyel, hogy nem mindenkiből lesz szólista! A statisztika is azt mutatja, hogy öt-tíz éven belül mindössze két-három olyan muzsikus kerül ki a Zeneakadémiáról, aki a későbbiekben biztosan szólista pályát fut be, aki Európa nagy hangversenytermeiben, nagy együtteseivel fog kiállni. Azt viszont nem szabad elfelejteni, hogy mellettük rengeteg kiváló muzsikus van, akiknek a zöme zenekarban helyezkedik majd el. Tehát ha mi csak a hangszeres tudást és a szólistarepertoárt sajátítatjuk el a Zeneakadémián, sok-sok növendékkal teszünk rosszat, mert nekik bizonyos dolgok hiányozni fognak az eszköztárukból, amikor egy zenekarba bekerülnek. Elég nehéznek bizonyult a korábbi évtizedekben a főtárgytanárok gondolkodásába beépíteni ezt a szemléletet, de feltétlenül szükség volt rá, hiszen ha az életre akarunk nevelni, akkor gondolnunk kell erre az eshetőségre is. Egyébként az együttes játéknak a művészképzésben is nagy a szerepe, hiszen a nagy művészeknek nem derogál a zene több területén működni, a kamarazenétől a zenekari muzsikálásig. Évek óta azon dolgozunk, hogyan lehetne a zenekari képzést

valóban értelmessé és az oktatás szerves részévé tenni a Zeneakadémián.

Kezdetben inkább projekteket forszíroztam, mondván, legyen egy évben négy-öt zenekari koncertünk, amelyekre neves vendégmuzsikust vagy zeneakadémiai tanárt hívunk, és így mutatjuk meg, milyen tehetségesek a növendékeink. Kezdetben ezt a dolgot a PR és a külső szemponjtábol hangsúlyoztam, ami sok eredményt hozott, mert a kezdeményezésre felfigyelt a zeneszerető társadalom. Viszont – nagyjából két év után – fel kellett ismernem, hogy mindez nem elég. Akkor lesz ennek az elképzelésnek igazi tartalma, ha folyamatos műhelymunkával biztosítani tudjuk; tehát nemcsak kampányszerűen, egy-egy koncertre hozzuk össze a növendékeket, hanem rendszeres zenekari képzést nyújtunk átgondolt, kamarazenei és nagyzenekari repertoárral.

■ *Hogyan fogadták ezt a hallgatók és a tanárok? Hiszen a zenekari gyakorlat sokáig afféle kényszermunkának számított a tantárgyak között.*

Azt látom, hogy a tanároknak is egyre nagyobb kedvük van részt venni ezekben a projekteknél, hiszen a felkészítés során rájuk is fontos szerep hárul, akár úgy, hogy a főtárgytanárral egy szóval foglalkozik, akár úgy, hogy vállalja egy-egy hangszer-csoport gondozását. Úgy látom, hogy a közös siker – mert ezek nagyon sikeres projektek lettek – megéri a Zeneakadémia közvéleményét, a tanárokat és a növendékeket is, hiszen nagyszerű élményekben lehet részük, fantasztikus muzsikussal zenélhetnek együtt! A zenekarral dolgozott már Schiff András, Peter Schreier, míg Kocsis Zoltán és a kortárs zenei projekteket vezető Rácz Zoltán visszatérő művészeink. A velük végzett egyhetes munka felér egy mesterkurzussal, a végén pedig a Zeneakadémia nagytermében, esti, telt házas koncerten léphetnek fel együtt – ez a tanárok és a növendékek számára egyaránt emlékezetes kell hogy legyen.

Azt sem szabad elfelejteni – amit már sikerült a köztudatba bevinni, megéreztetni –, hogy óriási nagy a piac, és ezen világszerte nagy harcok dúlnak. Egy zeneakadémia ma szolgáltat. Úgy kell szolgáltatni, hogy azok a szolgáltatások, amelyeket nyújtunk, piac-képes legyenek. Ellenkező esetben a vevők – hogy ilyen csúnyán nevezem a zenei pályára készülöket – nem itt akarnak majd tanulni, hanem másik helyre mennek, és ott vásárolnak tudást. Mert zenei tudást adunk el; és a vevő csak azt fogja nézni, hogy tud-e azzal a tudással mit kezdeni, amit nálunk

kapott. Ha sokoldalúak vagyunk, és a szólistától a zenekari, kamarazenei zenészig, a szakma minden csínját-bínját meg tudjuk tanítani – ez még egyelőre nem befejezett tény, noha sokkal előrébb tartunk, mint egy évtizede –, akkor ide fognak jönni. Ehhez jön a korszerű infrastruktúra; hogy megfelelő körülmények között gyakorlási lehetőséget, kollégiumi elhelyezést, biztonságot és olyan kulturális közeget tudjunk biztosítani, amelyben szabadon járhat a Művészetek Palotájába vagy az Operaházba. Ha mindezt tudjuk, versenyképesek vagyunk; ha ezekből akármelyik is hiányzik, nem leszünk azok, mert szerte a világon a felsőfokú zenei képzést nyújtó intézmények – anyagilag sokkal jobb lehetőségekkel, sokkal nagyobb tőkével – ugyanerre törekednek. Úgy építik fel magukat, mint egy céget, és érthető okokból én is erre töreksem a Zeneakadémián. „Brand” a lelke mindennek...

■ Tükröződik már a versenyképességre törekvés például a külföldi érdeklődésben?

A Zeneakadémiának nyolcszáz hallgatója van: hétszáz magyar és száz külföldi. Azt szeretnénk, ha külföldről a legjobbak jönneek ide; ha válogathatnánk a japán, kínai, dél-koreai, európai, amerikai növekedések között. Már az arab országokból is mutatkozik érdeklődés, noha az ottani középfokú képzésnek még komoly hiányosságai vannak. Ennek a vágyalomnak a megvalósulásához mindenekelőtt kell egy olyan weboldal, ami mindenki számára elérhető, ami sok nyelven közvetíti a kínálatunkat. Másrészt az üzletvitelt kell fejleszteni, amely projektre létre is jött egy szervezetünk, a Business Development Unit (üzletfejlesztési egység). A munkát, amit ők végeznek, már ötven éve el kellett volna kezdeni, de az ismert magyar történelmi viszonyok miatt ez nem volt lehetséges. Az amerikai egyetemek ezt száz éve csinálják, és légiónyi embert foglalkoztatnak csak az üzletvitelre. Magyarán arra, hogy a terméket eladják szerte a világban, felkeltsék iránta a potenciális vásárlók érdeklődését. Egy zenei intézmény esetében ez azt jelenti: elmenni és bemutatni a nagy tehetségeket, nagy tanárokat, mesterkurzusokat tartani, közös projekteket vezetni évtizedeken át. Mindennek köszönhetően kialakulnak azok a csatornák, amelyek révén az adott intézmény bekerül az oktatásipiaci köztudatba. Ugyanakkor a budapesti Zeneakadémiának nem a nulláról kell indulnia, hiszen a jobb helyeken ismerik az

itt végzett Fischer Annie, Reiner Frigyes, Ormándy Jenő, Széll György, Solti György, Kocsis Zoltán, Marton Éva, Perényi Miklós vagy Schiff András nevét. Viszont mindez nincs benne annak a zenei pályára készülő, tizenöt-tizennyolc éves fiatalnak az oktatási képében, aki például Malajziában, San Franciscóban vagy Braziliában tanul. Azok az intézmények vannak benne, amelyeknek nem kevés pénz-, idő- és energiarafordítással sikerült ezt elérniük.

■ Az európai uniós támogatás elnyerésével nemrég a Zeneakadémia jelentős összegekhez jutott hozzá. Mire fordítják ezt a pénzt?

Összesen tizenegy milliárd forintról van szó – ennek kilencven százaléka uniós pénz, tíz százaléka a magyar állam önrésze. Fejlesztésre kaptuk, aminek az egyik – legköltségesebb és egyben leglátványosabb része – az infrastrukturális fejlesztés. Ebbe beletartozik a Liszt Ferenc téri épület teljes gépészeti és műszaki felújítása, modernizálása, kezdve a légkondicionálástól a fűtésig, a liftekig, közönségforgalmi terek, vécék, művészszoák korszerűbbé tételéig, 21. századi igényeknek megfelelően. Másik oldalon viszont meg kell őrizni a több mint százéves bútorokat, a nagyterem, a tanácsterem, a kisterem arculatát: sőt, nemhogy megtartani a mostani állapotot, hanem visszaállítani az eredetét. Egyszóval, nagy restaurációs munka kezdődik. Rendelkezésünkre áll egy úgynevezett segédpépület – egy régi iskolaépület a Wesselényi utcában –, amiből modern, hallgatóbarát, gyakorlási lehetőségeket nyújtó, kép- és hangfelvételekre, nagyelőadások tartására alkalmas helyszínt szeretnénk varázsolni; itt helyezzük majd el a Zeneakadémia hivatalait is. Terveink szerint huszonöt kis szoba várja majd a gyakorolni vágyókat éjjel-nappal, online feliratközlési lehetőséggel. A főépületnek pedig fel kell lélegeznie, mert egyrészt az intézmény iszonyatos mennyiségű részlege van ide beszáfolva, másrészt ez olyan kincs, ami a hangversenyezés és a magasrendű zenei képzés, a mesterképzés otthona kell hogy legyen. A két ház jól ki fogja egymást egészíteni: a Wesselényi utcai rész elsősorban bachelor-képzésé lesz, a nagy épület pedig a master-képzésé.

■ Az új épület fenntartása újabb pénzügyi összegeket igényel. Tudják már, miből finanszírozzák majd a két helyszínt fenntartási költségeit?

Írtunk egy megvalósítási tanulmányt, amely az uniós támogatás elnyeréséhez volt szük-

séges. Abban szerepel egy úgynevezett költség-háson fejezet, amelyben az uniós szabályok alapján próbáltuk meg felvázolni a fenntarthatóságot, de egy tanulmány és az élet nyilván nem ugyanaz. A mostani és a következő év feladata lesz, hogy kiszámítsuk, hogyan lehet kigazdálkodni az új épület fenntartási költségeit. Az biztos, hogy hozzáadott állami támogatás nélkül rendkívül nehéz helyzetbe kerülnénk, hiszen a hangversenyélet és az oktatás együttes működtetése már eleve olyan pluszköltségeket jelent, amihez az állami oldalról és a magántőke oldaláról is komoly támogatásra van szükség. Azt pedig tudjuk, hogy nincs olyan hangversenyélet, ami önmagát el tudja tartani – és úgy tűnik, Magyarországon nem is lesz az elkövetkező tíz évben. Ez ott lehetséges, ahol száz-százötven eurót lehet elkérni egy koncertjegyért – de még ott is komoly szponzori tevékenység áll a háttérben! Nálunk a fizetőképes kereslet behatárolt, de meggyőződésem, hogy megoldható lenne drágább jegyeket is értékesíteni. Ha megtaláljuk a helyes arányt a nonprofit és a profitszerző rendezvények között, ki lehet alakítani egy olyan pénzügyi egyensúlyt, ami „el tudja vinni” legalább nullszaldósan ezt a vállalkozást. Hiszen nem a profitszerzés az elsődleges célunk, hanem a tanítás és hangversenyrendezés együttes lehetőségének a megteremtése.

■ A főépület rekonstrukciós munkálatai idején a teljes apparátusnak ki kell költöznie onnan. Hogyan fogják tudni áttelepíteni azokat a nehézségeket, amelyek a főépület nélkülözése okoz majd?

Nagyon nehéz időszak vár ránk, ez biztos, hiszen a tervek szerint késő ősszel kezdődik a Liszt Ferenc téri épület felújítása. A Wesselényi utcai épület viszont csak 2010 nyarára készül el, ezért szükségünk lesz egy átmeneti épületre; most azon fáradozunk, hogy ezt a mi céljainknak megfelelően alakítsuk át.

■ Mi lesz a már nagy lendülettel beindult Alma Mater Koncertekkel?

Megható módon több lehetséges koncerthelyszíntől kaptunk felajánlást: a Művészetek Palotájától, a Francia Intézetétől, valamint nagyon baráti viszonyult hozzánk az Óbudai Társaskör, a Kossuth Klub, a Nádor Terem és a Thália Színház is, tehát számos oldalról kapnánk támogatást, lehetőséget, de az sem jó, ha a sorozat szétdarabolódik. Ami biztos: nem szabad abbahagyni. A kerületben is volna egy lehetőség, amit azonban még nem tudtunk valóra váltani:

az Eötvös utcában létrehozták a Terézvárosi Közösségi Házat, aminek még keresik a kulturális funkcióját, és amiben mi komoly szerepet tudnánk játszani. Szeretnénk hasznossá tenni ezt az átmeneti időszakot, és kicsiben kipróbálni az Alma Mater-hangversenyéletet. Ahogy elkezdtek a nagyteremben és a kisteremben, most más-más helyszínen rendeznénk meg úgy, hogy a két-három éves „kísérlet” után, miután visszaköltözünk, komoly hangversenyüzemet lehessen működtetni.

■ *A szavaiból úgy érzem, sok a jövőt illető bizonytalanság, a még nem eldöntött tény.* Csak bizonytalanság van! Ma olyan a helyzet, mint amikor köldben hajózik az ember: tíz méternél tovább nem lehet ellátni. Így azt is nehéz megmondani, hogy három év múlva meddig tudunk eljutni, noha azt tud-

juk, hogy meddig szeretnénk. De látnivaló, hogy az oktatás és a hangversenyzés működtetése, tervezése párhuzamosan halad a felújítás előkészületeivel. Az elmúlt öt évben végig úgy éreztem magam, mintha úgy kellene kereket cserélni egy autón, hogy az közben százhusz kilométer per órás sebességgel robog. Nem lehet megállni, nincs idő a nyugodt tervezésre, az elképzelések felépítésére. Amerikában a mienkhez hasonló projekt esetében azt mondják, hogy erre kilenc évet kell szánni. Kilenc évből hat évig azzal foglalkoznak, hogyan lehet megteremteni a pénzügyi háttérrel (fundraising), támogatókat szereznek (természetesen ekkorra már minden terv megvan, mert a támogató csak akkor ad, ha látja a konkrét építési terveket stb.). Hat év után, miután megszerezték a nagy összegű pénzt az új intézményhez, elkezdődik maga az építkezés, és

kilenc év múlva elkészül. Dallasban jártam abban az irodában, aminek az új texasi operaház felépítésének az előkészítése a feladata. Ott éveken át ezzel foglalkoznak, de sokkal hosszabb idő jut a forgatókönyv pontos meghatározására, mint magára a kivitelezésre. Ez Magyarországra soha nem volt jellemző, és az ország bizonytalanságai miatt – amit a globális válság csak felerősít – az intézmény is bizonytalan, és az intézmény vezetője is bizonytalan. Egyet lehet tenni – visszatérve az előző hasonlathoz –: behunyni a szemet, és arra kormányozni a hajót, amerre az előre irányt érzem. Egyet nem szabad: megtorpanni, mert akkor végképp nem történik semmi. Egyenesen és bátran bele kell hajózni a köldbe – reménykedünk, hogy előbb-utóbb feloszlik, és valamelyik kikötőbe biztonságban megérkezünk.

Várkonyi Tamás

Kitűnő részidő



ÁLOM

Ha alszom, álmodom. Ez nálam egyre megy. Gyakran azt, hogy ifjú vagyok és sportoló. Helyből ugrom vagy tíz métert, de nem ám csak úgy a föld felett, hanem négy méter magasan. Egy ugrással két világcsúcs. Ez aztán az álom.

No de jön a reggel, a reális világ, a kijózanodás – még hogy négy méter magasan ... Így van ez általában. De most másképpen történt. A reggel ugyanúgy jött, mint egyébként, ám velem egy váratlan vendég is érkezett, Kossuth díjnak öltözve. Lebetséges ez? Hiszen nem vagyok sem 50 éves (sajnos) sem 75 (bál! Istennek.) De mégis itt van. – „Biztos hogy jó helyen jár? – Biztos. Ide küldtek – jó helyre”. Hiszen ez egy álom, egy nappali, nyitott szemű álom – és egyenesen felém tart. Sőt, belém kapaszkodik! Előkelő idegen. És milyen súlya van. Ez legalább négy és fél méter...nappal!

Mondhatom, nagyon megrendültem. Micsoda dolog...! Trombitásnak Kossuth díj? Szerencsémre gyorsan terjedt a ritka vendég híre és így hamar jött a nyugtató segítség is. Sokan megkerestek. Szavahibető emberek biztattak, hogy milyen jól áll nekem a jövővény.

Mintha már régen bozzám tartozna. Így bát megnyugodtam. Még szoknom kell, de már nem idegen, csak előkelő.

Örömmel viselem a terbét.

Geiger György

Számtalan elismerés után idén a legmagasabb állami kitüntetést, a Kossuth-díjat is megkapta Geiger György, a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekarának tavaly nyugdíjba vonult első trombitása. A muzsikust, aki azóta sem mondott le az aktív zenélésről, e kitüntetés kapcsán kerestük fel.

Más a nyugdíjas éveit legalábbis enyhén visszafogott életmódban tölti, Geiger György, a Rádiózenekar tavaly nyugdíjba vonult első trombitása azonban nagyon is kiveszi a részét az élet pezsgéséből. A soroksári művész ma is fáradhatatlanul koncertezik, fotóz, sőt, az utóbbi időben egyre többet ír. Van is miről, hiszen a professzionális zenészként eltöltött negyvennégy éves karrier nem szakadt meg, ma is sűrűn koncertezik, elsősorban Maros Éva hárfaművésszel, akivel közösen két lemeze is megjelent már. A trombitálást részben sportteljesítményként kezeli, de úgy érzi, még jócskán vannak erő tartalékok olyasfajta részfutamok teljesítésére, amelyek az elmúlt évtizedekben bőséggel megadtak neki.

– *Futok tovább, nem ballom meg az utolsó kört jelző csengőt. A részhajrák alatt többek között a különleges koncerteket és a tíz, számomra írt trombitaversenyt értem* – mondja Geiger György, akinek „részhajráiba” a munkásságáról írt, saját fotóival illusztrált könyvét is nyugodtan beleszámithatjuk.

A művészt saját bevallása szerint is rendkívüli szerencsével, húszévesen vették fel első munkahelyére, az Operaházba, első trombitásnak. – *Az akkori tanárom, aki szólamvezető volt a zenekarban, egyedülként ellenezte a felvételemet, hiszen tisztában volt azzal, milyen kevés még a tapasztalatom. De miután felvettek, meg kellett felelnem a kibívásnak, kétszeres sebességre kapcsolva kellett fejlődnöm* – meséli a trombitaművész, akit pályája alatt számtalan kitüntetéssel halmoztak el. 1980-ban Liszt Ferenc-díjjal tüntették ki, 1983-ban, valamint még további 3 alkalommal (1992, 1994, 1996) Artisjus-díjjal jutalmazták az új magyar zeneművek megismertetése érdekében végzett munkáját. 1997-ben Malek Miklós trombitaversenyének bemutatásáért és felvételéért neki ítelték a Magyar Rádió EMERTon-díját, 1999-ben pedig Dohnányi-díjat kapott a Rádiózenekar Az év muzsika szavazásán. 2000-ben Erdemes Művész lett, idén pedig megkapta a Kossuth-díjat. – *Úgy gondolom, hogy ez az elismerés nekem, a hatvanéves trombitásnak már más, mint az eddigiek. Erre már nem mondhatja azt a miniszterelnök, amit a Liszt Ferenc-díj átadásakor sügött a fülemben, hogy ez még nem a lehetőségek vége* – mondja a művész. Joggal merül hát fel a kérdés: ha ez az elérhető lehetőségek vége, akkor hova tovább? – *Ha az ember jó technikával fújja a trombitát, akkor nem olyan kimerítő számára a játék* – teszi hozzá Geiger, akinek *Játszom a trombitával* című lemeze is erre a könnyedségre utal. Hogy lehet-e tanítani ezt a technikát, az már más kérdés. – *Annyi bizonyos, hogy nehéz ezt*

tanítani, ugyanakkor nem lehet sikereket, vagy kudarcokat pusztán a hangszerre, a fúvókára fogni. Én például még egy százéves rézdarabbal, a Magyar Királyi Hangszergyártó által készített fúvókával játszom, és hiszem, hogy ez sokkal kevesebbet számít, mint az, amit az ember maga ad hozzá a muzsikálásban. – Geiger György, 1979 óta tanít a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem szaktanárképző tagozatán, nagy öröm számára, hogy tanítványai mindegyike zenész lett, és vannak közöttük különösen kiemelkedők, mint például a Berlini Filharmonikusok szóló trombitása, a Luxemburgi Rádió zenekara és a Magyar Állami Operaház első trombitása.

Bár szülei annak idején egy divathangszer, a harmonika felé próbálták terelgetni, a sors szerencsés véletlene folytán mégis a trombitánál kötött ki. – *Tekintve, hogy Soroksáron népi hangszer a trombita – amit az is jól mutat, hogy a Rádiózenekarnál harminc év alatt négy trombitásból három soroksári volt –, az ember azt gondolná, hogy számomra is adta magát ez a hangszer, én mégis harmonikázni tanultam, hamar kiderült azonban, hogy ezzel nem lehet továbbtanulni. Sokszor elmeséltem már, hogy ha annak idején nem Galambos János, hanem mondjuk Kovács Dénes viszi megjavíttatni a cipőjét apám műhelyébe, akkor én ma lehet, hogy begedűs vagyok. Apám végül Galambos Jánostól, a Rádiózenekar kitűnő tehetségű szólótrombitásától kért tanácsot, s ő javasolta nekem a trombitát* – mondja a Soroksár díszpolgárává avatott, fáradhatatlan művész, aki, mint utalt rá, még további részhajrákra is készül. *Bilkei Éva*

(A művész elmondása szerint volt munkahelye, a Rádiózenekar vezetői nem keresték meg a kitüntetés alkalmából. (A szerk.)

A MÁV SZIMFONIKUS ZENEKAR I. OBOA PRÓBAJÁTÉKOT

hírdet helyettesítésre

A próbajáték helyszíne, időpontja: a zenekar próbaterme (1088 Budapest, Múzeum u. 11).

2009. május 20. szerda, 15.30 óra

A próbajáték anyaga:

- Mozart: C-dúr oboaverseny I. tétel kadenciával vagy
- R. Strauss: Oboaverseny
- Zenekari anyag

A jelentkezéseket a pályázók rövid szakmai önéletrajzával és elérhetőségével kérjük eljuttatni a zenekar titkárságára postán (1088 Budapest, Múzeum u. 11.), vagy e-mailben (office@mavzenekar.hu) 2009. május 11-ig.

A zenekar minden jelentkezőt a beérkezéstől számított öt napon belül értesít, hogy meghívja-e a próbajátékra.

A zenekari állások részletes listája és kottaanyaga a titkárságon átvehető a jelentkezés elfogadása után 2009. április 6-tól.

Zongorakisérőt a zenekar nem biztosít.

További információ a zenekar titkárságán.

Budapest, 2009. március 31.

Lendvai György
ügyvezető igazgató

Óbudai Danubia Zenekar 2009. március 7.

Az Akadémia-bérlet 3. estjén José Cura vezényelte az Óbudai Danubia Zenekart. Mint a dirigensről megtudtuk, a koncertből felvétel is készült (ezzel magyarázta, hogy minden műsorszám előtt hangol a zenekar, amiért is a hallgatóság türelmét kérte). Napjainkban, amikor mind kisebb mértékben elégséges az érvényesüléshez a tehetség, a lelkiismeretes munka eredményeképp megszülető értékes produkció, rendkívül örvendetes a közös szereplés lehetősége a sokoldalú művésszel. Akik felvételekről ismerik énekhangját, akkor is örvendtek személyes fellépésének, ha ezúttal dirigál – a közvetlenség élménye pótolhatatlan, s az időről-időre (a MűPa megnyitása óta örvendetes gyakorisággal) hazánkban fellépő neves vendégművészek pezsdítőleg hatnak a koncertlátogató kedvre. Ami, valljuk meg, szinte szenvedélybetegségig fokozódhat. A Danubia Zenekarnak van törzsközönsége – rendszeres hallgatóinak ezúttal a karmester személye (látványa) jelentett többlet-ajándékot – és aki továbbra is a hallgatni-valorára tudott koncentrálni, felmérhette, a változatos műsorokon felnőtt, gazdag repertoárral rendelkező zenekar érzékenyen reagál az újdonságokra (stílusra, hangulatokra, s ez esetben, karmesterre).

A dirigensnek „testhezálló” műsört hallhatunk, melyben jól érvényesült a temperamentuma. Rimszkij-Korszakov Spanyol capriccióját Bizet első Carmen-szvitje követte, majd Raveltől a Spanyol rapszódia zárta az első részt. A második részben izelítőt kaptunk az argentin zenéből. Buchardo Argentin képek című szimfonikus költeménye után Piazzolla-művel folytatódott a program: Tangazo – Variations on Buenos Aires, és Piazzolla egykori tanárának, Alberto Ginasterának Estancia című balett-szvitjével ért véget.

A couleur localtól az egzotikumig – ezt a címet is adhatták volna a koncertnek. Fokozatosan haladtunk az ismerőstől az ismeretlen felé – a táncritmusok uralma jellemezte az estet. Oldottság és feszültség játéka, gyönyörködtető szólók, amelyeket szinte feledtet a sodró lendületű fokozások egymásutánja. Cura számára a feszes tempótartás volt a legfontosabb; ügyelt arra, hogy sohasse inogjon meg a muzsika ritmikus váza. A hangzás intenzitásának növelésére rajzos mozdulatokkal tett kísérletet, irányítása látató erejű volt (aligha tudta az a lelkes hallgató, aki a ruhatár felé menet lelkesedett, hogy mennyire fején találta a szöveget mon-

dásával: „ilyet én még soha nem láttam”). E látvány részben a színpadhoz szokott előadóművész önkifejezése, részben a közönségnek szóló koreográfia. A zenészek keveset láthattak ebből, hiszen viszonylag ritkán tudtak csak felnézni, számukra a lelkesítő légkörben maradt az önkifejezés lehetősége. Az intenzív szólamok hatványozódtak, s a tétel-zárlatok óriási dinamikával kulmináltak. Előtte viszont – miként a Ravel- és Debussy-műben, vagyis, az Európaszerte legismertebb műsorszámokban – feltűnt a részletező arányosítás hiánya; Cura úgy vezette az együttest, hogy alig-alig törődött a pillanatról-pillanatra megszülető hangzással; végig a „cél”, a hatásos befejezés lebeghetett a szeme előtt (abban aztán nem is volt hiány!). Mindenesetre, a játékosok könnyedén vették e műsor akadályait, kinesztéziái örömet jelentettek számukra a belefeledkezős fokozások, a lehető leghangosabbnak a tovább erősítése már-már kihívás volt, amelynek meg akartak felelni. Sikerült.

MÁV Szimfonikus Zenekar 2009. március 10.

A MÁV Szimfonikus Zenekar „listavezető” az idei Magyar Szimfonikus Körképből, magasra srófoló jegyáráival. Ezen belül nem a felső határt kifogásolom, hanem azt tartom indokolatlannak, hogy a legolcsóbb jegy meghaladja a sorozat – négy koncert kivételével – valamennyi estjének legdrágább helyárát. Vélhetően a sztárvendég iránti várható érdeklődésben bíztak; részben joggal (megteltek az emeletek, csak a földszinten maradtak üres székek). Március 10-én Kollár Imre vezényelt, Varnus Xavér volt Hidas Frigyes Orgonaversenyének szólistája, s őt hallhattuk Saint-Saëns III. („Orgona”) szimfóniájában is. A műsor nyitószáma, Schubert Befejezetlen szimfóniája, szervesen kapcsolódott a programba. Nem indokolta ezt az előadás színvonalát sem. Tény, a vonósok hangzás (s itt első sorban a hegedűkre gondolok) sokat javult, de valamiféle „ünnepi megmérettetéshez” aligha alkalmas. Kollár Imre az együtt-töltött fél év után még ismerkedik a zenekarral; „fogást keres” hangzó produkcióikon a jobbítás érdekében. Aprólékos gondossággal irányít – ugyanakkor, ennek eredménye nem mindig realizálódik. Mintha a részletekre irányuló figyelem egyszersmind gátolná a nagyobb egységekkel való törődésben. Miközben látható-hallható a precizitásra való törekvés, egyre-másra hallhatók olyan

„pontatlanságok”, amelyektől korábban nem kellett tartani. A szép indítások vágya például bizonytalankodást eredményez, az elbátortalanodás következménye a pontatlanság a szólamon belül és a késett hangindítás a szólistikus fúvósállásokban (akkor indul a hangképzés, amikor meg kellene szólalnia a hangnak!). Feltűnően sokat bizonytalankodtak a Schubert-műben a rezések – hogy a következő művekben majd kényes állások szép megoldásával próbálják feledtetni a gyenge kezdést.

Schubert, akinek megítélését időről-időre módosítja a történész-szakma, a klasszika és a romantika határmezsgyéjén foglal helyet (pontosabban, némely vizsgált összefüggésben egyértelműen az egyik, míg más szempontból egyértelműen a másik stílusba sorolható). A Befejezetlen szimfónia korunk koncertlátogatói körében ismertségnek és kedveltségnek örvend. Mindkettő okán megérdemelné a hallgató, hogy egy-egy élő előadáson többletet kapjon, akár csak egyedi részlet-megoldást, amit a szereplők ajándékként őrizhet emlékeztében. Ebből az interpretációból a távolságtartó fegyelem áradt, ami azt eredményezte, hogy feltűntek olyan apróságok is, amelyeket készséggel „jóváír” akár a szakmabeli hallgató is, ha élet hatja át a zenélést. A megannyi hitelességi kérdés és szempont hálójában tájékozódni próbáló hallgató Schubert esetében (ahol korhűségre való törekvés legfeljebb billentyűs műveinél mutatkozik meg) szívesen átadná magát a háttartalan gyönyörködésnek – ehelyett csupán „átismételhetette” felcsendülésekor a művet. Schubertet nem nehéz szeretni – de mintha erről most valamennyien megfeledeztünk volna.

Hidas Frigyes Orgonaversenyének ősbemutatójára a MűPa orgonaversenyén került sor, akkor Lukács Ervin vezényelte. A szólista személye változatlan, s a művel (és a szerzővel) való találkozását felelevenítő, keresetlen szavaival hozzájárult ahhoz, hogy valóban érdeklődő közönség jusson ez alkalommal is a műnek. Érdekes a hangszerelése; a vonóskart a hegedűk és a bőgő képviseli, s főszereplőnek érezheti magát a rezek kar. A szólóhangszer a nyitótételben párbeszédet folytat az egyes hangszercsoportokkal, a másodikban ő a protagonist, akihez fokozatosan társulnak a kísérő együttes résztvevői. A finálé a leginkább komplex tétel; a virtuóz szóló önmagában élmény, a hatásos fúvósállások és a melodikus vonósszólamok tovább fokozák a hatást. A mű sajátos hatást kelt azáltal is, hogy a nélkülözi a szakrális jelleget; az

esztrádos hangszínek, a kétségkívül profán ritmika korántsem igényel templomi környezetet. Jó volt ezen a helyen hallani.

Saint-Saëns Orgonaszimfóniáját újabban több együttes is műsorra tűzi (voltaképp érdemes lenne repertoáron is tartani!). A két monumentális tétel mindegyike több részből épül, szinte már-már a szimfonikus költeményre hajazva; amire kifáradna az anyag, jön a következő. Nagy a pontatlanság veszélye; nincs idő felkészülni az időről-időre bekövetkező faktúra-váltásokra; s egy-egy fogató-szakasznak oly pregnánsan kell indulni, hogy kihívást jelentsen a következő szólalom számára. Az igyekezet érezhető volt, a megvalósítás viszont korántsem kiérlelt. „Lötyögések” a polifon szakaszokban, lelki görcsök – a fokozások és a harsány csúcspontok itt is, miként a Hidas-műben, megváltásnak tűnhettek. Ilyenkor lelkesen formál az együttes, éppen ezért a kulminációk sikerültek a legmeggyőzőbbre. És talán a lelkesedés is hozzájárulhatott ahhoz, hogy a dinamikai kontroll ne működjön; a jó akusztikájú teremben a jól felépített fokozások tetőpontja néha szinte letaglózó volt. A Saint-Saëns műben nagyon megdolgoztatta muzikusait Kollár Imre – becsületükre legyen mondva, nem kímélték magukat!

Varnus Xavér ritkán lép fel zenekarral. A közös koncerten sikerült úgy az együttműködés, hogy reménykedünk: lesz még folytatása.

Savaria Szimfonikus Zenekar 2009. március 17.

A Magyar Szimfonikus Körkép idei sorozatának (eddig) leglehangolóbb rendezvényére március 17-én került sor. Azon nem csodálkoztam, hogy a koncert előtt egy órával kezdődő beszélgetésre („Előhang”) kevesen jöttek (van, aki nem tud róla, mások nem érnek rá, stb.) – de hogy még a földszint sem telt meg, az több mint elszomorító! Megint kiderült, hogy „mostohagyerek” ez a sorozat a MüPa gazdag kínálatában; mintha nem lenne igazi „gazdája”. A programajánlók nagy választékában szinte elszikkad a szerény összefoglaló – ráadásul több estjéhez még csak szórólapot sem kap a hallgató. (Akkor sem, ha – mint ebben az esetben – műsorváltozás történt.) Tehát, nemcsak érdemi propagandája nincs, hanem még a jogosan elvárható tájékoztatás is akadozik (tény, az információs pultnál szerepelt az aktuális program és a szólista neve.) Aki nem elhivatott érdek-

lődő, ilyen tálalásban sohasem fog felfigyelni az egyébként mindenki számára értékes lehetőségeket tartalmazó sorozatra!

Őszinte örömkre, helyünkbe jön a nagyvilág, sztárok váltják egymást a pódiumon. Ugyanakkor: idejön az egész ország; a jelentős hazai zenekarok seregszemléjéről van szó és mintha hirtelen mindenki megfélemedne ama magyarság-tudatról, ami néha a magyar termékek vásárlásában, máskor magyar(kodó) érzésekben mutatkozik meg. (Definiáltak már áruként művészi produktumokat, szellemi termékeket...)

Nem irigyeltem a Savaria Szimfonikus Zenekart (többségük önsorsrontó muzikus: az est folyamán gyakran pásztázták a nézőteret...), a csekély érdeklődés aligha lehet inspiráló hatású. Alpaslan Ertünger vezényletével léptek fel, aki 2001-től állandó vendégkarmesterük, 2006 óta művészeti vezetőjük is egyben. Nyilvánvalóan a „nagy falatra” koncentráltak, Szkrjabin II. szimfóniájára. A zenekar értékét felmérhetjük azon, ahogyan e kihívásra válaszolt; kidolgozott szólalomból állt össze a hangzás, a játékosok állandó kontaktust tartottak a karmesterrel. Amilyen dicséretes itt a teljesítmény-centrizmus, annyira elszomorító, hogy egyébként a szerzői szándékok kifejezésre juttatása kevésbé inspirálja őket.

Wagner Tannhäuser-nyitánya nem a „bemelegítés” funkciójának esett áldozatul; ezúttal szokatlan, de még inkább furcsa hangzás-elképzeléssel valósult meg. Konceptciónak tekinthető ez a karmester részéről – de nehéz lenne megindokolni, miért választott olyan „absztrakt” modellt, amely szinte függetlenedett az operától. Tehát, olyan „szűz szemmel” olvastatta a nyitány kottáját, mintha nem lenne tudomásuk arról, hogy egy operával „kapcsolatos”; mintha teljességgel híján lennének színpadi asszociációknak, műismeretnek. Az érzelmi-indulati töltés hiánya volt jellemző, indifferens előadást hallottunk, széles dinamikai skálán, néha szép impresszionisztikus színekkel. A vonós-szólalom precíznek voltak, de a hegedűk feltűnően gépiesen-mechanikusan játszottak.

A kötelezően választandó magyar darab Kovács Zoltán műve volt, Álomtáncok címmel, Varga Gábor klarinétművész szólójával. Egykori zeneakadémiai évfolyamtársának művét kedvvel, oldottan vezényelte a dirigens, a gesztus-dallamok nem tévesztették el hatásukat a szólista előadásában. Itt érződött, hogy a bartókos hangzások ismeretében játszanak az előadók; a vonósok kifejezetten kedvvel szólaltatták meg az ún. Bartók-pizzicatákat.

Taps – mindig jut. Sajnos, gyakran nem visszajelzés értékű. Ezúttal a fegyelmezett zenekari munkáért, a lelkiismeretes felkészülésért, és a bevállalt nagy feladat eredményes megoldásáért járt elsősorban.

Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekara 2009. március 22.

Két Bartók-koncertet előzött meg nagy várakozás a Budapesti Tavaszi Fesztivál keretében. Március 22-én elsősorban A kékszakkallú herceg várát vártuk (különös tekintettel a két énekes-sztárra, Polgár Lászlóra és Komlósi Ildikóra) – az est második részének műsorán A csodálatos mandarin szerepelt. Nem történt megbetegedés, lemondás, így a Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekarának hangversenye, Kovács János vezényletével, élményt ígért. Azok részéről, akik már több nagyszerű szcenírozott koncertet (illetve, néha fél-szcenírozottnak vagy épp koncertszerűnek nevezettet) értek meg a Bartók Béla Nemzeti Hangversenytérben, várakozás előz(het)te meg Mundruczó Kornél rendezését (ami kizárólag az egyfelvonásosra vonatkozott). A fővárosi közönség (kiváltképp az operalátogató) edzettnek mondható – de nem eléggé. Ami akkor és ott történt, megbocsáthatatlan! Ha csak egyvalaki vásárolt munkával megkeresett pénzből jegyet, akkor is visszaélés történt a művészetbe/művészekbe vetett bizalommal! Bartókot hallgatni ment a közönség, s legyen bár a 20. századi klasszikus némely alkotása közismertnek mondható, ott még nem tartunk, hogy mesterségesen kelljen ébren tartani (zenétől független látvánnyal) a publikum figyelmét. Bartók duális zenéje, mint a zeneirodalom megannyi remeke, kimeríthetetlenül gazdag, nemcsak megunhatatlan, de egyszerűen kiismerhetetlen is! A látvány-világ csak annyiból érdemes írásban megörökítésre, hogy lehetetlenné tette a műre való figyelést. Sovány vigasz, hogy behunytt szemmel is hallgatható a zene – mert ahhoz nem kell fesztivál, élő koncert... A koncepció része, hogy a zenekar a színpadon helyezkedik el, ezúttal nem fellépő-ruhában (tehát, akik gyakran a zenekari árokban ülnek, a világot jelentő deszkákon szedett-vedett öltözékben feszíthettek). Volt olyan muzikus, aki a tetőleges ruhaválasztást nem a hétköznapi, hanem az elegáns-ünnepi felé vitte el... – bár ebben a közegben semmin sem tudott változtatni ezzel. Tehát, színesben, szándékoltan tarkában ültek, elkerítve (igen, kerí-

tés mögött) a muzsikusok, előttük a dirigens. Mögöttük a látvány, amiből, szerencsésükre, nem kellett részesedniük. A két szolista úgy helyezkedett el, hogy véletlenül se láthassa a karmestert. Előttük kutyaöl.

Hitem szerint minden tevékenységnek megvan a megfelelő környezete, ami óhatatlanul is segíti a minőségi produkció létrejöttét. Éppen ezért, nem csodálkozhatunk, ha ott és akkor felelhető teljesítmény sikeredett. A helyszín láttán bárki nagy biztonsággal arra tippelhetett volna, hogy mielőtt rendcsinálásra kerülhetett volna sor, rumlis buli másnapján, a lelkes zenekar próbál – jobb híján, áldatlan körülmények között. Ez történt.

A műalkotás (ez esetben Bartók egyfelvonásos) korántsem megvágatlan dokumentarista jelenetsor a mindennapi életből. Ily módon a művészi típust megjelenítő szereplők átlag-figurákká devalválódtak, akikre szintén ráhúzhatóak közhelyes megálapítások. Polgár László számára szokatlan lehetett mostoha körülmények között fellépni – Komlós Ildikó pedig újraénekelte tudott (ám ezúttal korántsem átélt) szerepét. Személyességnek, felszikkázó, feszülő indulatoknak nyoma sem volt – nem okozott annyi megrendülést sem, mint egy keresztút stációi mentén való séta, kora tavaszi szikkázó napsütésben.

Annyi figyelmességet azért elvárt volna a jóérzésű hallgató, hogy legalább az immár feleslegessé vált látvány-„díszletet” eltakarítsák a szünetben. De nem; ott virított mindvégig.

De már azért is hálásak lehettünk, hogy látvány-akciók nem zavarták a zenehallgatást; így a leltár: egy indifferens Mandarin-előadással több... Azért szomorú ez, mert ugyanennyi energia-ráfordítással, a partitúra-ismeretben kétségkívül verhetetlen dirigenssel, a sokszor-játszott művet új fényben is képes lett volna felragyogtatni a zenekar. A körülmények ismeretében ezt nem rajtuk kérhetjük számon!

Nemzeti Filharmonikusok 2009. március 25.

Apró meglepetéssel kezdődött március 25-én, Bartók születésnapján a Nemzeti Filharmonikusok estje: a nyitószám Debussy-mű volt, a Játékok. Pedig aligha jelentett volna problémát a Bartók Új Sorozat készítőinek egy szerzői est végigjátszása. A születésnaptól eltekintve, Debussy ezer színben villódzott, árnyalatok kavalkádjá kápráztatta el a hallgatót. A csoda folytatódott Bartók két

hegedúrapszódijával. Kelemen Barnabás pompás szolóját hallgatva, főképp a ritkán hallható második jelentett egészen kivételes élményt. (Akárki rájöhett, miért szerepel oly ritkán a hangversenyek műsorán ez a mű.)

Töltekezett a közönség az élménnyel: nemcsak pódiumérett, de megörökítésre méltóan kidolgozott, ugyanakkor „élő” produkciót hallhatott. Szép példjaként annak, hogy a felkészülés során (után) nem törvénytörően fáradnak/fásulnak bele a játékosok az előadásba. Sőt, immár felszabadulva a megvalósításhoz szükséges összpontosítás terhéől, felszabadultan muzsikáltak. Kelemen Barnabás „boszorkányos” hegedűs; lassanként neki is az a tempó válik természetesenek, ami Kocsis Zoltánnak – éppen ezért sohasem éreztük túlhaszoltnak a tempót, jóllehet érezhetően nagyon gyors volt; a szolista nemcsak győzte, de örömet is lelte a kihívásban. A jól sikerült megoldások érezhetően inspiráló hatással voltak mind a szolistára, mind a zenekarra; a túlfűtöttség hatására meggyőzőnek éreztük a gyors tempókat is.

Szünet után a koncertműsoron ritkán szereplő Négy zenekari darabban gyönyörködhattunk. A formálás biztonságát és plaszticitását kell kiemelni; ahogyan Kocsis bármely tempóban megadja a szükséges időt az új formarész, tematikus szakasz indításához. A dallamfordulatok mindig megformáltak, s többségükben ott lüktet valami rejtett táncos lejtés. Ebben az előadásban nem volt közömbös hang, mindennek funkciója volt. A finálé szerepét ezen az esten a Cantata profana töltötte be (Fekete Attila és Gurbán János szolójával, Nemzeti Énekkar közreműködésével). Itt már nem könnyű behódolni Kocsis kétségkívül következetes tempóválasztásainak. Mert ha a pontos megszólaltatás feladatával meg is birkóztak az énekesek és a hangszerek, alapos műismeret hiányában a hallgató egykönnyen feladhatta... Talán a gondolatnyival lassabb tempó lehetővé tette volna a szolisták számára, hogy ne csak (dicséretes módon) érthető szövegmondással énekeljenek, hanem mintegy átélten deklamálva megjelenítsék az átváltozás csodáját. Hasonlóképp, az énekkarnak is inkább teljesítőkétségét, semmint produkcióját értékelhetjük ezúttal. Intellektuálisan tisztában lehetek a karmester elképzelésével, kétségkívül egyetértve azzal – ám a karakteres hangképzéshez nem mindig bizonyult elégségesnek a rendelkezésre álló idő (vagy csupán Antal Mátyás kórus-centrikus „törődése” hiányzott?).

Napjainkra elfogadott a nézet, hogy Bartók a 20. századi zenetörténet legnagyobbjainak egyike (ha éppen nem A Legnagyobb). Ez az est hozzájárult ahhoz, hogy érzékileg is meggyőződjünk eme állítás igazáról.

Pannon Filharmonikusok 2009. március 27.

Szabadi 50 – a méltán népszerű hegedűművész jubileumi koncertjére az MTA Roosevelt téri Dísztermében került sor. Ebből akár kamarakoncertre is gondolhatnánk – de nem! A Pannon Filharmonikusok – Pécs, Hamar Zsolt vezényletével Mendelssohn és Sibelius hegedűversenyét, valamint Beethoven Hármasszerenyét játszotta az ünnepelt szolójával, az utóbbi műben Onczay Csaba és Gulyás Márta közreműködésével. Szabadi Vilmos nevének említések a koncertlátogató elsősorban a kamaraművészre gondol – versenyművek szolisztájaként inkább felvételein hallhatjuk. A program eléggé riasztónak hat (nem állítható párhuzamba a népszerű maraton-rendezvényvel, ahol váltott előadók gondoskodtak hallgatnivalóról); ugyanakkor, biztosak lehettünk abban, hogy a közreműködők tudták, mire vállalkoznak. Zsúfolásig megtelt a Díszterem; más kérdés, hogy összezsúfoltan kellett játszani a szereplőknek is (ennek leginkább a Hármasszereny látta kárát). A Budapesti Tavaszi Fesztivál rendezvénye iránt érdeklődők, Szabadi Vilmos művészetének rajongói, s a fővárosban is rendszeresen teltház előtt fellépő pécsi zenekar rendszeres hallgatói – ha előbb nem, az est végén bizonyos mindhárom halmazba tartozónak érezhette magát az érdeklődő. A BTF rangot adott az ünnepnek, s a szolista ugyancsak kitért magáért. Terhelhetőség szempontjából jól vizsgázott a zenekar is. Az egyszerre ünnepélyes és meghitt légkört áthattotta a zeneszeret; érződött ez annak ellenére, hogy – eltekintve a körülményektől – egyébként igencsak lett volna kifogásolnivaló. Most az erőpróbaiban a vállalkozás gesztusát értékeltük. Aligha irigylésre méltó a zenekar helyzete; kockáztatni kellett a próbák beosztását illetően – és az erővel való gazdálkodás sem kis feladat!

A Mendelssohn-mű felfokozott tempóját a játékosok jobban bírták, mint amennyire a közönség lehetett képes átélni a szép zenét – belefeledkezésre legfeljebb a lassútelhez való átvezetés gyönyörű hangon megformált ütemei adtak lehetőséget. Már-már vehemensnek hatott a tündér-léptű kompozíció (a lelkesedés hevében néha túl

„vastagra” sikeredett a zenekari kíséret). Hamar Zsolt egyszerre hajtotta és fegyelmezte a játékosokat; tőle szokatlan mennyiségű tükör-mozdulattal akarta bebiztosítani a pontosságot (ami sikerült is, legfeljebb kevesebb volt a szépen megformált részlet... ilyen tempóban...). Ezen a koncerten a legnagyobb élményt a Sibelius-koncert lassúja jelentette: volt miben gyönyörködni, s idő is hozzá! Szabadi fáradhatatlannak bizonyult. A szünet után érezhetően csökkent a lelkesedés, ismét bebizonyosodott, hogy a Hármasszerenye: nehéz mű. Már műfajából adódóan is – hiszen a szólisták mindegyikének egyszerre kell megcsillogtatni saját szólalmát, kamarazenei érzékenységű kapcsolatban lenni szólista-partnereivel, ráadásul beleilleszkedni a zenekari hangzásba. Ezúttal komoly gondot jelentett a merész tempóválasztás, s azt sem bizonyult hatékony megoldásnak, hogy a szólistacsoport néha megpróbált „visszavenni” belőle. Megbosszulta magát a helyszíne; nehéz lett volna állandó kontaktust teremteni a szólistáknak. A dinamikai arányok szabályozása megoldhatatlan feladatnak tűnt. Aki nem ismerte/szerette korábban e művet, készséggel hitelt ad a gyakori szakmai fanyalgásoknak. A szeretetteljes légkörben azonban elégségesnek tűnt a hosszútáv végigfutása. És hogy Szabadinak még ráadásokra is futotta az erejéből, az ékes bizonyítéka, hogy a művész jól gazdálkodott erejével – remélhetjük, hogy még sokáig gyönyörködhetünk játékában.

A zenekar szempontjából csak azért kevésbé felhőtlen a kép, mert a sok „teljesítés” közben háttérbe szorulhat a művészi igényesség, a mindenkori játszanivalóra figyelem. Nagyon meg kell(ene) gondolni, hogy meddig lehet elmenni a csábító lehetőségek kihasználásával – nehogy a közelmúltban észlelhető minőségi javulás abbamaradjon. Mert a stagnálás igénytelenedéshez vezet, amit viszont aligha engedhet meg magának az együttes, 2010-hez közeledve... A legkeményebb munka közben sem szabadna megfeledkezni arról, hogy a zenész játszik a hangszerén!

Zuglói Filharmónia – Szent István Király Szimfonikus Zenekar 2009. március 28.

Felesleges volt „Napoleon ante portas!” címmel hirdetni a Mátyás-templom március 28-i koncertjét; a két Haydn-mise (Szent Miklós-mise és Paukenmesse – Mise háborús időkben) önmagában is elégséges vonz-

erőnek bizonyult volna. A BTF keretében a Zuglói Filharmónia – Szent István Király Szimfonikus Zenekar és Oratóriumkórus, szólistákkal (Gesztly Veronika, Halmi Katalin, Szappanos Tibor és Cser Péter) adta elő a két misét, Záborszky Kálmán vezényletével.

A Haydn-év beharangozásai egyikének is tekinthető e koncert; és valljuk meg, nem kis élmény misét – templomban hallgatni. Pontosabban, mise-műfajú kompozíciót olyan helyszínen, amelyre eredetileg szánták (a hitelességtől persze még így is távol vagyunk, hiszen eredetileg a mise-szertartás keretei között csendült fel a mise-kompozíció).

Éppen ezért, a helyszínből adódóan, átértekelődik minden. Módosulnak az elvárások (azaz, minden koncert-termi finomságot többletként értékelhetünk), ugyanakkor a templomi környezet sajátos többletet ad az élményhez. Látjuk vagy nem az előadókat, az atmoszféra kisugárzása erős. Egyszeresmind templomi emlékképeinkkel vetjük össze az élményt, tehát a produkció mentesül a koncerttermi elvárások szigorától. Vagyis, mindennek örülünk, ami szép – ugyanakkor a hiányosságok felett nagyvonalúan átsiklunk.

Záborszky Kálmán értő kottaolvasásra szoktatja (immár hosszú ideje) zenekara játékosait. Követhetjük a periódusok ütempárokából felépülő elő- és utótagjait, formailag mindig biztonságban érezhetjük magunkat. A klasszikus keretek tehát adottak – a tartalmi kidolgozottság ehhez képest mindig többletként hatott. Sajnos, az arányokat illetően korántsem lehetünk elégedettek; a szépen formált dallamok és a harmóniabasszus közti tér kitöltése alkalmanként esetleges volt. A szólista-választás szimpatikus; ami meglepő: Gesztly Veronika szövegmondási problémái (miközben tónusban és megformálásban ideális szopránnak tűnik). Halmi Katalin szolid alt, Szappanos Tibor tenorjának fénye és átütőereje minden megszólalásakor jelentőséget kölcsönöz szólalmának, Cser Péternél megtörik a nagy hangközúgrásokat átívelő gesztus.

A kórus megbízható, ám hiányzik az az elhíthető erő, amely meggyőzné a hallgatót arról, hogy tudják, mikor-mit énekelnek. Nagyon professzionálisnak kell lenni egy kórusnak ahhoz, hogy ne hiányoljuk a hívő közösségek (hangilag összehasonlíthatatlanul gyengébb minőségű) énekét, amikor is mindig-minden megtörténik: a tétel-szövegek nem formális-sematikusak, hanem a hitéletet megerősítendő, katartikus hatásúak. A Gloria dicsőítését, a Credo szilárd bizonyosságát újra átélni: elementáris

élmény. A zenekar a maga részéről szépen formált frázisokkal járult hozzá az élményhez, a Paukenmessében remekelt a szólócsellista, szépek voltak a fúvósállások; egyáltalán, ilyen előadással vélhetőleg maga a szerző is elégedett lett volna.

Ugyanakkor nem tagadhatjuk: mindez koncertteremben „kevés” lenne; de itt és most elegendő volt ahhoz, hogy a nemzetközi hallgatóság egyöntetű elégedettséggel távozzék a koncert végén.

Debreceni Filharmonikus Zenekar 2009. április 4.

Úgy látszik, sokan megszívlelték a „járt utat járatanért...” tanácsát – mással aligha magyarázható a csekély érdeklődés a BTF április 4-én a Thália Színházba meghirdetett „Haydn-Schönberg” estjére. Lehetett tudni előre a műsort: Haydntól a Krisztus hét szava a keresztfán (akinek a Hoboken-műjegyzékszámából nem derült ki, az a kórus közreműködéséből kitalálhatta, hogy az oratórium-verzióról van szó), Schönberg-től pedig az Öt zenekari darab. Erre a szokatlan programra a Debreceni Filharmonikus Zenekar és a Debreceni Kodály Kórus vállalkozott, Kocsár Balázs vezényletével. De az igazi meglepetéssel a helyszínen szembesültünk; ugyanis a két művet egymásbágyazottan szólaltatták meg.

A nagyon régi és a nagyon új közötti szívárványhid-feszítés nem újkeletű; elég, ha a reneszánsz misék kortársi propriumtétélekkel való előadására gondolunk, vagy olyan „végigkomponált” hangversenyműsorokra, ahol reneszánsz átiratok váltakoznak kortárs-tételekkel. Ezúttal tehát a két bécsi (iskolateremtő) mester zenéje találkozott. Kísérletnek mindenképp érdekes volt, ha a reveláció erejével nem is hatott.

A helyszínen osztogatott műsor ismertetője persze megelégedett az eredeti zenekari verzió keletkezéstörténetével – betétlapja adott tájékoztatást a tételek elhangzásának sorrendjéről (hogy milyen megfontolásból származott az ötlet, s hogy kié – azt örök homály fedi).

Kulinárisan fogalmazva, a két bécsi iskola „csúsztatott palacsintája” került feltálatásra. Erénye lehet a változatosság – sem a Haydn-műbe, sem a Schönberg-opuszba nem lehetett belefáradni. Hátránya, hogy így voltaképp egyik műről sem alkothatott magának fogalmat, aki most ismerkedett velük. Mert a legizgalmasabbak vélhetően a váltakozások voltak.

A zenekar, lelkes koncertmesterével, maxi-

mális pontosságra törekedett, és a kottába írottak megvalósítására. Vonatkozott ez a dinamikára is – csak épp valahogy a „miértek” hiányoztak a váltások mögül. Szolgai követése volt az utasításoknak, nem pedig értő közvetítése a rögzíthető szerzői kívánságoknak. A kórus a Thália színpadának mélyéről „takarásban” szólt, vélhetően maguk is mostohán érezhették magukat ebben az elhelyezésben – ráadásul, távol a szólistáktól (akiket annak ellenére, hogy elől foglaltak helyet, időnként kíméletlenül elfedett a zenekar!).

Korántsem irigylésre méltó a zenekari játékosok feladata, a stílusváltásokkal – bár ezt talán nem is mérték fel, annyira a játszanivalóra koncentráltak. Sőt, olyannyira, hogy néha a karmesterre sem jutott a figyelmükből (bár, vélhetőleg, felnézés nélkül is tudták, mit szeretne kérni/kapni...).

A Debreceni Filharmonikus Zenekar ezúttal is lelkiismeretes felkészültséggel játszott – azonban előadásuk elsődleges funkciója a feladat-teljesítés volt. Mintha őket nem hatná át az általuk életre hívott zene – márpedig ettől rövidzárlat keletkezik, s a közönséghez sem jutnak el a művek!

A Schönberg-művel kapcsolatban még nagyobb a hallgató tanácstalansága. Aki „félt” a hírből ismert újító zenéjétől, azt kellemes meglepetés érte (nem is olyan borzasztó...), aki ennek a zenének a „szokatlanságára” volt kíváncsi, az csalódhatott (semmi különös)... Megkockázatom: egy-egy tétel a Haydn-kartételek között kifejezetten üdítő hatású volt, disszonanciáival érdekes-izgalmas. Más kérdés, hogy differenciáltabb kidolgozásban a színskálája még változatosabb lehetett volna. Mindenképp erénye a hangversenynek, hogy hallgatói közül senkiben nem keltett ellenérzést Schönberg zenéje iránt (remélhetjük csak: máskor nemcsak elmennek olyan hangversenyekre is, amelyek műsorán Schönberg-mű szerepel, hanem felfigyelnek a Schönberg-művekkel való ismerkedés lehetőségeire is...). Remélhetőleg a zenekari játékosok is előbb-utóbb ráéreznek az ilyesfajta darabok sajátos ízére. És biztos: eme tapasztalat birtokában nyitottabbak lesznek a repertoár bővítés mindenfajta újításai-kísérletei iránt.

Győri Filharmonikus Zenekar 2009. április 6.

„Opera és mise egy estén” – ezt a figyelemfelkeltő címet kapta a Győri Filharmonikus Zenekar Magyar Szimfonikus Körkép

sorozatbeli koncertje. Április 6-án Orbán György Missa Decimáját és Mascagni Parasztecsületét tűzték műsorra, Medveczky Ádám vezényletével. A Körkép: egyedülálló lehetőséget kínál arra valamennyi résztvevő zenekarnak, hogy legelőnyösebb profilját mutassa. Ezzel a lehetőséggel nyilvánvalóan nem akart élni az együttes (műsorának összeállítója), hanem inkább azt választotta, hogy olyan műveket tűz műsorra, amelyek megszólaltatásához nem mindig rendelkezik megfelelő apparátussal. Orbán György Tizedik miséje (csakúgy, mint a korábbiak) elsősorban kórusmű. Ezúttal a Nemzeti Énekkar és Megyesi Schwartz Lúcia énekéhez társult a zenekar. Élmény és feladat az ilyen vállalkozás; az élmény elsődlegességéig még több próbára lett volna szükség, a feladat többé-kevésbé megoldottnak mondható. Orbán zenéje jól énekelhető (nem véletlenül szólaltatják meg műveit előszeretettel a kórusok!), s a pregnáns motívumok a hangszeresek számára is élvezetes játszanivalót kínálnak. Az egésznek a hangzasképe kidolgozatlanságról árulkodott. A biztos (közös!) tempóérzet hiányzott leginkább; amikor már billent az egyensúly, hiába próbálta tükrözni az irányítással összerázni a karmester. Néha a technikailag egyszerű-könynyű kísérőformulák úgy elgépiesedtek, hogy a játékosok már-már megfélemedtek a metrumról (ami pedig volt; énekszólamokban, vagy épp valamelyik másik, dallamjátékos zenekari szólam anyagában!). A kórus szokás szerint remek; de például a szoprán-szólam szólistikus részleteiben ezúttal bántóak „kiszóltak” hangok – szerencsére a rákövetkező tutti-tömbök feledtették az ilyen kellemetlenségeket.

A Parasztecsület megállta volna a helyét, mint Wiedemann Bernadett doktoranduszkoncertje. Neki volt lehetősége „körbejárható hangképet” adni jelenlegi tudásáról-felkészültségéről. A zenekarnak – noha számos játékos vett/vesz részt a győri színházi együttes munkájában – jogosan nem a kíséret az erőssége. Ami a javukra írható, az a vonós-szólamok egységes tónusa, a fúvós-szólok kidolgozottsága – ám ezek a szempontok üresen konganak; voltaképp bármely közép-szerű (átlagos) együttes teljesítményéről elmondhatók. Munkájuk értéke abban rejlik, hogy engedték érvényesülni az énekeseket, mindig harmonikus háttérrel biztosítva számukra. Véleményem szerint ilyesmire kár elfecsérelni egy értékes budapesti fellépési lehetőséget – de a mérleg másik serpenyője sem üres: operakedvelők hangos tetszésnyilvánítása olyan si-

kert biztosított, amelyet kevésbé tetszetős program bármilyen kidolgozott előadásával sem arattak volna. Mert a koncertközönség általában visszafogottabb, mint az operabarátok lelkes tábora. Akik ráadásul lelkes figyelemmel követik kedves énekesek fellépéseit, továbbá mind az ismert, mind a számukra ismeretlen kínálatot. A Parasztecsületet hangversenyszerű előadásban hirdették; a közelmúlt megannyi színrevitele ismeretében felemás megoldás volt, hogy a szólisták többsége oratorikusan énekelte (felállva, amikor rákerül a sor, kottából – rosszmájúak erre mondják: „leszögezett lábbal”), míg volt, aki a manapság szokásos gyakorlat mellett vokált; mintha operaszínpadon lenne, úgy jött be a színpadra, s mozgással-mimikával próbálta hozni a figurát. Sokat nem változtatott ez a hangzáson, csak épp újabb adalékát adja annak, hogy korántsem lett „kitalálva” a produkció. A zenekar ezúttal nem reflektorfénybe került, hanem mindösszesen közreműködött, azt viszont korrektil. Nekik a munka jutott abból, ami a közönségnek élvezet, az énekes közreműködőknek pedig siker. Medveczky Ádám pedig fáradtan, ám fáradhatatlanul mosolyogva fogadta a hosszas tetszésnyilvánítást.

MÁV Szimfonikus Zenekar 2009. április 7.

Miklósa Erika 2006 óta, amióta évadonként ad egy önálló hangversenyt a MüPában, rendszeresen a MÁV Szimfonikus Zenekar kíséretével lép fel. Idei együttes koncertjükre a zenekar Mesterbérletében került sor, április 7-én. Másképp – ezzel a címmel szerepelt az est a koncertkalendáriumban, ugyanez a MüPa műsorkalauzában a zenekarra és az énekesnőre egyaránt vonatkozott, a szórólapon pedig kizárólag az est főszereplőjére vonatkozott. A végeredmény: Maklár László vezényletével olyan est született, ahol a zenekar egyértelműen a kíséret alárendelt szerepét kapta. Nagy meglepetés nem érthette a hallgatót, hiszen Miklósa nem először kirándul könnyedebb műfajok területére – a hagyományos koncertlátogató számára inkább partnervendégei jelentettek újdonságot, az operabarátok körében már ismerős Szegedi Csaba és Nyári Zoltán, valamint az elsősorban a musicalek és operettek világában járatos színész-énekes: Dolhai Attila. Észrevehette, aki figyelte a megadott programot: a műsor a szórólaphoz képest is módosult – így is jócskán hosszúnak bizonyult. Gálaest-

hangulata volt, megcsodálhattuk Miklósa Erika két ruhakölteményét, Nyári Zoltán fergeteges tánc-bravúráját, feltűnt Dolhai Attila énekében az érthető-szép szövegmondás. Miklósa Erika pazarlóan bánt/bánik hangjával, amiért a középregiszter erőtlenedésével fizet, s már sejteni a fáradást egy-egy kontrollálatlan-kontrollálhatatlan magas hang is időnként.

Rossini, Mozart, Puccini, Verdi, Johann Strauss, Kálmán Imre, Bernstein, Gershwin, Webber – és ráadásként Lehár népszerű dallamai; áriák, duettek, a Vágyom egy nő után esetében pedig tercett. Megtervezett látvány-világ, ám annál kevésbé kidolgozott hangzás. A MÁV Szimfonikus Zenekar egészen nagyszerű kísérő – de ezúttal nem érezhette át munkája felelősségteljes voltát. Maklár kiváltképp a műsor második részében volt otthon; az operarészleteknél korántsem volt konkrét (megvalósítandó) elképzelése. Eljátszották tehát a zenészek a szólamukat – s annyi. Jó esetben a koncertmester nagyon figyelte az énekest/énekeseket, s ennek következtében olyankor is tudta követni a zenekar, amikor szabadabban énekelt, például kiszélesítve egy frázisvéget. A zenekari tagok biztos szólamtudás birtokában pontosan játszottak, s mivel korántsem volt ismeretlen számukra a program, szinte maguktól beálltak az arányok, s ha a hangszerelés finomságai nem is érvényesülhettek, érdekes hangszínekben, tónusokban bővelkedett a kíséret. Apró nyelvi példával érzékeltetném, mi okozott hiányérzetet: nem előadták, hanem lejátszották a műsorszámokat. Így a legtöbb esetben nem a „felcsendül”, hanem az „elhangzott” érzete volt erősebb. Kikapcsolódásra alkalmas volt a rendezvény, feltöltődésre, gyönyörködésre kevésbé. Elmondhatjuk: műfajközi barangoláson vettünk részt – másképp.

Pannon Filharmonikusok

2009. április 9.

Vendégkarmesterrel lépett fel április 9-én a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben a Pannon Filharmonikusok – Pécs: az angliai születésű, több mint negyedszázada Svájcban élő Howard Griffithsszel. Az est szólistája a pécsi születésű Várdai István volt. A tavasz megszentelése című bérleti sorozat 3. estje Wagner-nyitánnyal kezdődött (A bolygó hollandi), Elgar e-moll gordonkaversenyével folytatódott, s Mendelssohn Olasz szimfóniájával fejeződött be

– pontosabban, ráadással, melyet megérdemelten követelt ki a közönség.

Az egész előadást valami szokatlan felszabaldultság jellemezte; a túlzott igyekezet görccsei nélkül, ugyanakkor, mindig zenére figyelően. Hangulatok sorjázta már a nyitányban is – a folyamat egészének volt belső felépítettsége, az egymásra-következő formarészek kapcsolódtak egymáshoz, akár folytatásról (fejlesztésről, kibontakoztatásról) volt szó, akár kontraszt-anyagok találkozásáról. Csak a fokozások csúcspontjához közeledve tűnt fel a vonósok (elsősorban hegedűsök) játéknak az a sajátossága, hogy míg vonókezelésük általában célirányos, a hangképzés erőtlensége nehezíti a kívánt intenzitás elérését. A könnyed-elegáns futamoknál hasznos technika elégtelen, amikor súlyos-erőteljes hanghatás elérése a cél.

A remek szólista kétségkívül az egész együttest inspirálja, elsősorban a vonósokat. Ennek köszönhetően a versenyműben kidolgozott háttérrel biztosítottak a szólistának; míg a hegedűsök elsősorban a melodikus anyagok megszólaltatásában tűntek ki a megformált tematikus anyagok egymásutánjából kialakított folyamatok során, a mindig szép hangon játszó, megbízható brácsaszólamhoz érzékeny-differenciált csellósólam társult. Öröm volt hallani, hogy ösztönösen végigélik a harmóniai történések menetét.

Howard Griffiths jól felkészült együttest kapott – oldott mozdulataival elérte, hogy valamennyi szólam megkeresse (és többnyire meg is találja) helyét a születő egészben.

Talán kicsit szokatlan volt ez a fajta figyelem némely hangszercsoportnak; a Mendelssohn-szimfónia vitális nyitótétele után csökkent a lassú tételben jelenlétük intenzitása; a III. tételre hallhatóan belefáradtak az ilyen típusú aktivitásba. Az oldottságot „lazítás” váltotta fel, ami megmutatkozott abban, hogy az egyszerű forma sematikussá vált. A finálé, amely ismét összetettebb munkát igényelt, ismét kihívást jelentett számukra; s ha a nyitótétel színvonalát nem is érték el, hangulatosan kerekítették le a ciklust. Ezúttal tehát nem csupán ismert mű újrajátszásáról/újrahallgatásáról volt szó, hanem ki-ki korábban rejtve maradt szépségeket találhatott. Valljuk meg: ez az élőzene-hallgatás semmi mással nem pótolható lehetőségeinek egyike!

Talán az volt az est legnagyobb élménye, hogy a hangszercsoportok mertek játszani; ettől vált sokszínűbbé a hangzás, s attól,

hogy gyakran mertek belefeledkezni is a tuttikba – a kontrollról gondoskodott a dirigens.

Várdai István fellépéseiben az előadás zenei értékein túl megunthatatlan élményt jelent attitűdjének őszintesége. Azt ugyanis nem lehet megjátszani, hogy valaki számára a darabon kívüli világ megszűnik! Belefeledkezve benne él a művekben; pontosabban, fokozatosan teremt egész világgá a kompozíciókat. Erről tanúskodik a mosolya, mely korántsem csupán a tetszésnyilvánításnak szól – kiragogy belőle az az öröm, amelyet a hangzó életre hívott szépség vált ki.

Nemzeti Filharmonikusok

2009. április 17.

Április 17-én Sztravinszkij-estet kaptunk Kocsis Zoltán vezényletével a Nemzeti Filharmonikusoktól és Olli Mustonentől. Ígéretes volt maga a műsor is – és remek az előadás. Mindkét rész a Fanfár egy új színház felavatására című, mintegy félperces trombita-duóval kezdődött, az első részben a Cirkusz-polkát követően a Zongoraverseny hangzott el, a másodikban pedig a másik két zongorára és zenekarra komponált mű (a Movements és a Capriccio) között a Négy norvégos csendült fel. A finn zongoraművészről szóló ismertetőben azt olvashattuk, hogy „felfogása szerint minden előadásnak – bármely korban született műről legyen is szó – olyan frissességet kell árasztania, mintha egy kortárs zeneszerző új művének bemutatóját hallanánk”. Hangzatos program – utólag be kell vallani, nem maradt adósunk! Azok közé a pianisták közé tartozik, akiket rossz nézni – a látvány szinte eltereli a figyelmet a hangzsról. Úgy tűnik, ez az ára annak, hogy valóban mindent megszólaltasson, amit értő kottaolvasással ki lehet olvasni a partitúrából. Nem volt egyetlen közömbös-jellegtelen hangja egyik műben sem: lebilincselően intenzív jelenléttel szólaltatta meg szólamát. Külcsönösen inspirálták egymást muzsikuspárnereivel – hogy Kocsis Zoltánnak is kedvére lehetett a szólista-produkció, az első rész végén ráadás-számmal fejezte ki: a Cirkusz-polkában felidézett Schubert-művet (Katonainduló) négykezesként szólaltatta meg Mustonennel.

De az idézett mondat elmondható a koncert egészéről: a zenekar is úgy játszott, hogy lehetetlen lett volna nem intenzíven figyelni. Kocsis ideális tempókat választott: sohasem volt hajszolt, ugyanakkor olyan infor-

máció-sűrűséggel tudta megtöltetni, hogy az első hangtól az utolsóig sikerült megőrizni a feszültséget. A ritkán hallható daraboknak korántsem csupán a ritkaság-értékük miatt járt a figyelem: az értő interpretációnak köszönhetően hihetetlenül sokat tudtunk meg Sztravinszkijról. A hangszerelés művészete – ezt az alcímet is kaphatta volna a koncert. Mindaz, ami egyébként olvasható a szakirodalomban Sztravinszkijról, hangzó valósággá vált. Sajátos élményt jelentett a Négy norvégos –

az inkább feldolgozásnak, semmint saját kompozíciónak tekinthető tételek anyaga már-már „gyanúsán” egyszerű; ám a szerző nem tagadta meg önmagát: egy-egy hangszerelési ötlet, fricska lépten-nyomon leleplezi... Máskor a „humorban nem ismerünk tréfát” intellektuális sziporkázása tette élménnyé az aszimmetrikus ütemeket csakúgy, mint a hangsúlyokat, amelyekről néha csak utólag derült ki, hogy komolyan veendő, vagy vicc volt csupán... Sztravinszkij a kiismerhetetlen szerzők közé

tartozik; még ismert darabjait is új megvilágításba képes helyezni egy-egy kiváló interpretáció, korábban rejtve maradt aspektusokra világítva rá – hogy vannak ritkán játszott darabjai a szerzőnek, azt sejteti: nem egykönnyen adják meg magukat... Szerencsénk volt ezzel a koncerttel: a változatos program mindenkinek adott új élményeket, s aligha távozott olyan hallgató a teremből, akit ne fertőzött volna meg a szellemes muzsika.

Fittler Katalin

CD-KRITIKA

Újrahallgatva... – Mahler V. szimfóniája

A Budafoki Dohnányi Zenekar CD-koronagon örökítette meg a fennállásának 15. évfordulója alkalmából rendezett ünnepi hangversenyt. A tavaly április 2-i koncerten nem kisebb mű előadására vállalkoztak, mint Mahler V. szimfóniája.

Hollerung Gábor zenekarnevelő programjának kezdettől fogva egyik jellegzetessége, hogy „bevállalós”: olyan műveket is előszeregetett tűz műsorra, amelyek maradéktalan megvalósítására aligha van remény. De hát, van-e olyan egyáltalán, hogy „maradéktalan”? Optimizmusát igazolta az idő, s kétségtelen, hogy ennek a műsorpolitikának köszönhetően sokat fejlődött a zenekar. Talán többet, mint ha módszeresen, a fokozatosság elvének szem előtt tartásával adagolta volna a feladatokat...

Az is kétségtelen, hogy ily módon számos fiatal muzsikus találkozott közvetlenül remekművekkel – olyan kompozíciókkal, amelyek megszólaltatásában való aktív részvételre hivatásos zenekari muzsikusok talán egész életükben hiába várnak.

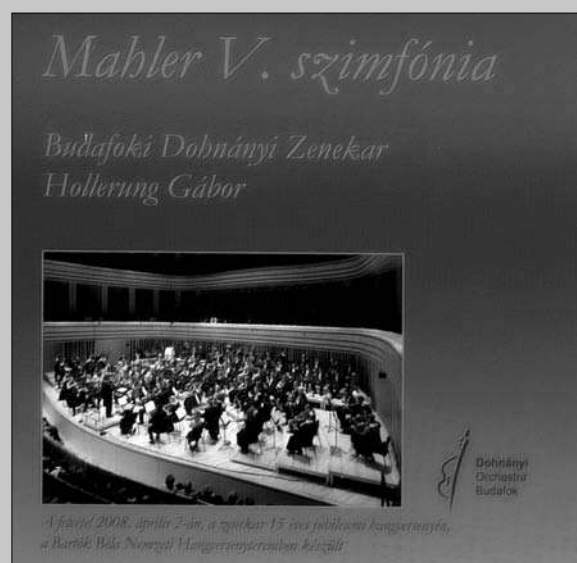
Természetes tehát, hogy a kerek számú évfordulót is emlékezetessé akarta tenni; ezt a produkciót örökíti meg a felvétel, amely, mint a kísérőszövegben írta: „hitünk szerint híven reprezentálja az elmúlt 15 évben felhalmozódott szakmai tudást, zeneszeretetet és művészi elhivatottságot”. Ajándék tehát ez a CD, a zenekarnak magamagának, s közönségének, amely társa volt az úton. Pillanat-hangfelvétel is egyben, tényszerű dokumentálása, hogy meddig jutottak az úton. Ebben az esetben indokolt,

hogy koncertfelvétel készült: az elszálló hang megrögzítése – egyébként a Mahler-diszkográfia nyomasztóan hatna rangjával-súlyával... Eszerint kell hallgatni.

Persze, a felvételkedészítés ténye óhatatlanul befolyásolja a játékosokat; a szólisták aligha mernek annyit kockáztatni, mint bármely koncerten, s általában minden egy picit visszafogottabb... jólfésültebb, ha úgy tetszik...

A Dohnányi Zenekarról elmondható, hogy élményszerűen, legtöbbször vezető karmestere, Hollerung Gábor vezényletével játszik; az ő lelkesedésére és lelkesítésére van szükség, hogy felizzon a hangulat. Ezúttal nagy szükség volt erre! (Mindazonáltal, nem irigylésre méltó az 1. trombitás helyzete, aki szólístaként indítja a nyitótételt...)

A vonóskar fegyelmezett, s ha dinamikailag követi is a karmesteri utasítást, intenzitással gyakran marad adós. Ezt egyértelműen a felvételkedészítés miatt kialakult biztonsági kontrollal magyarázom – ugyanis egyaránt előfordul technikailag igényes és különösebb problémát nem jelentő helyeken. Utómunkálatokkal arányokon lehet módosítani – de az intenzitást utólag pótolni, odavarázsolni nem lehet! Kiváltképp a kifejezéstelen halk hangzások zavaróak – a zene hatásába vetett hit nem vezethet oda, hogy a személyes jelenlétet akár csak pillanatokra is feladják az előadók! Ami koncerten elsikkad, többszöri meghallgatás



során a felvételen feltűnik: a bőgőszólam passzivitása (a funkciós basszus érzet hiányolom).

Ami ebből az interpretációból hiányzik: a fájdalom lehetősége. Ha az Adagietto egyszerűen „szép” – az kevés; üres esztétikai kategória ahhoz az érzelmi intenzitáshoz képest, amire ez a zene képes, ami minimum katarzist vált ki a hallgatóból! Bár a műgondra nem lehet panasz, érzelmileg „diétás” ez az előadás; nemcsak erejükkel-energiájukkal, de érzelmeikkel is takarékoskodtak a játékosok.

Érdemes lenne repertoáron tartaniuk ezt a kompozíciót, hiszen ez után a megmértetés után, „kisebb tétellel” minden bizonnyal képesek lennének mind a hallgatósnak, mind a maguk számára – intenzív átéléssel – megrendítő zenei élményt okozni.

Fittler Katalin

Reményi Ferenc:

Reményi Ede hegedűművész életrajza

– 10. rész

(Az 1891. áprilisában, Budapesten adott hangversenyekről szóló beszámoló folytatása)

A „Budapesti Hírlap” miután felsorolta a műsor számait, ilyen kritikát fűz hozzá:

„Reményi első hangversenyekor már elmondtuk mindazt, ami mondanivalónk van e jeles magyar művészről. Afféle rendes zenebírálatot írni róla nem lenne sem igazságos, sem okos. Reményi Ede még a mi nemzedékünk szemében sem pusztán begedűs, akinek bele lehet kapaszkodni a G-búrjába, hogy miért recseg oly gyakran (ez a kellemetlen mellékzörej nekem is feltűnt, de nem vagyok begedűs, s így nem tudom megmondani, vajon e jelenség oka a begedűben, vagy a vonókezelésben volt-e), akinek szemére szabad bányini sok mindenfélét, amivel nem értünk egyet. Reményi Ede ma is mindenekfölött derék, lelkes magyar ember, aki a szomorú napokban apáinkat vigasztalta édesszavú muzsikájával, aki a Petőfi szobornak megvetette alapját, aki minden hazafias célra szórta az aranyat, míg maga szegény maradt. E szép és nagy érdemek tiszteletét fejezte ki ma az az őszintén tapsoló, szívből éljenző közönség, juttatva bódolatából az előadóművésznek is, ki kétségkívül a ma élő első között való.”

A „Pester Lloyd” A. B. jelzésű kritikusa pedig ezt írja (a magyar fordítás a német nyelvű cikk után található):

„Dass patriotische Empfindung und persönliche Sympatie das rein künstlerische Interesse überwogen, das zeigte sich heute sehr deutlich in der Physiognomie des Saales, in welchem unsere musikalische Gesellschaft vollständig fehlte. Das ist bezeichnend für eine Erscheinung wie Reményi, um die mehr die poetische Erinnerung als echte, vollgiltige Kunst ihren verklärenden Schein gebreitet. Sein Spiel hat heute keine neuen Seiten gezeigt, eine sehr achtenswert, in mancher Hinsicht brillante Technik, energische, nur oft unruhige Bogenführung, eine Intonation, die bei schwierigen Kunststücken unerschütterlich bleibt, um gleich darauf in der einfachen Kantilene daneben zu rutschen, und ein Vortrag von einer ganz eigenen Freizügigkeit, die einmal interessiert, ein andermal verletzt, aber nur selten den Geist der Komposition widerspiegelt.

Über Reményi ist einmal das Schlagwort gefallen, dass er „der Zigeuner unter den Virtuosen” ist. Das stimmt wohl schon deshalb nicht,

weil ihm die sinnliche Gut abgeht. Nach der Willkür des Ausdrucks und nach der ganz besonderen Art, wie er sich ein Stück geistig und technisch zurechtlegt, ist er eber ein musikalischer Bobemiens zu nennen, was nicht dasselbe ist. Diesen Eindruck gewann man auch heute aus dem Vortrage des geistreichen, eleganten „Concert Romantique” von Godard und den 3 Transkriptionen Chopinscher und Schubert'scher Stücke, die er recht dankbar für sein Instrument, wenn auch nicht ohne sanfte Vergewaltigung selbst besorgt hatte. An gelungenen Details fehlte es nicht, so ganz besonders in Schubert's „Ständchen” mit der in die Ferne sich verlierenden, in feinstem Piano abgestuften Schlussmelodie. Wieder bewegte sich Reményi auf seinem eigensten Gebiete, als er uns ungarisch kam. Des „Hösi Magyar”, ein Stück altungarischer Tanzmusik, in welchem nur der zwischen Tonika und Dominante fortwährend schwankende

„Figura” ein zu breiter Raum gewidmet war, sein mit überreichen Passagenzierrat behängtes „Repülj fecském” und endlich die Zugabe des wirkungsvoll für die Geige appetierte Volkslied „Szomorú fűz ága” mit den hübschen Flageolet-Variationen entfesselten stürmischen Beifall. Reményi wurde immer wieder gerufen und lebhaft akklamiert und verstand sich endlich doch zu einer allerletzten Zugabe, einem amerikanischen Freiheitshymnus aus eigener Feder, dessen Melodie, marschartig in Oktaven daherschreitend, ihre nahe Verwandtschaft mit der „Marseillaise” nicht verleugnet.”

(Hogy a hazafias érzés és a személyes szimpátia felülmúlta a pusztán művészi irányú érdeklődést, ez jól látszott a terem arculatán, amelyből teljes mértékben hiányzott zenei társadalmunk. Ezt fémjelezte az a jelenség, ahogyan Reményi költői emlékezetével egykorri, igazi művészetéről adott világos képet. Ma nem mutatott újat játéka, de előadása nagyon tiszteletreméltó volt; némely esetben briliáns technika, energikus, és gyakran nyugtalan vonóvezetés jellemezte, és olyan intonáció, amely a nehéz technikai trükkök bemutatásakor is megingathatatlan maradt, hogy aztán ismét egyszerű kantilénába váltsan át,

tükrözve az előadás szabadságát, amely néha érdeklődést keltett, máskor megbántottságot fejezett ki, ugyanakkor ritkán adta vissza a kompozíció szellemét. Egyszer azt mondták Reményiről, hogy „ő a cigány a virtuózok között”. De ez egyáltalán nem így van, hiszen akkor az érzelmi értékek elvesznének nála. Ahogy kénye-kedve szerint alkalmaz egészen különleges kifejezőmódot, ahogyan szellemi és technikai szempontból előkészít egy darabot, ennek alapján inkább zenei bohémnek kellene nevezni, ami a cigány-hasonlat esetében nem stimmel. Ezt a benyomást keltette ma Godard szellemes és elegáns „Concert Romantique”-jával, és három Chopin- és Schubert-átíratával, amelyek megszólaltatásáról – hangszerének hála – nem éppen szelíd erőszak nélkül gondoskodott. Nem hiányoztak az eredeti módon megformált részletek, különösen Schubert „Ständchen”-jének végén, a piano legfinomabb árnyalatával továtűnő, befejező motívumnál. Reményi ismét otthonosan mozogva hozott izgalomba bennünket, amikor magyar muzsikát játszott. A „Hösi Magyar”, ami régi magyar táncmuzsika, és amelyben széles skálán mozog az ide-oda táncoló „Figura” a tonika és a domináns között, a „Repülj fecském” túldíszített menetei, s a végül ráadás-ként elhangzó, igen batásos, begedűre átírt népdal, a „Szomorú fűz ága”, a kedvesen megszólaltatott flageolet-variációval, hatalmas tapsvihart aratott. Reményit újra meg újra visszahívták, és igen élénk tetszésnyilvánításban részesült, ezért végül még egy utolsó ráadást kellett adnia: egy saját maga által készített amerikai Szabadság-himnusz, amelynek októbermenetekben mozgó dallama nagyon hasonlít a „Marseillaise”-re.)

Két héttel reá, vagyis április 14-én volt Reményi harmadik, utolsó budapesti hangversenye, és pedig a Népszínházban, az „Otthon” (az írók és újságírók köre Budapesten) javára, mely akkor alakult. A hangversenyt egy unalmas angol bobózat előzte meg. Mégis, a hangverseny kitűnően sikerült, jobban, mint az előtte való kettő. A „Budapesti Hírlap” IV. 15-iki száma ezt a hírt közli a hangversenyéről:

„A begedűkirály, aki egy hónap alatt Magyarország összes babérait összeszedte, ma búcsú-

zott el a főváros közönségétől. Két korábbi hangversenye csak fokozta iránta az érdeklődést, amibez hozzájárult, hogy a helyi árak alig voltak felemelve. Reményi művészetét már két ízben méltattuk, s itt csak annyi írni valónk van, hogy ma rendkívüli tetszés közt játszott. A zsűfolt ház minden megjelenésekor zajos tapsal fogadta, s minden szám után 2-3-szor kibívtá. Különösen tetszetek a „Szentirmay-Reményi féle dalfűzér”, a Sylvia-keringő (Delibes), a magyar népdalok a „Repülj fecském”-mel. Utóbbi frenetikus tapsal fogadták.

A „Budapester Tagblatt” recenziója így hangzik (a fordítás a cikk után olvasható):

„Jenes hauptstädtische Publikum, welches heute alle Räume der Volkstheater füllte, scheint es sich zur Aufgabe gemacht zu haben, dem Virtuosen Reményi ein gutes Angedenken an die Hauptstadt mit auf den Weg zu geben. Das Abschiedskonzert ersetzte, was etwa die beiden früheren Konzerte an Wärme des Beifalls mangeln liessen. Der Applaus gemahnte an längst entschwundene Zeiten, da man nicht ins Theater ging, man sich zu amüsieren, sondern um Gelegenheit zu suchen, seinen politischen und patriotischen Gefühlen auf irgend eine Weise Ausdruck zu geben. Um die Illusionen vollständig zu machen, ertönte sogar zum Schlusse, nach minutelangen Beifall der immer stürmischer werdende Ruf: „Wir wollen der Rákóczi-Marsch hören!” Allein, da man der Vorhang hinabliess, ging das Publikum ohne weiteres ruhig nach Hause. Und das ist eben der Unterschied zwischen einst und jetzt. Nicht Reményi hat sich also verändert, sondern das Publikum. Reményi spielte auch heute mit herrlichem Feuer seine wildleidenschaftlichen und gleich darauf wieder tiefmelankolischen Weisen, er gab auch heute seine schönsten Virtuosenkunststücken zum Besten, er ist auch heute noch der „Alte, allein die Jungen” von ehedem sind alt geworden und die heutige Jugend hat weniger geräuschvolle Ideale. Dennoch kann Reményi mit seinen Abschiedskonzert zufrieden sein. Was das heutige Budapester Publikum einem Virtuosen geben kann, das hat es ihm geboten.”

(A fővárosi publikum, amely ma a Népszínházat teljesen megtöltötte, úgy látszik feladatának érezte, hogy a virtuóz Reményi útravalóul szép emlékeket vigyen magával a fővárosról.

A zárókoncert pótolta az előző két koncert alkalmával elmaradt meleg fogadtatást. A taps a rég tovatűnt időkre emlékeztetett bennünket, amikor az emberek nem jártak színházba kikapcsolódni, hanem politikai és hazafias jellegű csoportosulásokban vettek részt, ilyen mó-

don juttatva kifejezésre érzelmeiket. Hogy teljes legyen az illúzió, a percekig tartó taps után egyre hangosabbá vált a kiáltás: „A Rákóczi-indulót akarjuk hallani!”

Mivel leengedték a függőnyt, a publikum szó nélkül, nyugodtan ment baza. És éppen ez a különbség a múlt és a jelen között. Nem Reményi változott meg, hanem a közönség. Reményi ma is tüzesen, vad érzésekkel játszott, majd rögtön utána ismét mélyen melankolikus dallamokat szólaltatott meg, most is a legjobban játszotta legszebb, virtuóz darabjait, még ma is ő az „egyetlen öreg a fiatalok között”, bár megöregedett, és a mai fiatalságnak kevésbé hangzatos ideáljai vannak. Mégis, Reményi elégedett lehet utolsó koncertjével. Amit a mai budapesti publikum egy virtuóz művésznek adhat, azt Reményinek megadta.)

A „Pester Lloyd” recenziója nincs kezemben, de Reményi Károly IV. 18-án kelt levele szerint gúnyos kárörömmel utalt arra, hogy mily lelkesítő magyar hegedűs, midőn még hozzá „örökre” búcsúzik Budapestről, még csak egy árva koszorút sem kapott. Hubay Károly ugyanis eléggé ügyetlenül, azt kiértelte ki a lapokban, hogy Reményi ezüst babérszörűt fog kapni a fővárosi zenészkörök részéről. Hogy Reményi kapott-e utóbb, a búcsúhangverseny után ily koszorút, arról nincs tudomásom. Aki e bárom hangverseny egymás mellé állított hírlapi kritikáját olvassa, jó képet nyer arról, hogy van-e, s mennyi az értéke a sajtóvéleményeknek. Hiszen láttuk, hogy egy és ugyanazon hangverseny mily különböző méltatásban részesült aszerint, hogy milyen viszonyban állt az illető újság a Reményi személyében és játékában megnyilvánuló nemzeti, hazafias eszmével. Míg a magyar újságok többé-kevésbé melegen írnak róla, s éppen Reményi művészetének magyar voltát találják dicsérendőnek, addig a német nyelvű pesti hírlapok referenseit nem csak hogy hidegen hagyja ez a körülmény, hanem bizonyos kaján, gunyoros, kicsinylő, fitymáló hangon szólnak e magyar elemről mint olyanról, amely az igazi, vagyis nemzetközi művészetet elferdíti, vagy legalábbis szűk korlátok közé szorítja. Jól mondja Ábrányi „Életemből és emlékeimből” című művének „Reményi Edéről” szóló fejezetében az ilyen világszemponos magaslatról dörgő Jupitererekről, hogy a világ fennállása óta éppen az képezi főleg a zeneművészek legkimagaslóbb érdemét, ha saját nemzetük géniuszának a zománcával képesek frissíteni a világirodalom talaját, mely idők múltán épp úgy ki van téve a kiszáradásnak, mind a föld humusza.

A teremtő művészek, ha Isten kegyelméből bivatottak, akkor saját nemzeti érzületüket és

kifejezési módjukat törekednek érvényre juttatni. Mit tesz a végrehajtó művészek egyetemessége? Akik a zeneiskolák pedagógikus porát képtelenek lerázni saruikról, vagy akik pregnánsabb egyediséggel nem bírnak, azok kiváló gépek lehetnek, de lelkesíteni sohasem fognak. Ellenben, akiknek homlokára már bölcsőjében bosszú csókot nyomott a Műzsa, s egyszersmind az illető haza Nemtője is, az olyan végrehajtó művész játékából nemzetének kitörülhetetlen ő véralkata és kifejezési sajátossága mindig ki fog csillámlani.

Ezen felül az egyéni sajátosság is minden nagy művészt megkülönböztet a többitől. Ha ez nem így lenne, akkor a művészek csak síneken kimérten mozgó gépekhez volnának hasonlók, kiket mesterdalári normatívumok, és nem a szabad géniusz ihletettsége irányítaná. Rámutat Ábrányi Lisztre, ki nem egyszer mutatta meg, hogy ugyanegy klasszikus művet miként lehet épp ellenkező előadási, időmértéki vagy dinamikai modorral úgy értelmezni, hogy mindig elragadó hatást gyakoroljon. Ez a hatás a fő. Az, hogy minő eszközökkel, előadási modorral éri el a művész e célt, keveset határoz. Mint ahogy a háborúban sem az a fontos, hogy mely taktikai elv szerint harcolunk, hanem hogy győzzünk. S Reményivel szemben akármit is kifogásoljon a szörszálbasogató kritikus, azt az egyet el nem vitathatja tőle, hogy minden hangversenycsátából győztesen kerül ki. Ennek egyszerű a magyarázata: Reményi nem azért hegedűl, hogy a hegedű-hangszert, mint ilyent mutassa be, összes technikai sajátosságaival, hanem a zeneköltészetet mutatja be a hegedűn, s ezzel szól a szívekhez. Ha pedig a magyar zene talajára lép, s annak páratlan szépségeit magyarázza, még a távoli világrészek hallgatói is elbűvölve érzik magukat. A magyar ember pedig azt érzi, hogy az ő játékában benne van az egész magyar nemzet búbanata, ábrándossága, komoly méltósága, hősisége, s kedélyének szilajsága. S ennek bódol azután ellenállhatatlanul, mert ha nem tenné, önmagát tagadná meg.

De van még más is – így szól tovább Ábrányi –, mi az ő magyarországi népszerűségét indokolja, s ez az ő hárompróbás magyar hazafiúi érzelme. Mert ennek életében, s főleg ama 16 év alatt, mit (1860–76) nagyrészt körünkben töltött, annyi számtalan jelét adta, hogy azokkal szemben a magyar nemzet csak a hálátlanság bélyegét sütné magára, ha elfelejtené, és nem viszonzná általános rokonszenvének nyilvánításával.

Így vélekedett Ábrányi néhány évvel Reményinek utolsó magyarországi szereplése után művészetének és érzelmeinek magyaros jellegéről. Evvel szemben egészen bizonyos, hogy az álta-

lam idézett, német nyelvű kritikákat oly egyének írták, kiknek Magyarország csak lakóhely, s jó üzleti spekulációk színbelye, de nem hazája, vagyis nem népe e földdarabnak, melyhez minket a vérség, a származás, a bagyomány erős és mindenekfelett drága kapcsolai fűznek. Annyit azonban megállapíthatunk az egymástól eltérő híradásokból, hogy Reményinek több hónapra terjedő, magyarországi séjournja (tartózkodása), melynek folyamán mintegy 50 hangversenyt adott, általában véve szépen folyt le, legalábbis erkölcsi sikerekben gazdag volt. A vidék a régi lelkesedéssel, szeretettel és tisztelettel fogadta, és a főváros közönsége is, bármennyire megváltozott is a bosszas távollét alatt, mindinkább felmelegedett, s végül zajos, tüntető tapsokkal búcsúztatta el.

REMÉNYI EDE UTOLSÓ ÉVEI AZ EGYESÜLT ÁLLAMOKBAN (1891–98) HALÁLA ÉS TEMETÉSE. CENTENÁRIUM (1928)

Gwendolyn Dunlevy Kelley amerikai bölgy, Reményi halálára írt költeménye, Eölbey-Thyll Margit fordításában:

„The strings are mute
And the bow is stilled
Forgone is the master-band.
Yet the chords be stirred
Int he hearts once thrilled
Find echoes in every land.”

(Immár némák a húrok,
Megállott a vonó,
A mesterkéz kibűlt.
De szívünk húrjain
Még csendül a dallam
S visszhangzik mindenütt.)

Az 1891–1898 közti időszak

Reményi utolsó magyarországi hangversenykörútja után Párizson át Amerikába, az Egyesült Államokba utazott ki. Úgy látszik, családját egy ideig még Párizsban hagyta, míg végleges letelepedését Amerikában el nem határozta. Esetleg leányának művészi kiképzését is még Párizsban akarta elvégeztetni. Van ugyanis egy újságcikk („Egy távollévőről”, Magyar Hírlap, 1896. jan. 24.), amelyben egy levelező Párizsból 1896. január 21-én ezt írja: „Harmadfél éve, hogy az egész Reményi-család elhagyta Páris, hol állandóan tartózkodott volt, s Amerikába vitorlázott, úgy tetszik örökre. Reményi Edét egy hosszabb időre szóló szerződés kötötte, míg Adrienne kisasszony debütálni akart, túl az óceánon.” Midőn aztán Reményi családját is átvitte az Egyesült Államokba, azt nem Chicagóban,

mint tervezte volt, hanem New Yorkban telepítette le, és pedig a 85. utcában, West 73. szám alatt.

Eleinte csak egy bosszabb szerződésről volt szó, de ebből állandó tartózkodás lett. Eltekintve rövid időzésétől a szabadságharc után, 1878–84-ig 6 évet töltött már az Unióban, melynek szabadságszerető, törekvő népét nagyon megszerette, s ahol őt is szerették, becsülték és tisztelték. Most harmadszor került tehát oda, és nem is távozott többé az Unió földréről. Második hazája lett, ahol mindenképpen jól érezte magát. Nem bölcsője volt, de sírja, mert itt halt meg 1898-ban.

Keveset tudunk a 7 évről, mely halálát megelőzte. Nehéz, küzdelmes évek voltak ezek, mert bármily nagy is az Unió területe, s bármilyen népszerű is volt Reményi, művészmbernek ott is nehéz pusztán hangversenyzésből megélni, ha nincs fix állása, vagy állandó szerződötetése. Családjá fenntartásának gondja súlyosan nebezedett reá annál inkább, mert felesége majdnem állandóan beteg volt, s gyermekeiről is – kik 1891-ben már 18 évesek voltak, s addig Párizsban nevelkedtek –, gondoskodnia kellett. Tibort, ki komoly természetű volt, s úgy látszik, inkább tudományos pályákra bírt hajlammal, főiskolai tanfolyamokra kellett járatni. Adriennek kitűnő zenei ballása és jó hangja volt. Belőle tehát énekművésznőt szeretett volna nevelni. Már Párizsban képezette ez irányban Marchesi asszonynál, majd Duvernoynál. Egy amerikai hír szerint már hangversenykörutat is hirdetett leányával. Bizonyos azonban, hogy nem lett belőle neves énekesnő; férjhez ment von Ende német származású, amerikai zenetanárhoz.

Mint 60 évnél idősebb embernek, tehát szüntelenül robotolnia kellett, hogy megkeresse mindennapi kenyerét. Többször utazta be az Uniónak különösen nyugati részét, s csak időnként tért vissza new-yorki otthonába, rövid pihenőre. Azért még mindig gyakorolta a jótékonyt. 1895-ben például játszott a new-yorki Magyar Társulat javára: ő és Seidl Antal magyar születésű karmester voltak a hangverseny hősei, mely 2500 dollárt jövedelmezett a jótékony célra.

Az örökös gond, a túlfeszített s izgalmas munka végre az ő vaseségtségét is kikezdte, s erejét lassanként megőrölte. Egy new-yorki nekrológ szerint, melyet a Budapesti Hírlapnak ottani magyar tudósítója küldött be 1898. V. 29-én, életének utolsó évében kétszer is a halál szélén állott. Egy ízben Davenportban, Iowa államban, másodsor Spokanében, a messze nyugaton fekvő Washington államban esett oly betegségbe, melyből fiatalabb ember is alig lábadt volna ki. De Reményi szívós természete mind a kétszer győzött. Egy amerikai újságíró

szerint, egy évvel halála előtt szívántalmi voltak, s utána gyakran kellett ülvé játszania a hangversenyeken. Stockinger Ferenc new-yorki főkonzul 1898. V. 31-én, atyámbhoz írt levelében írja: „Néhány hónappal ezelőtt látam utoljára, mielőtt az utolsó körútra indult. Valami másfél évvel ezelőtt cokorkorban nehez beteg lett, azóta tejjel és fekete kétszersülttel (az előbbi tudósító szerint almával, tejjel és Graham-kenyérrrel) táplálkozott. Egyéb-iránt, korára nézve testileg-lelkileg csodálatosan jól bírta magát; kedves hegedűjén épp oly tűzzel, bével játszott, mint 30 évvel ezelőtt.” Azért talált ő közben elég lelki nyugalmat és ihletet, hogy komponáljon is. Szerzett a többi közt egy habanerát, és a Magyar Nemzeti- vagy Király-himnusz. Az amerikai életrajz szerint (lásd: Gwendolyn Dunlevy Kelley – George P. Upton: Edouard Reményi, 1906, 2000, University Press of the Pacific, Honolulu) e nagyszabású művét, mely ének- és zenekarra volt írva, Mátyás király kolozsvári szobrának ünnepélyes leleplezése alkalmával akarta személyesen, egy legutolsó látogatás folyamán bemutatni hazájában. A „Budapesti Hírlap” már többször említett tudósítója szerint viszont a Millennium alkalmára komponálta volna e magyar Király-himnusz. Ő is felemlíti, hogy Reményi leghőbb vágya volt még egyszer hazamenni, és otthon bemutatni e szerzeményét, melyről azok, kik hallották, a leglelkesebb elismerés hangján nyilatkoztak. Esetleg e himnusz eszméje már 1891-iki, utolsó magyarországi időzése alatt is megfogant, hiszen hallottuk, hogy akkor zenei testamentumát akarta nemzetének hátrahagyni. Mindenesetre semmi egyéb művéről nincsen tudomásunk, mely ilyen rendeltetésnek megfelelt volna.

Bárha korának előrehaladása, betegségei komolyan figyelmeztették Reményit arra, hogy a mulandóság örök törvényének ő is alá van vetve, azért a harcot az elmúlás ellen nem adta fel. Lelkének minden energiájával küzdött ellene. Ő nem akart tehetetlen, elernyedtt aggastyánná vénbedni, ő élete végéig ruganyos, tevékeny, működő művész akart lenni, s ha be is látta, hogy valaha el kell hagynia a világot, amelynek szépségeit az ő művészi érzékei annyira tudták élvezni, úgy hegedűjével a kezében, lobogó lánggal a szívében, dörgő tapsvihár közepette óhajtott meghalni.

Több kijelentése van feljegyezve, amelyből kicsendül a művészi, még meg nem tört potenciának boldog érzése. És több ízben megjövendölte halálát, úgy, amint az be is következett. 1914-ben Pásztor Árpád jeles írónk kint járt az Unióban, és felkereste Reményi özvegyét Acron városkában. A hangulatos interjúból, mely az „Est”-nek 1914. IV. 23-iki számában jelent meg, az özvegy halála alkalmából,

„Reményi Edéné emlékei” címmel, egyelőre csak a következő részletet idézem: „Ede nébány nappal végső útja előtt boldog volt. Gyakorlás közben mondogatta nekem: Mamákám, mamákám, mintha szárnya nőne az ujjaimnak.”

Mary Dunlevy Kelley asszony egy megkapó, intim jelenetet ír le az amerikai életrajzban.

„Sobasem fogom elfelejteni zenei géniuszának egyik legmagasabb röptét. Szerettem volna fiamnak begedűt venni, és Reményi kiválasztott kettőt, hogy ezek közül én válasszak. Az illető hangszerüzlet az első emeleten volt, és miközben felmentem a lépcsőn, begedűbangozokat ballottam. Belépvén, Reményit találtam ott. Ő a helyiség egyik oldalán, egy begedűszekrény közelében ült. A begedűk közt tőle is volt egy-kettő eladásra elhelyezve. Kivette e begedűknek egyikét, és valóságos becézte – búcsúképpen. Felkért, hogy foglaljak helyet, és ő maga is leült ismét. Szótlan volt; szórakozottan látszott. Hegedűjéből lágy, zümmögő hangokat csalt ki. Hosszabb idő múlva így szólt: „Most Önnek fogok játszani, de igazán.” És így is tett. Félig behunyta szemét, s Bachnak valamelyik fűgáját játszotta el. Folyvást növekvő ragyogással s bensőséggel bogozta a szövényes mű szólómaikat. A nagy, négyzetes szobában a művészen kívül csak két személy volt jelen. Mozdulatlanul hallgattuk a játékában elmerült művészt. Úgyis szólván levegő után kapkodtunk, mikor befejezte a felettébb komplikált és gyönyörű zenedarabot. Ő úgy tűnt fel nekem, mintha a szépség túlvilági birodalmából tért volna vissza e földre. Én valahogyan megpróbáltam szavakban kifejezni érzéseimet, mire ő felkiáltott: „That is mu-u-u-sic!” (Ez ze-e-e-ne!) Ily betűzéssel szokta ő jellemezni az amerikai emphatikus (érzelmileg színezett) beszédmodort. És hozzátette:

„Ob igen, tudok játszani!” Egy úr, aki jelen volt, és akiről később tudtam meg, hogy Thomas Tivadar hangversenymester, visszhangozta: „Igen, ő tud játszani!” Mikor pár nappal később elhagytam New-Yorkot, nem sejtettem, hogy utóljára láttam és ballottam Reményi Edét.”

Tebát Reményi balála pillanatáig tudott művészién játszani, s egyáltalán nem volt előregedve, amint azt nébány rosszakarató kritika sejtetni engedte.

Cukor Mór ügyvéd és konzul elbeszéli, hogy 1898 kora tavaszán egy fogadás alkalmával, melyet a „New-York Hungarian Literary Society” rendezett Reményi tiszteletére, mielőtt a Nyugatra – utolsó földi célja felé – elutazott, Reményi így szólt hozzá: „Kedves barátom! Ez a darab fa (tudniillik a begedűje), s ennek elődje voltak leghívebb, legközelebbi társaim

egész életemben. Ha sírtam, ők zokogtak, ha örültem, ők nevettek. Ők osztottak bánatomban és örömben. Tudom és érzem, hogy hivatalom teljesítése közben fogok meghalni, hogy utolsó földi utamra értékes társaimmal fogok elindulni, tolmácsolva lelkem legmélyebb gondolatait, és kifejezve leglágyabb és legbensőbb megsejtéseimet. Igen, kedves fiam, én begedűlve fogok meghalni.” Hasonlóan nyilatkozott Stockinger főkonzul előtt is. Reményi tebát akarta, érezte és tudta, hogy őt a halál a bangversenyteremben, vonóval a kezében fogja elérni.

Míg ő Amerikában diadalt diadal után ért el, s barátainak és csodálóinak számát egyre gyarapította, addig ő bazája számára már úgyszólván halott volt. Csak egyesek emlékeztek még reá. Így például id. Ábrányi Kornél igen melegen emlékezik meg róla, 1897-ben megjelent „Életemből és emlékeimből” című memoárjában, külön fejezetet szánva neki, melyből már idéztem is. A tömeg, a nemzet már elfelejtette. Találón jellemzi ezt a „Magyar Hírlap”-nak egy párizsi levelezője, aki a millenniumi ünnepek előestéjén, 1896. január 21-én „Egy távollevőről” cím alatt töpreng azon, vajon a magyar nemzet fiai közül kik lesznek ott a nemzeti ünnepen, és kik lesznek távol? A kérdésre ő maga felel: „Nem lesz ott Bem begedűse, Reményi Ede (ez helytelen, mert Reményi sobasem volt Bem begedűse, hanem Klapkái és Görgeyé), a legnagyobb magyar begedűs, csak tovább csinálja, szövi azt a kábító legendát, amely az egyéniségéhez forrott. Vajon ki tudja, hol van Reményi Ede, melyik partján a végtelennek? A földön van-e, vagy a Marsban él-e még, vagy az égben játszik-e, az Istennek lévén udvari zenésze? Az ő apró, kemény, csakugyan vibaredzett alakjával hova vészett? Madagaszkárban van-e, vagy Transvaalban, a nagy gömb valamely sötét és képtelen helyén?

Hol van Reményi Ede, ez a Sue regényéből való ördögi begedűs, ez a fantasztikus globetrotter (világjáró)? Mert hogy ezt kérdezzük, hogy keressük, talán megérdemli ez a magyar ember, aki a maga csakugyan magyar szívvel a magyar dalt sétáltatja a föld körül, a „Repülj fecském” hangjaival fonva át a földgömböt. Talán megérdemli hogy keressük őt, ki végigküzdötte a forradalmat s a begedűjével emelt szobrot a forradalom költőjének? Nem úgy tetszik-e, hogy ennek a „Repülj fecském”-nek végzetes jelentősége van, s amikor megkomponálta, Reményi a maga indulóját írta. Igen, mintegy magához dalolt: „Repülj fecském!” „Repülj fecském!” És vajon hova repült? Hova lett ő is, a családja is? A millenniumi ünnep Reményi Ede rajongó bazafiságát rá fogja-e bírni, hogy előkerüljön, hírt adjon

magáról? Ámde ki tudja, vajon egyáltalán tudomással bír-e arról, mi van készülöben a bárom hegy bazájában? Valabol elveszve a végtelenben, talán újság, semmiféle hír sem kerül hozzá, nem látja csak a maga megbarnult Stradiváriusát, egy csodálatosan kék eget maga felett, nem hallja, csak valamely egzotikus közönség, különös formában: lándzsák, pajzsok, bambusz és palmaágak agitálásában megnyilatkozó tapsát és tetszésnyilvánítását.”

REMÉNYI EDE HALÁLA SAN FRANCISCÓBAN, 1898 MÁJUS 15-ÉN

Elérkeztünk Reményi utolsó hangversenykörútjához. Halálának leírásában általában Kowalsky Henrik ezredes elbeszélését fogom követni, ki Reményi egyik legközelebbi san franciscói barátja és halálának, valamint a halál előzményeinek szemtanúja volt. De figyelembe veszem az amerikai újságok bírádsait, így főképp a „New York Herald” részletes távirati jelentését is, valamint egyéb forrásokat. A lényeges eltérésekre rámutatok.

1897–1898 telén Reményi igen nyomott hangulatba volt. Az a tudat, hogy megöregedett, és sem saját, sem családjának jövője biztosítva nincs, hogy fiatalos nemtörődomséggel minden alkalmat elmulasztott vagyont szerezni, súlyosan ránehezedett. Akkoriban egy élelmes vaudeville-vállalat (zenés és táncos varieté-társulat) elsőrangú művészeket szerződötetett, igen előnyös feltételek mellett. Reményi kénytelen volt a vállalathoz szegődni, mert ez volt a legfolytonosabb és a legjövődelmzőbb szerződés, melyet köthetett. Azonban ezáltal hosszú időn át teljesítendő, fárasztó, nehez munkára kötötte le magát. És úgy érezte, géniusza be van fogva Mammon szekerébe, és talán soba többé fel nem szállhat az igazi művészet tiszta légkörébe. De ő azért törhetetlen bátorsággal nézett e vállalkozás elébe, és kijelentette barátai előtt, hogy a vaudeville-színpadon is lehetséges a zeneművészet magasztos hivatását teljesíteni, vagyis a tömegek lelkét megmozgatni. Hogy ő erre igenis képes, ezt ő meg fogja mutatni, és emberek ezreinek tapsa fog tanúságot tenni mellette. „Evvél meg fogom alkotni életem szenzációját” – mondogatta emphatikusán.

Korát és gyengülő egészségét semmibe sem vette. Bizott önmagában. Szerette állítani, hogy ő még most is gyorsabban tud járni, mint sok fiatal ismerőse. Szorgalmasan gyakorolt és úgy érezte, hogy ujjai mozgékonyabbak mint valaha. Eljárt intim, baráti körökbe. Mary Dunlevy Kelley asszony írja, hogy Reményi gyakran jött el new-yorki lakására; olykor késő este jött, néha magával hozta begedűjét, és játszott úgy, ahogy ő szeretett játszani.

1898. március 13-án indult el New-Yorkból a turnéjára. Sem ő, sem családja nem sejtette, hogy két és fél hónap múltán boltan fog viszatérni a messze Nyugatról. Március havában Bostonban lépett fel. A vaudeville-színház közönsége közt volt nagyon sok zeneértő is, de azért a hallgatók jó része bizonyára nem érezte ki művészetének finomságait. Úgy játszott, mintha önmagának, vagy csupa zeneértőnek játszott volna, kedvvel és lendülettel. A turné közbelső állomásait nem ismerjük, csak a legutolsót, San Franciscót. Itt az „Orpheum színház”-ban kellett fellépnie május 15-én. Már az előző napon rosszul érezte magát, szenvedett. Le kellett feküdnie szállodai szobájában, orvos és ápolónő voltak körülötte. De azért még nem sejtette, hogy olyan közel van művészpályájának fináléjához. Nem akart még félre állni. „Játszani fogok egész életemben, játszani fogok a halálomban is. Kezeim még hajlékonyak, s karjaim még mindig erősek” – így erősködött a szobájában egybegyűlt barátai előtt. Az előadás napján már magasan járt a nap, midőn megkérdezte az ápolónőtől, hogy hány óra van, s hozzátette: „Tizenegy órakor próbát kell tartanom a zenekarral.” Orvosa, dr. Andersen Winslow azonban megtiltotta, hogy felkeljen. De Reményi mosolyogva így szólt:

„Egész éjjel az ágyban maradtam, mert akkor az volt a megfelelő hely számomra, de ma az én helyem ott van a színpadon, a hegedűvel a kezemben, és meg fogom alkotni életem szenzációját.”

„Nem fogadott szót sem orvosának, sem barátainak” – írja Kowalsky ezredes, banem magára öltötte híres köpenyét, bóna alá vette hegedűjét, és éppen készült indulni a színházba, midőn egy küldöncfiú egy nagy csokor szegfűt hozott neki a lányomtól. Reményi megcsodálta a csokrot, és magán kívül volt örömeiben. Kijelentette, hogy nem mehet el anélkül, hogy levelet ne írna a leányomnak. Leült tebát, és következőket írta leányomnak: „Igen kedves Miss Mabel: Egy millió (de számlálja is meg!) szíves köszönet bájos, leányos virágküldeményéért. Meg fogom kísérni, hogy felemelkedjem hegedűmmel az elküldőböz, és a küldött virágok szépségéhez. (Will try to come up with my violin to the sender and the beauty of the flowers.) Köszönöm, és tartsa mindig barátjának Reményi Edét.”

Ez volt Reményi utolsó levele, egy szellemes bókgyengéd, női ajándékért, mely szívét örömmel töltötte el. A biztos diadal tudatában indult el végső földi ténykedésének színhelyére. Midőn az előadás folyamán reá került a sor és a művész megjelent, viharos tapsal üdvözölték. Meghajolt, és látszott rajta, hogy a fogadtatás rendkívül jól esett neki. Két vagy három

klasszikus darabot játszott, s midőn a közönség ráadást követelt, e kívánságnak a népszerű „Old glory” (A csillagos lobogó) előadásával felelt meg. Reményi úgy játszott, mintha valósággal meg volna ihletve. Midőn játékával mind magasabbra emelkedett, s elérkezett a darab tetőpontjához, 3000 főnyi hallgatóját a szó szoros értelmében magával ragadta. Felugráltak üléseikről, és a darab végén a brávók viharra zúgott végig a bázon. A fülsiketítő tetszészaj percekig tartott. Reményi és kísérője, Rosner E. P. előléptek, és midőn a tetszés újból kitört, Reményi elkezdte játszani Delibes „Sylvia”-balettjéből a „Pizzicati” részletet. De alig végzett néhány ütemet, midőn előrehajolt, mintha valamit mondani akarna a zenekar egyik tagjának. Pillanatnyi szünet állt be, mire a művész lassan arcra bukott. Az egyik zenész felfogta őt, éppen mielőtt a dobogót érintette volna, és megőrizte attól, hogy lebukjék onnan.

Vége volt mindennek. Elvitték a színpadról, és orvosok igyekeztek életre kelteni, de minden iparkodásuk hasztalan volt. Úgy látszik, a nagyszerű fogadtatás erőt vett rajta. A műsor első része után így szólt egyik barátjához a színpalak mögött: „Bámulatos! Csodálatos közönség! Nagyszerű!”

A fentiekben a „New York Herald” sürgönyi híradását követtük, mely a halál esetét az amerikai újságokkal közölte. Mint hogy Kowalsky leírása némileg eltér ettől, azt is közlöm. Midőn a művész megjelent, nagy ovációval fogadták. Hallgatósága ismerte őt, és lelkesen tüntetett érzelmeivel. Percekig tartott, míg megkezdhette játékát. „Legkedvesebb barátom” –, így látszott szólni hegedűjéhez, mikor állához emelte, és büszkén nézett reá. Első darabját talán jobban játszotta, mint valaha. A tetszés, mely következett, annak jele volt, hogy a közönség tudatában volt ennek. Reményi ismételten hajlongott, aztán belekezdett második darabjába. Ez a „Pizzicati” volt, Delibes „Sylvia” című balettjéből. Az utána kitört tetszés sem volt kevésbé meleg. Azután egy harmadik darabot játszott, mellyel új brávókat és tapsot aratott. A viharos közkívánatra, rövid habozás után, mert fáradt volt, újból megjelent, és beleegyezett, hogy eljássza az „Old glory”-t (Stockinger főkonzul szerint az amerikai nemzeti himnuszt, a minden amerikai által szeretett „Liberty Hymn”-t, a saját átiratában). De alig játszott el négy ütemet, midőn teste egyszerre csak megremegett, és vonója kiesett kezéből. Csend állott be. A művész ijedten nézett maga elé, megérezte, hogy elérkezett életpályája végéhez. Utolsó gondolata hegedűje volt. Mindkét karjával körülfogta, és oly gyöngéden ölelte magához, mint egy anya a gyermekét. Lebukott a színpadra, a hegedűt megóvták az eltöréstől,

sőt a sérüléstől is. A holt művészt kivitték egy szomszéd helyiségbe, és ott legközelebbi barátai, és öszinte csodálói szeretettel gondoskodtak róla. De hiába volt minden. Értésíték küldtek a családnak, és intézkedtek, hogy a holttestet New-Yorkba szállíthassák. Egyelőre bebalzsamozták, és Schmidt Valérián balotti maszkot készített róla. A maszkot átadták Wells F. Marion szobrászművésznék, aki részben már elkészítette Reményi mellszobrát, midőn balála bekövetkezett.

Lássuk, hogyan jutott el a gyász hír a családban, a művész new-yorki otthonába. (Itt Pásztor Árpád interjúját követjük.) Reményi körútjának minden koncertje után megsürgönyözött, hogy miképpen sikerült. Reményiné az ágyban feküdt este, mikor csengetést hallott. Odaszólt fiának: „Biztosan Ede sürgönye.” Tibor lement, de túl bosszú ideig maradt ott. Mi lehet? Reményiné nyugtalanodni kezdett. Fia végre bejött, s csak ennyit mondott: „Papa est mort.”

A következő percben már egy riporter rontott be a szobába. Amerikai riporter, kalappal a fején. „Engem, vagy az apámat?” – kérdi Tibor. „Hiszen az apja meghalt” – kiabál a riporter. Az özvegy elájult.

Gyászszertartás San Franciscóban és New-Yorkban. Temetés

A bebalzsamozás San Franciscóban, a birtelen halál okozta hatósági lépések, és az érintkezés a new-yorki magyarsággal néhány napot vett igénybe. Még San Franciscóban, május 20-án ment végbe a gyászszertartás első része. San Francisco legnagyobb termében, a ravatal körül gyűltek össze az ottani magyar egyesületek tagjai, a város zenészei és zenebarátai. Száz tagú zenekar játszotta a gyászzenét. Kowalsky Henrik, az elhunyt hű barátja mondott emlékbeszédet, s azután elvitték a koporsót a pályaudvarra, abonnét a tetem az ottani magyar kolónia intézkedésére, vasúton New-Yorkba szállított. Mibelyt ugyanis Reményi halálának híre eljutott New-Yorkba, nyomban megérlelődött a magyarság körében az a terf, hogy Reményi tetemét New-Yorkba hozzák, és ott a magyarság rendezze a végtisztességet. „Kötelességünknek tartottuk ezt – így írja „Reményi Ede temetése” cím alatt a „Budapesti Hírlap” 1898. június 4-iki számában new-yorki magyar tudósítója –, nemcsak azért, mert Reményiben a magyar géniusznak utolsó, köztünk, Amerikában élő magyar képviselőjét siratjuk, de azért is, mert be akartunk állani szülőbázánk mandatáriusainak (megbízottjainak), s mint ilyenek róni le a kegyeletet, mellyel Magyarország Reményi emlékének tartozik.” A Magyar Társulat, Magyar Egyesület, Magyar Önképző Egyesület, a Yorkvillei Magyar Társu-

lat és Betegségítő Egyesület megalakították tehát az emlékbizottságot, melyhez aztán a Magyar Daloskör, és az Első Magyar Társulat és Betegségítő Egyesület, valamint kolóniánk több jeles tagja, és a new-yorki zenevilág képviselői is csatlakoztak. E bizottság, melynek Kármán Mór pedagógus öccse, Kleinmann Manó, a Magyar Társulat elnöke lön elnöke, Braun Márkus hírlapíró a jegyzője, és Sommer Leó dr. a magyar népzenekekek impresszáriója a pénztárosa, szerezte be a temetési költségek fedezésére a szükséges pénzt, és gondoskodott a végtisztességről, mely méltó volt az elhunyt-hoz és a magyar névhez. Reményi nagybeteg özvegye és gyermekei készséggel beleegyeztek a magyarság e kegyeletes akciójába.

Május 26-án érkezett meg a holttest New-Yorkba, és itt a Yorkvillei Magyar Egyesület helyiségében állították fel a ravatalt. Reményi az egyesületnek tiszteletbeli tagja volt, és utóljára annak lakomáján jelent meg nyilvánosan, honfitársai között. Május 28-án délután volt a beszterlés a római katolikus vallás szertartása szerint. Május 29-én, vasárnap délelőtt 11 órakor ment végbe a nyilvános gyászszertartás a Lenox Lyceumban (Madison Avenue és 59. Street), New-York egyik legnagyobb termében. E terem zsúfolásig megtelt gyászoló közönséggel, és a pábolyokban ott voltak a new-yorki

zenevilág és társaság legkiválóbb tagjai. A Yorkvillei Magyar Egyesület kb. 200 tagja kísérte a halottas kocsit a Lyceumig; a tervezett nagy, zenés kíséretet ki kellett hagyni, mert arra – vasárnap lévén – a rendőrség nem adott engedélyt. A Lenox Lyceum bejáratánál a koporsót átvették a „pallbearer”-ek (koporsóvivők), szemfedélvivők, amint itt azokat nevezik, kik a temetéseknél a koporsót kísérik. E közvetlen gyász kíséretben részt vett a new-yorki zenevilág színe-java, és Reményi legközelebbi barátai, összesen harmincan, ezek közt Ingersoll G. Róbert ezredes, Amerika legnagyobb szónoka, Griffin H. Róbert, Mac Millan Emerson, Chapman T. Henrik bankár, Sousa Fülöp János, az ismert indulószerző, Stockinger Ferenc osztrák-magyar főkonzul, Klein Brúnó Oszkár, az ismert zeneszerző, Vojnich Miksa magyar zeneszerző, Joseffy Rafael zongoraművész, Luckstone Izidor zongoraművész, aki Reményit világkörüli útján is kísérte, Englander Lajos magyar származású operett-szerző, Goff W. János törvényszéki főbíró, Percel Vilmos, dr. Sommers Leo, Maton, Sonta, Purzel, Bournel, Cornelius, Coimvins, Neustadt, Fotis, Kovács Vilmos, Murphy, Kleinmann, Kiss János, Cukor Mór ügyvéd és konzul, Edison Tamás a nagy feltaláló, a magyar egyesületek elnökei, stb. Mialatt ezek a terem

dobogója előtt felállított ravatalhoz kísérték a koporsót, megszólalt a „Musical Protestive Union” tagjaiból alakult zenekar, mely Thomas Ludomirnek ezen alkalomra írt gyászindulóját adta elő. A Lyceumot zsúfolásig megtöltötték az elhalt művész tisztelői. Két gyermeke, Tibor és Adrienne a ravatal két oldalán foglaltak helyet. Az özvegy betegsége miatt nem vehetett részt a gyászszertartáson, férjét holtan nem látbatta, és így nem is búcsúztatott el tőle. A gyászinduló után a Magyar Daloskör (Hungarian Singing Society) férfikara, melyet Ringelmann tanár vezényelt, a magyar nemzeti himnuszt énekelte. Azután következett a zenei program legmegkapóbb része: az erre az alkalomra egyesült öt magyar cigányzenekar gyászzenéje. Hazai Náci játszotta el a „Kitették a holttestet az udvarra” című népdalt, Horváth Miska a „Szomorú fűzfá”-t, Balogh Mátyás a „Lebullott a rezgő nyárfa levelé”-t, s végül Oláh Pál a „Repülj fecském”-et, Reményi átiratában. Ez utóbbinál nem maradt szem szárazon; mindenki az elhunyt mesterre gondolt, ki oly utólrébetlenül játszotta ezt a poétikus darabot.

Közreadja: Rakos Miklós

(Következő számunkban folytatjuk)

MAGYAR SZIMFONIKUS ZENEKAROK SZÖVETSÉGE



Hírek

Zenekar újság

Kritikák

Próbajátékok itthon

Próbajátékok külföldön

Szakmai törvények és rendeletek

Rólunk

Tagzenekarok

Zenei szakmai szervezetek

Hangversenytermek, koncert helyszínek

Kultúratámogató szervezetek

Partnereink

Képgaléria

Fórum

AMI BENNÜNKET ÉRDEKEL!

Új honlapot indított a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetsége!
Kedves Kollégák! Ha a zenekari tagokat igazán érintő híreket, tudósításokat akartok olvasni, vagy azokhoz hozzászólni, látogassátok gyakran új honlapunkat.

Itt megtalálhatjátok:

- A legújabb kulturális híreket, napi frissítéssel
- A Zenekar újság legfrissebb számából ízelítőt és korábbi számait teljes terjedelmükben
- A legfrissebb kritikákat
 - * Hangversenyekről – hogy összevethessük a teljesítményünket
 - * Hangfelvételekről – hogy megismerjük tagzenekaraink felvételeit
 - * Könyvekről – hogy tudjuk, mit érdemes elolvasni
- Minden magyar hivatásos szimfonikus zenekar próbajátékait
- Minden külföldi próbajátékot
- Egyéb pályázati lehetőségeket
- A zenekarokat érintő jogszabályokat és rendeleteket
- Hogy miért alakítottuk meg Szövetségünket, mik a legfontosabb céljaink
- Minden tagzenekar honlapjának közvetlen elérhetőségét
- Minden magyar és külföldi szakmai szervezet elérhetőségét
- Hangversenytermeket és azok műsorait
- Kultúratámogató szervezetek elérhetőségeit és pályázatait
- Zenei partnereinket
- Képeket tagzenekarainkról
- Fórumot – ahol Te is elmondhatod véleményedet
- Eseménynaptárt, ahol tájékozódhatsz az összes tagzenekarunk hangversenyeiről

Továbbá:

itt meghirdetheted eladói hangszeredet a nemsokára induló HANGSZERBÖRZE keretében!

Utolsó 4 fórumtéma

>> Kórus-fórum

>> Zenekari társalgó

Összes fórumtéma →

Eseménynaptár

<< Előző év / hónap

Köv. év / hónap >>

2009 Április						
H	K	SZ	CS	P	SZ	V
		01	02	03	04	05
06	07	08	09	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31	32	33
34	35	36	37	38	39	40

Mai dátum

ESEMÉNYEK

Budapesti Filharmoniai Társaság Zenekara

Hatszázötven millió forint többlettámogatás

Az OKM nyáron is pályázatot hirdet a zenei műhelyek számára



Idén az eddigi elosztási elvek alapján, de a kritériumrendszer követelményeit is figyelembe véve osztották szét az ÖM-keretet, ami az előadó-művészeti törvénynek köszönhetően, a tavalyi támogatási összeghez képest jelentősen, 650 millió forinttal nőtt. A keret átalakulásáról, az elosztási elvekről, a megmaradt pénz további sorsáról az Oktatási és Kulturális Minisztérium művészeti főosztályának vezetője, Nagyné Varga Melinda beszélt.

I Most végre bőkezűen oszthatták a támogatást...

Először is szeretném hangsúlyozni, milyen nagy eredménynek számít, hogy idén végre emelt keretről dönthettünk. Ez pontosan azt jelenti, hogy az eddigi, 1 milliárd 10 millió forinthez képest 1 milliárd 660 millió forintot oszthattunk szét, tehát 650 millió többlettámogatás érkezik a zenei együttesekhez, műhelyekhez. Mindez az előadó-művészeti törvénynek köszönhető. Tudni kell azt is, hogy 2009 átmeneti év a támogatási rendszerben, hiszen idén még a korábbi elosztás szerint kapnak pénzt az együttesek, a törvénynek a finanszírozásra vonatkozó pontjai még nem hatályosak. A kuratóriumban azonban úgy döntöttünk, megpróbáljuk érvényesíteni – a zene területén – a jogszabályban megfogalmazott támogatási elveket. Azért is olyan óriási dolog a támogatás növekedése, hiszen mindannyian tudjuk, milyen gazdasági környezetben élünk, s a többi szférában már az is eredménynek számít, ha az állami támogatás nem csökken jelentősen. Lényeges, hogy a szakma érezze, a kulturális tárca nagyon fontosnak tartotta ennek a keretösszegnek az emelését. Idén azonban változott az ÖM-keret összetétele.

I Eddig a korábbi BM-keret hagyományait vitték tovább...

Igen, de korábban ez a keret megbontatlanul állt az önkormányzati zenekarok, énekarok rendelkezésére, most azonban két részre oszlott. Az eddigi támogatási összeg mellett megjelent ugyanis egy másik összeg is. Az eddigi támogatási rendszernek az a része, amelyből az igénybejelentés alapján kaptak támogatást a zenekarok, énekarok, 1 milliárd 10 millióról 1 milliárd 360 millió forintra nőtt. Ez most kiegészült egy „b.” kerettel, ami 300 millió Ft-os összeget tartalmaz, s erre pályázni lehetett. Ez egy olyan új, támogatási lehetőség, ami eddig nem létezett. Azok a kiemelt művészeti tel-

jesítményt felmutató hivatásos zenei műhelyek jelentkeztek, amelyek professzionális feladatot látnak el, de nem tudtak be- tagozódni az „a.” részbe. Tulajdonképpen a „b.” keret a törvény szerinti második kategóriához hasonlít.

I Hogyan lehetett ebből a 300 millió támogatási összegből részesülni?

Pályázatot írtunk ki, és a jelentkezés egyik fontos feltétele az volt, hogy a jelentkező hivatásos zenei műhelyek az önkormányzatokkal közhasznú megállapodást kössenek. Ezzel nem akartunk külön terhet róni az önkormányzatokra, csupán lebonyolító feladat jutott nekik. Érdekes helyzetet teremtett a pályázat, mert olyan önkormányzatok vállaltak szerződéskötést zenekarokkal, énekarokkal amelyek eddig nem rendelkeztek ilyen típusú megállapodásokkal. Így mindenki jól jár, hiszen a zenekarok állami támogatáshoz jutottak, az önkormányzatok pedig kiváló programokat kapnak, a megállapodások ugyanis mindkét fél számára tartalmaznak hasznos dolgokat. Koncerteket adnak, több vidéki helyszínen hangsúlyosabban is megjelennek a „b.” keretnek köszönhetően a kimagasló értéket képviselő zenei együttesek.

I Csodálkozva fedeztem fel a Sanyi és Aranka Színbázis is a támogatottak sorában...

Igen, ez a teátrum egy kortárs, nagyon érdekesnek ígérkező opera előadás megvalósításához kért támogatást. Ebbe a „b.” keretbe más típusú zenei formáció is belefért, mert a kiírás olyan műhelyeknek szólt, amelyek fontos kulturális feladatot látnak el. S mivel itt az elosztást követően maradt még 79 millió forint, a kiírást meg fogjuk ismételni.

I Támogatási összeget nem szabad nem szétosztani, mert akkor a következő évben a tárca csökkentheti... Mikor jelentkezhetnek az együttesek, műhelyek?

Részben azért nem tudtuk szétosztani a keretösszeget, mert szokatlan volt ez a forma, és kevés idő állt rendelkezésre a közhasznú szerződések megkötésére. Most módosítjuk a rendeletet, hogy egy újabb fordulólal megismételhesük a pályázati kiírást. A tervek szerint minderre júniusban kerülne sor, s a támogatási összeget a következő szezon programjaira fordíthatnák a támogatásban részesülő zenekarok, énekkarok..

! Visszatérve az „a.” keretre – ami a jövőben az első kategóriának fog megfelelni –, hogyan történt ennek az elosztása?

Már tavaly is elfogadta azt az elvet a kuratórium, hogy – bár még nem hatályos a törvény – próbáljuk meg annak szellemében megítélni a támogatásokat. Nem volt nagy vita a grémiumon belül, s mind az „a.”, mind a „b.” keret esetében szakmai konszenzus született. Arra törekedtünk, hogy fontos szempontokat, az önkormányzatok tehervállalását, az előadásszámot, az ifjúsági koncertek rendszerét, a kortárs és a magyar művek előadását is figyelembe vegyük. Szerencsére rendkívül jó a szakmai kuratórium összetétele, tagjai a legalapabbban ismerik ezt a területet, ezenkívül a kérdőívek, a beérkező adatok alapján teljes kép tárul fel a magyar zenei életéről. Egyetlen más szakmai területről sincs ilyen átfogó kép. Ebből a szempontból is elmondhatom, hogy nagyon jól, pontosan előkészített eljárási rend alapján született meg a döntési javaslat. Lényeges volt az is, hogy próbáljuk meg mindenütt emelni a támogatás összegét, még ha kismértékben is. Fontos az is, hogy bekerült például az „a.” keretbe egy új zenekar, Békés megye együttese, s ők is kaptak támogatást. Jónak tartom azt, ha egy

eddig kevésbé ellátott terület együttese is be tud kerülni a rendszerbe, s a továbbiakban regisztrálni tud.

! Korábban komoly viták folytak arról, hogy féléves együttesek is bekerüljenek-e ebbe a keretbe...

A tárca igyekszik a helyi kezdeményezéseket támogatni. Bár az önkormányzati támogatás nem mindenütt emelkedett, de tudjuk, a városokban fontos szerep jut ezeknek az együtteseknek. Azzal, hogy nőtt a keret, lehetőségünk volt arra, hogy ezeket a zenekarokat, énekkarokat is bent tudjuk tartani a rendszerben. A kisebb-nagyobb városokban élők kulturális komfortérzetéhez ugyanis a helyi együttesek is hozzájárulnak.

! Nem kell feltétlenül mindenütt központosítani, fontos az is, hogy az adott közösség a sajátjának érezze az együttest.

Ennek szerepe lesz majd az előadó-művészeti törvényben, az adókedvezményre vonatkozó résznél. A helyi vállalkozó valószínűleg a saját városa színházának, zenekarának juttat támogatást, ha ezen adomány után jelentős adókedvezményt vehet igénybe, úgy érdeke lesz a regisztrált előadó-művészeti szervezetet támogatni. A regisztrált szervezetek ilyen típusú adományt jegybevételek 80%-áig fogadhatnak be. Így ez az adomány a helyi előadó-művészeti szervezetek bevételeit fogja majd növelni, s a támogató még inkább a sajátjának érezheti majd a város színházát, zenekarát vagy énekkarát.

! A kisebb együttesek közül, amelyek most az „a.” keretben jelennek meg, valószínűleg többen nem tudják majd telje-

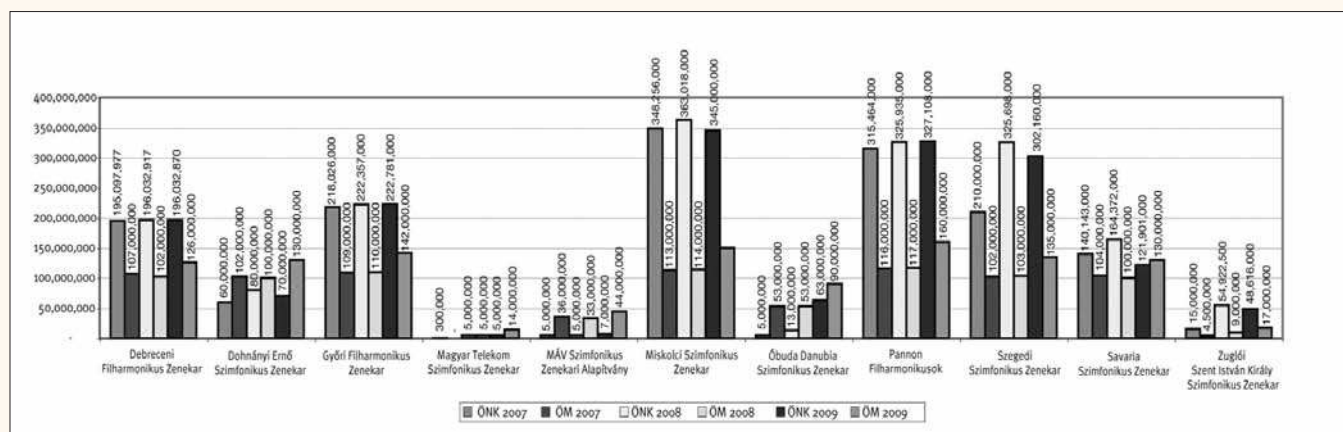
síteni az előadó-művészeti törvény által meghatározott I. kategória feltételeit...

A jövőben két kategória szerint történik az elosztás, s valóban lehet, hogy néhány együttes a második kategóriába kerül. Ezért lesz nagy szerepe a nemsokára megalakuló Előadó-művészeti Tanácsnak, mert a regisztrációból, amit május végén zárunk le, valamint abból, hogy milyen kategóriákba kérik magukat a zenekarok, megállapítja a Tanács, hogy az egyes kategóriákra milyen összegeket kell elkülöníteni. Ez azért fontos, mert látni fogják, milyen súlyú együttesek szerepelnek az első kategóriában, s ehhez képest milyen összeg kell, hogy szerepeljen a másodiknál, hogy az odakerülő pályázati forrásból a többiek is részesülni tudjanak. Egyáltalán nem biztos, hogy rosszabbul fog járni egy-egy zenekar, ha a kettes kategóriába kerül. Így ugyanis nem kell a jobb pozícióból induló zenekarokkal versenyeznie.

! Ez már most is megfigyelhető, hiszen ugyanolyan nagyságú együttesek közül az, amelyik a „b.” keretbe került, akár magasabb összeget is kaphatott, mint az „a.” keretbe jutott hasonló társa...

Igen, ugyanakkor nem szabad elfelejteni, hogy az „a.” keretbe tartozó együttesek hosszú távú, legalább öt éves szerződéssel rendelkeznek, így működésükre nagyobb garanciát jelentett ez a fajta önkormányzati kötelezettségvállalás. A most kialakult anomáliák feloldásában lesz nagy szerepe az Előadó-művészeti Tanácsnak. Ha a tagjai látják, kik, hol kaptak helyet az együttesek közül, olyan javaslatot tesznek a keretösszegekre, hogy ne legyen aránytalanság, és se az egyik, se a másik jelentős értéket

Önkormányzati és ÖM támogatások változása 2007–2008–2009-ben a szövetség tagzenekarainál



képviselő zenekar, énekkar ne essen ki a támogatási rendszerből.

■ *Mindenbol arányos növekedés, de így is akadnak együttesek, ahol annyival kevesebbet ad az önkormányzat, hogy kisebb lesz az együttes büdzséje, mint tavaly...*

Jelenleg talán nincs szinkronban a önkormányzatok helyzete és az állami támogatás lehetősége. Nem mindegyik önkormányzat tudja megengedni magának azt, hogy emeljen ebben az évben, sőt, csökkenés is megfigyelhető. Nagy szerencse, hogy a központi keret lehetőséget ad a növelésre. Így próbálunk jobb pozícióba hozni zenekarokat.

■ *Van olyan együttes is, ahol közel duplájára növelték az ÖM-támogatást. A Danubia zenekar tavaly 53, idén 90 milliót kapott.*

Nagyon fontosnak tartotta a kuratórium, hogy ez az együttes nagy figyelmet fordít az utánpótlás nevelésre, s lehetőséget ad a fiatal művészeknek a zenekari gyakorlat megszerzésére. Ezen az alapon úgy gondoltuk, a Danubianak és a Dohnányinak, lehetőséget kell adni, hiszen mindkét zenekar nagy hangsúlyt helyez a fentiekén kívül a fiatalok megnyerésére, közönségne-

velésre is. A Danubiánál honoráltuk azt is, hogy az önkormányzati támogatásuk jelentősen nőtt. Próbáltuk ezzel is érzékelteni, hogy mennyire fontosnak tartjuk az ott folyó munkát.

■ *Két éven keresztül nem kapott támogatást az ÖM-keretből a BFZ, azzal az indoklással, hogy az együttes külön keretből részestül komoly összegű támogatásban. Idén azonban kapott 10 millió Ft-ot.*

A Fesztiválzenekar fő támogatója, a Budapesti Önkormányzat a zenekar idei rendkívül nagyszámú és rangos külföldi meghívásainak megvalósításához nyújtott be támogatási kérelmet. Ennek megvalósulásához kívánt hozzájárulni javaslatával a szakmai testület.

■ *A Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekarának sorsa is évről évre kérdéses, de most úgy látom, az ő támogatásuk is nőtt.*

Így igaz, s a törvény jövőre még több lehetőséget ad, hiszen az Előadó-művészeti Tanács javaslatokat tehet arra, hogy kiemelkedő művészeti tevékenységet folytató művészeti együttesekkel a tárca kössön külön, több évre szóló szerződést.

■ *Milyen esélyt lát arra, hogy ennyi támogatási összeg marad jövőre is az ÖM-keretben?*

Nyáron elkezdődik a költségvetési törvény előkészítése. A szakterület ezekkel a bázisadatokkal kezdi el az egyeztetéseket. Az egyeztetési folyamat végét még nem látjuk, s ígéretet senki sem tud tenni...

■ *Eközben a zenekarok két-három évre előre szeretnék látni a költségvetésüket, hogy tervezni tudjanak, művészeket felkérni... Eddig csak olyan intézmények esetében volt garantálva több évre a támogatás összege, mint a MűPa vagy az Operaház...*

Ebben az évben a tárcához tartozó szervezeteknek sem könnyű a helyzetük, mert ugyan nagyobb biztonságban érezhették magukat, de náluk a támogatás emelkedése – az önkormányzati fenntartású zenekarokkal, énekkarokkal ellentétben – nem várható, a gazdasági helyzetet figyelembe véve nehezebb lett a helyzetük. Természetesen az lenne a cél, hogy több évre tervezhetővé tegyünk a tárcához tartozó előadó-művészeti szervezetek támogatását.. Talán erre is lesz majd lehetőség...

R. Zs.

Az oktatási és kulturális miniszter 8/2009. (III. 4.) OKM rendelete alapján a 2009. évi előirányzat pályázati úton megszerezhető támogatási részének (b. keret) elosztása az egyéb hivatásos zenei előadó-művészeti szervezetek számára a hangversenyprogramok, operaelőadások, bel- és külföldi vendégszereplések, ifjúsági koncertek, kortárs zenei bemutatók megrendezéséhez, hangfelvételek elkészítéséhez, archiválásához

Balatonfüred Város Önkormányzata	Osztrák-Magyar Haydn Zenekar	12 000 000
Balatonkenese Város Önkormányzata	Weiner-Szász Kamarazenekar	25 000 000
Budapest Főváros Önkormányzata	Új Magyar Zene Egyesület	30 000 000
Budapest Főváros Önkormányzata	Vox Pannonica Egyesület Tomkins Énekegyüttes	8 000 000
Budapest IX. kerület Ferencváros Önkormányzat	Modern Art Orchestra	8 000 000
Budapest IX. kerület Ferencváros Önkormányzat	Sanyi és Aranka Színház	8 000 000
Budapest XI. kerület Újbuda Önkormányzat	Budapest Jazz Orchestra	8 000 000
Budapest XVII. kerület Önkormányzat	Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekara	48 000 000
Gödöllő Város Önkormányzata	Talamba Ütőegyüttes	3 000 000
Karancsság Község Önkormányzata	Rajkó Művészegyüttes Kht.	12 000 000
Miskolc Megyei Jogú Városi Önkormányzat	Reményi Ede Kamarazenekar	8 000 000
Pilisborosjenő Község Önkormányzata	Marcato Stúdió Zenei Egyesület	2 000 000
Solymár Nagyközség Önkormányzata	Bartók Művészegyüttes	15 000 000
Szentendre Város Önkormányzata	Magyar Virtuózok Kamarazenekar	25 000 000
Törökbálint Város Önkormányzata	Duna Szimfonikus Zenekar	9 000 000
		221 000 000

A helyi önkormányzatok részére az önkormányzati és egyéb hivatásos zenei előadó-művészeti szervezetek működésére adható 2009. évi előirányzat (a keret) elosztása az Oktatási és Kulturális miniszter 8/2009. (III. 4.) OKM rendelete alapján

NÉV	ÖNKORMÁNYZAT	2008 ÖNK	2008 ÖM	ÖNK 2009	ÖM 2009
Békéscsabai Szimfonikus Zenekar	Békéscsaba város	-	-	15 000 000	3 000 000
BFZ	Budapest Főváros	446 171 000	-	447 519 000	10 000 000
Budafoki Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekar	Budapest XXII. kerület Budafok-Tétény	80 000 000	100 000 000	70 000 000	130 000 000
Budapesti Vonósok	Budapest XI. kerület Újbuda	1 000 000	3 000 000	1 000 000	4 000 000
Debreceni Filharmonikus Zenekar	Debrecen Megyei Jogú Város	196 032 917	102 000 000	196 032 870	126 000 000
Debreceni Kodály Kórus	Debrecen Megyei Jogú Város	112 955 238	54 000 000	112 954 539	63 000 000
Egri Szimfonikus Zenekar	Eger Megyei Jogú Város	9 450 000	3 000 000	10 100 000	3 500 000
Gödöllői Szimfonikus Zenekar	Gödöllő Város	9 000 000	4 000 000	5 000 000	4 500 000
Győri Filharmonikus Zenekar	Győr Megyei Jogú Város	222 357 000	110 000 000	222 781 000	142 000 000
Kaposvári Szimfonikus Zenekar	Kaposvár Megyei Jogú Város	13 800 000	3 000 000	12 800 000	3 500 000
Kecskeméti Szimfonikus Zenekar	Kecskemét Megyei Jogú Város	20 000 000	5 000 000	25 000 000	6 000 000
Magyar Telekom Szimfonikus Zenekar	Budapest IX. kerület Ferencváros	5 000 000	5 000 000	5 000 000	14 000 000
MÁV Szimfonikus Zenekari Alapítvány	Budapest IV. kerület Újpest	5 000 000	33 000 000	7 000 000	44 000 000
Miskolci Szimfonikus Zenekar	Miskolc Megyei Jogú Város	363 018 000	114 000 000	345 000 000	150 000 000
Nyíregyházi Cantemus Kórus	Nyíregyháza Megyei Jogú Város	34 050 000	17 000 000	35 804 000	24 000 000
Óbuda Danubia Szimfonikus Zenekar	Bp. III. kerület Óbuda-Békásmegyér	13 000 000	53 000 000	63 000 000	90 000 000
Orfeo Zenei Alapítvány Orfeo kamarazenekar	Budapest I. kerület Budavári	3 500 000	3 000 000	3 500 000	6 000 000
Orfeo Zenei Alapítvány Purcell kórus	Budapest I. kerület Budavári	3 500 000	3 000 000	3 500 000	5 000 000
Pannon Filharmonikusok	Pécs Megyei Jogú Város	325 935 000	117 000 000	327 108 000	160 000 000
Pest Megyei Szimfonikus Zenekar	Pest Megye	20 729 000	5 000 000	21 169 000	6 000 000
Salgótarjáni Szimfonikus Zenekar	Salgótarján Megyei Jogú Város	4 000 000	3 000 000	4 000 000	3 500 000
Szegedi Szimfonikus Zenekar	Szeged Megyei Jogú Város	325 698 000	103 000 000	302 160 000	135 000 000
Szolnoki Bartók Béla kamarakórus	Szolnok Megyei Jogú Város	21 000 000	2 000 000	30 737 000	3 000 000
Szolnoki Szimfonikus Zenekar	Szolnok Megyei Jogú Város	43 000 000	36 000 000	62 840 000	36 500 000
Liszt Ferenc Kamarazenekar	Szolnok Megyei Jogú Város	11 000 000	12 000 000	11 000 000	24 000 000
Savaria Szimfonikus Zenekar	Vas Megye	164 372 000	100 000 000	121 901 000	130 000 000
Tatabányai Szimfonikus Zenekar	Tatabánya Megyei Jogú Város	7 942 000	3 000 000	5 957 000	3 500 000
Váci Szimfonikus Zenekar	Vác Város	10 800 000	3 000 000	10 800 000	4 000 000
Veszprémi Mendelissohn Kamarazenekar	Veszprém Megyei Jogú Város	8 702 000	5 000 000	8 700 000	9 000 000
Zuglói Szent István Király Szimfonikus Zenekar	Budapest XIV. kerület Zuglói	54 922 500	9 000 000	48 616 000	17 000 000
Összesen:		2 535 934 655	1 010 000 000	2 535 979 409	1 360 000 000

**MINDEN, AMI
A FÚJÁSHOZ
KELL!**



**MAGYARORSZÁG LEGNAGYOBB
KIPRÓBÁLHATÓ,
ÍGY ÖSSZEHASONLÍTHATÓ
FÚVÓSHANGSZER
VÁLASZTÉKÁVAL VÁRJUK
MUZSIKUS BARÁTAINKAT.**

A világ vezető márkáinak széles skáláját kínáljuk.

Hangszerjavító műhelyeinkben aranykoszorús mesterek több mint 30 éves gyakorlatával irányított munka folyik

- a legmodernebb és tradicionális technikák ötvözésével,
eredeti, gyári alkatrészek felhasználásával
- így a garancia magától értetődik.

FON TRADE MUSIC

**RITMUS- ÉS ÜTŐHANGSZEREK
TELJES TÁRHÁZA**

AZ ORFF- HANGSZEREKTŐL A JAZZ- ÉS ROCK
SZERELÉSEKEN ÁT A SZIMFONIKUS HANGSZEREKIG.

Adams, Premier, Ludwig, Paiste, Studio 49, Hardcase



FON TRADE MUSIC

**ÚJDONSÁG A FON-TRADE MUSIC-NÁL !
MOST BEVEZETŐ ÁRON
VONÓS HANGSZEREK ÉS TARTOZÉKAIK**

TANULÓ HEGEDŰ SZETTEK,
HAGYOMÁNYOS ÉS KARBON
ISKOLAI VONÓK MELLETT MESTER VONÓK,
VALAMINT PROFESSZIONÁLIS TOKOK



FON TRADE MUSIC

**FON
TRADE MUSIC**

1081 Budapest, Kiss József utca 14.
Telefon: 210 2790, 06 30 488 6622
fontrade.music@chello.hu
Nyitva: munkanapokon
9:00 - 17:30 -ig.

www.fontrademusic.hu